

BIBLIJA NIJE SVETA KNJIGA

www.balkandownload.org

MAURO BIGLINO

MAURO BIGLINO

BIBLIJA NIJE SVETA KNJIGA

TELEdisk, 2015.

Naslov originala:

LA BIBBIA NON E UN LIBRO SACRO

Prijevod:

Denis Nadenić

BalkanDownload

1.

Zašto knjiga nosi ovaj naslov?

U svojem uobičajenom značenju 'Biblija' označava Stari zavjet, a budući da su ostale knjige poznate pod nazivom Evanđelje ili Novi zavjet, u ovoj knjizi Biblija će dakle, skraćeno, označavati Stari zavjet.

Za značenje pojma 'sveto' pribjegao sam rječnicima talijanskog jezika:

sveto (Devoto-Oli) - ono što je povezano s božanskim prisustvom ili kultom

sveto (Garzanti) - koji se odnosi, koji pripada bogu/božanskom, koji se odnosi na religiju

sveto (Zingarelli) - koje pripada božanstvu, koji sudjeluje u božanskoj moći

Ova, kao i moje ranije knjige, ističu kako 'božanstvo' shvaćeno u duhovnom smislu nije prisutno u Starom zavjetu. Posebice:

- nema Boga
- nema obožavanja upućenog Bogu.

Prisutna je samo poslušnost upućena pojedincu po imenu Jahve (Yahweh) koji pripada grupi pod nazivom Elohim, bićima od krvi i mesa koji nikad nisu nazvani 'bogovima' u duhovnom smislu. *Propovjednik* ne ostavlja mjesta sumnji, već jasno tvrdi da čovjek nema ništa više (dušu ili duh) u odnosu na životinje te kako nakon smrti ljudi i životinje odlaze na isto mjesto (Prop 3,19-20). **Eto zašto naslov knjige kategorički tvrdi da Biblija nije sveta knjiga. Ona to nije prema općem značenju riječi „svet” koju smo upravo definirali.** Značenja koja subjektivno mnogi pridaju pojmu 'sveto' ne mogu ovdje biti razmatrana jer u komunikaciji treba uzimati u obzir vrijednosti i značenja koja pojedini termini službeno imaju i koja su općeprihvaćena, a ne samo ona subjektivna i osobna. Inače slijedi potpuna nemogućnost u komunikaciji i razumijevanju.

2.

Uvod: od Biblije do Pinokija

Sve više ljudi me pita: je li Biblija izmišljena?

Nakon mnogo godina provedenih na mjestu prevoditelja s masoretskog hebrejskog, nakon objavljivanja sedamnaest knjiga Starog zavjeta za Edizioni San Paolo¹ prevedenih s Hebrejske Biblije Stuttgartensia (Lenjingradski kodeks), nakon objavljivanja tri knjige o Bibliji, tri godine javnog djelovanja i više od trideset tisuća prodanih knjiga, objavljujem ovu knjigu koju se ne osjećam nazvati knjigom, već „predavanjem na tipkovnici” umjesto za mikrofonom. Riječ je o pregledu koji se dotiče raznih tema s ciljem da istakne temeljno pitanje koje se tiče našeg odnosa s *onom knjigom* o kojoj si postavljam sljedeće pitanje: jesu li nam čuvari znanja zaista ispričali ono što ona sadrži? Odgovor je za mene očigledan - apsolutno nisu.

Osim što nam nisu ispričali, išli su i puno dalje od toga te namjerno su i bestidno izmislili ono čega u toj knjizi nema. To je i motiv zašto sam knjizi dao tako asertivan i prividno provokativan naslov. U ovome „predavanju za tipkovnicom” naći ćete i odgovore na kritike i zapažanja koje su predstavnici različitih i često oprečnih doktrina uputili na račun mojih hipoteza iz mojih ranijih radova, a koji će biti citirani dalje u tekstu. Riječ je o putu koji kreće od prvog retka Knjige Postanka pa sve do razmatranja, iako zasad samo u kratkim crtama, o krajnjoj prevari - dakle, od Adama do Isusa. **Radi se o priči koju su posjednici tih znanja umjetno fabricirali koristeći takozvane svete tekstove samo kao izliku, kao poticaj kojim bi izrazili svoju konstrukciju.**

Budući da je riječ o ‘izlaganju’, sveo sam na minimum citate i bibliografske navode kojih ima mnogo u mojim drugim knjigama. Bibliografija je dakle esencijalna te sadrži tekstove koji se odnose na navedene citate. S druge strane, u ove tri godine javnog izlaganja mog rada, primijetio sam kako se profesionalni kritičari ponašaju na neobičan i nekoherentan način. Ako čuju ili

¹ Vatikanska izdavačka kuća (op. prev.).

pročitaju tvrdnju koja se slaže s njihovim idejama, tada ne traže izvor i ne traže da bude kontekstualizirana. Prihvaćaju je takvom kako je izrečena, bez da dalje postavljaju pitanja, iako bi ta tvrdnja mogla biti glupost stoljeća. Ako pročitaju ili čuju hipotezu (teoriju) koja se ne slaže s njihovim idejama ili ako ih (još gore) dovodi u pitanje, odmah traže izvore, uvode pojmove alegorije ili metafore, opravdavaju sve kontekstualizacijom i sl.

Napišem li, na primjer, da je Jahve volio čitavo čovječanstvo (nešto što se kosi s čitavim Starim zavjetom) kritičari šute, ali ako napišem da je Jahve naređivao da se masakriraju žene, starci i djeca (što se u više navrata ponavlja u tekstu i što se zaista događalo), odmah me pitaju gdje to piše, u koji je kontekst umetnut taj događaj. Upozoravaju me i tvrde kako to mora biti shvaćeno i tumačeno u prenesenom značenju ili metaforički, umetnuto u povijesni i kulturni kontekst u kojem se to dogodilo, da treba istraživati kako bi se došlo do dubljeg, ezoteričnog značenja itd. Nikad mi nitko nije rekao da je prvi redak Postanka u prenesenom značenju, a upravo taj redak sadrži tvrdnju koja nema nikakve veze s onim što je nama preneseno - ne govori o 'stvaranju', već o nečemu sasvim drugom (vidi analizu iz prošle knjige *U Bibliji nema stvaranja*).

Uglavnom, suština ponašanja dogmatika jest sljedeća: ono što im se sviđa mogu doslovno tumačiti, tako kako jest, a ono što im se ne sviđa začudno zahtijeva produbljenu analizu i interpretacije različite prirode. Ovo 'pisano predavanje' je dakle poput bujice čiji tok teče zajedno s mislima koji ih prate, bez izdvojenih tumačenja.

Nisam niti prenosio retke na hebrejskom kao što sam činio u prethodnim knjigama i kao što ću to činiti ubuduće, zato što sam odlučio dati mjesta službenim prijevodima - onima koji nisu sporni - s posebnom pažnjom posvećenom prijevodima Talijanske biskupske konferencije (CEI). Njima se mora priznati kako sa sve više objektivnosti poštuju značenja hebrejskog teksta, također i u dijelovima koji se mogu činiti neprikladnima ili čak teškima za nauk.

Pustio sam i mnogo mjesta tezama rabina koji proučavaju ove tekstove bez uvjetovanja ultraortodoksnog integralizma ili nacionalizma (cionizma), čiji dogmatizam ne dozvoljava sumnje ili razmišljanja koja mogu dovesti do zaključaka koji su drugačiji od onih koji su već unaprijed određeni. Želim samo pojasniti da kada citiram 'hebrejske filologe', mislim na one blogove i forume koji su analizirali moje prethodne knjige. Čitatelj će moći slijediti ovu rijeku podataka, uzimajući ih kao polaznu točku i poticaj kako bi nastavio osobno

produbljivanje i samostalno procijenio konzistentnost (trebao bih reći nekonzistentnost) temelja te velike konstrukcije koja nam je stoljećima predstavljana kao istinita.

Kao što uvijek govorim i pišem, znam da ne posjedujem istinu; također znam da mogu pogriješiti - na greške nitko nije imun. Ipak, bez lažne skromnosti, svjestan sam da sam kroz desetljeća razvio barem dovoljno znanja kako bih mogao otkriti očite prevare drugih. Sedamnaest knjiga mojih prijevoda objavljenih pri Edizioni San Paolo svjedoči tome u prilog. Sumnje i pitanja koja padaju na pamet čitatelju pravi su *pharmakon* koji potiče samostalan proces spoznaje, neovisan od bilo kakvih uvjetovanja.

Ovdje nastavljam dugi put zacrtan ovih godina - doslovno prevodim Bibliju s hebrejskog i pokušavam što je jasnije moguće ispričati ono što pronalazim. Ako je to što pronalazim bajka, kao što je to npr. Pinokio, ja pripovijedam Pinokija. Mora međutim biti jasno da su tu bajku uveli i razradili redaktori hebrejske Biblije.

3.

Je li Biblija pouzdana?

Kao što sam već napomenuo, zbog kratkoće upotrebljavam termin 'Biblija' misleći na Stari zavjet te odmah na početku tvrdim kako je Stari zavjet bio predmetom kolosalne prevare. Govorimo o prikrivanju i falsificiranju koje je činjeno stoljećima od strane onih koji su naumili koristiti te zapise za ciljeve koji nemaju nikakve dodirne točke s duhovnošću. Iako se izraz 'duhovnost' naširoko koristi, koristi se na varljiv ili barem, ako je netko djelovao u dobroj vjeri, pogrešan način. O Starom zavjetu znamo ono što su nam moćnici svakog vremena željeli da znamo, od hebrejskih teologa koji su pokrenuli proces monoteističkog učenja pa sve do sadašnjih struktura koje se temelje na teološkim i ideološkim sustavima mišljenja koji su bez ikakvog temelja - samo je manipulacija nad biblijskim tekstom omogućila njihovu definiciju i širenje.

Započet ću s predstavljanjem stvarnosti koja nema nikakve veze s prijevodima. Katolici moraju vjerovati u, tj. smatrati nadahnutim od takozvanog biblijskog Boga, 46 starozavjetnih knjiga; u hebrejski kanon prihvaćeno je samo 39 knjiga, zato što ne priznaju istinitim i nadahnutim od Boga neke knjige koje kršćani prihvaćaju: Tobiju, Juditu, Knjigu Mudrosti, Baruha, Propovjednika, Prvu i Drugu knjigu o Makabejcima te neke dijelove Estere, Daniela 3, 24-90 te pogl. 13-14. Biblije koje imamo uglavnom su uređene (redigirane) na osnovi izdanja *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, odnosno verziji za tisak lenjingraskog masoretskog teksta (o svemu sam pisao u svoje dvije prethodne knjige). Reformirana crkva, tj. protestantizam, priklanja se u suštini hebrejskom kanonu. Kopti drže kanonskim, dakle nadahnutim istinom knjige koje Rimokatolici i Židovi ne prihvaćaju, kao što su Knjiga proroka Enoha i Knjiga jubileja. Grčka pravoslavna crkva ne koristi kao osnovu lenjingradske Masoretske tekstove, već tekst sedamdesetorice, *Septuagintu*, tj. Bibliju napisanu na grčkom jeziku u Egiptu u 3. stoljeću pr. n. e. Ova Biblija ima oko tisuću razlika u odnosu na onu masoretsku, pa i znatnih razlika u značenju teksta koje ponekad mogu otkriti prepravljajanja (neistine u tekstu) koja su dodali masoreti. Ova verzija na grčkom činila je biblijski temelj očeva Crkve u prvim stoljećima, sve dok rimska Crkva nije odlučila uzeti židovski kanon kao osnovu. Rabini su, naprotiv, odbili *Septuagintu* tvrdeći kako su prihvatljive samo one knjige koje su vjerne Zakonu;

samo one knjige napisane u Palestini; samo one napisane na hebrejskome; samo one napisane prije razdoblja Ezre (5. st. pr. n. e.).

Ali to nije sve: rodi li se pojedinac u Palestini na teritoriju Samaritanaca, bit će mu rečeno da se istina ne nalazi u masoretskim tekstovima, već u samaritanskoj Tori (Petoknjižju) koja se razlikuje od one masoretske u **dvije tisuće varijanti**. *Pešita*, sirijska Biblija koju prihvataju maroniti, nestorijanci, jakobiti i melkiti razlikuje se također od masoretske Biblije.

Dakle, prije negoli uopće stignemo do problema prijevoda, već imamo mnogo mogućih Biblija te doznajemo da su sve one, sa svojim bezbrojnim varijantama, proglašene neupitno istinitima od onih ljudi koji žive unutar tih tradicija. Ove prve naznake bile bi same po sebi dovoljne da nam pojasne da Biblija u koju moramo vjerovati ovisi od povijesnog razdoblja i mjesta u kojem smo rođeni, odnosno da ne postoji 'apsolut' jer postoji uvijek netko koji odlučuje umjesto nas, pokazujući nam na dogmatičan način koja je zacrtana istina i gdje je možemo naći.

Ali, situacija nije tako jednostavna. Najstariji biblijski tekstovi koje posjedujemo su oni pronađeni u pećinama Kumrana. Neki od njih potječu iz 2. stoljeća pr. n. e. Između Izaijine knjige pronađene u tim svicima i Izaijine knjige koju su uredili masoreti ima više od 250 varijanti, pa i čitavih riječi koje se nalaze u jednom, a ne u drugom tekstu i obrnuto.

4.

Neslaganja oko proroka Daniela i jedanaest nestalih knjiga

I kao da to nije dovoljno... Razlika ima i unutar prihvaćenih kanona o kojima smo maloprije govorili: katoličkom, židovskom, protestantskom, koptskom... Na primjer, za kršćane je Daniel prorok i, krenuvši od njegovih proročanstava koja se smatraju vjerodostojnima, često se razrađuju apokaliptična proročanstva na kojima su mnogi propovjednici zaradili svoja bogatstva. Židovi, naprotiv, ne smatraju Daniela prorokom i njegova je knjiga uvrštena među *ketuvim*, manje važne knjige Starog zavjeta. Ali to nije sve - vrh rabinata iz SAD-a piše kako su njegova proročanstva (npr. proročanstvo o 490 godina) bila plodom namjerne 'manipulacije' provedene kako bi se ispravili raniji tekstovi (*feremija*) koji su se pokazali pogrešnima.

Daniel se dakle:

- smatra prorokom za Rim
- ne smatra prorokom za Jeruzalem
- smatra čak prerađivačem' za dra Davida Wolpea (*Senior rabbi Sinai Temple Los Angeles*)

Ovim zapažanjima, prema kojima bismo autora *Danielove knjige* mogli u najmanju ruku nazvati intelektualno nedovoljno poštenim, valja pridodati još neke objektivne elemente, očite pogreške uređivača Biblije, koji se svakako čine slabo informiranima:

- u Dn 4,30 govori se o Nabukodonozorovom ludilu, dok je umna poremećenost pogodila njegova sina Nabonida (555.-539. pr. n. e.) koji je napustio tron i grad Babilon da bi se vjerojatno povukao u oazu Tema (događaj je ispričovijedan u jednom kumranskom dokumentu koji je poznat kao *Nabonidova molitva*. Čini se da je esenska zajednica bolje informirana od takozvanog proroka),
- u Dn 5,2 piše kako je Baldasar bio Nabukodonozorov sin. Bio je zapravo Nabonidov sin.

- u Dn 5,30 piše da je Baldasar ubijen za vrijeme osvajanja Babilona. Kralj koji je te noći ubijen jest Nabonid, budući da je Baldasar već ranije ubijen u jednoj bitci izvan grada.
- u Dn 6,1 piše kako je nakon Baldasarove smrti Darije Medijac dobio Babilonsko kraljevstvo, dok je zapravo perzijski kralj Kir osvojio grad, a Darije ga je osvojio tek 521 godine pr.Kr., pobijedivši pobunjenika koji je bio na vlasti pod imenom Nabukodonozor IV.
- u Dn 10,4 pripovijeda se o viđenju koje je prorok imao u Babilonu. Tekst kaže: „Bijah na obali velike rijeke Tigrisa”, a poznato je da Babilon na Eufratu (!).

Uz mistifikaciju brojeva i proročanstava, nepoznavanje povijesnih činjenica i zemljopisa (često istaknutih i u fusnotama, čak u katoličkim Biblijama) moram primijetiti kako je autor te knjige vrlo slabo iskoristio božansko nadahnuće.

Bolje je učinio židovski kanon koji je, mnogo opreznije, Danielovu knjigu svrstao među *ketuvim*, tj. među manje važne knjige, gdje joj je zasigurno pravo mjesto.

Slične pogreške pronalazimo i u *lobiji*, koja nije ni uključena u hebrejski kanon:

- u Tob 1,2 piše kako se deportacija o kojoj se govori u tom odlomku dogodila u vrijeme Enemesara (Šalmanasar ili Sargon II?), a koja se zapravo dogodila u vrijeme Tiglata Pilesara III, koji je, kako piše u Drugoj knjizi o Kraljevima 15,29, osvojio „svu zemlju Neftalijevu” i deportirao stanovništvo u Asiriju.
- u Tob 1,15 piše da se nakon Šalmanasarove smrti na tron popeo Sanherib, dok je to zapravo bio Sargon II. Sanherib je bio tek njegov nasljednik.

Ovo su samo neki od primjera bezbrojnih nepodudarnosti i pogrešaka koje ćete, kako što sam već napisao, pronaći istaknute čak i u fusnotama Biblija koje svi imamo kod kuće. Te propuste možemo, naravno, pripisati problemima u pisanju o kojima ću govoriti kasnije, ali ostaje činjenica kako pouzdanost autora ovih tekstova (posebno Daniela koji ne samo da griješi već i namjerno manipulira) sigurno nije primjerna, a Danielova knjiga je ipak uvrštena u katolički kanon i to čak među velike proroke.

Očito je dakle da mi **posjedujemo samo jednu od mogućih Biblija**. Kažem ‘jednu’ jer su moguće Biblije potencijalno brojnije nego što možemo zamisliti - brojnije su od gore navedenih jer im se pridodaju sve one knjige koje su kroz

stoljeća nestale, ali su ostale citirane u službeno prihvaćenoj Bibliji. Riječ je o tekstovima koje su stari autori poznavali i smatrali valjanima i pouzdanima, do te mjere da su ih koristili kao izvore ili kao uputu za čitatelje svojeg vremena.

Evo popisa jedanaest knjiga koje su službeno nestale, ali su spomenute u Bibliji. U zagradama su naznačeni odlomci u kojima su spomenuti:

- Knjiga Jahvinih ratova (Brojevi 21:14)
- Knjiga Jašerova ili Knjiga Pravednika (Jošua 10:13, Druga knjiga o Samuelu 1:18)
- Solomonova djela ili Povijest Salomonova (Prva knjiga Kraljeva 11:41)
- Povijest vidioca Samuela (Prva knjiga Ljetopisa 29:29)
- Povijest proroka Natana (Prva knjiga Ljetopisa 29:29, Druga knjiga Ljetopisa 9:29)
- Proročka knjiga Šilonjanina Ahije (Druha knjiga Ljetopisa 9:29)
- Proročka besjeda vidioca Adona (Druha knjiga Ljetopisa 9:29)
- Povijest proroka Šemaje (Druha knjiga Ljetopisa 12:15)
- Knjiga o Jehuu ili Povijest Hannanijeva sina Jehua (Druha knjiga Ljetopisa 20:34)
- Povijest Hozajeva ili Izreke vidjelaca (Druha knjiga Ljetopisa 33:19).

Pitamo se jesu li te knjige uništene ili su nam samo učinjene nedostupnima? I zašto?

Tko je intervenirao na njima kroz stoljeća? Ne mislim samo na rimsku Crkvu, nego u većoj mjeri na svećenike i teologe jeruzalemskog Hrama...

Zašto su eliminirali te knjige učinivši ih nedostupnima? Što su sadržavale te knjige toliko opasnog za učenja koja su moćnici tog vremena i svakog vremena širili?

Jesu li bile isuviše eksplicitne u predstavljanju Jahve i njegovog načina djelovanja? Bi li bile dovele u pitanje monoteističku i muško-šovinističku viziju svijeta koju su se odlučili razraditi i širiti?

Postoje hebrejski egzegeti koji i dan-danas interveniraju na masoretskoj verziji i, ne poštujući činjenicu da se masoreti smatraju čuvarima *masore* (tradicije), mijenjaju tekst, mijenjajući vokale u tekstu i dobivajući/uvodeći tako nova značenja, u potpunosti drugačija od onih koje je *masorah* prenijela. Takvo slobodno ponašanje potvrđuje činjenicu da postoji mnogo 'tradicija i opravdava naslov moje knjige - **ti isti hebrejski egzegeti očito ne smatraju 'svetim' Stari**

zavjet, jer kada bi zaista tako bilo, ne bi im palo na pamet da ga mijenjaju: ono što je sveto' po svojoj je prirodi 'nedodirljivo'.

Situacija je toliko problematična da je 1958. na *Hebrew University* u Jeruzalemu izražena potreba da se pokuša rekonstruirati Biblija koja bi bila najbliža moguća onoj izvornoj, za koju naravno nitko ne zna kakva je bila. Tako je nastao *Bible project* koji će trajati dva stoljeća; za 140 godina dobit ćemo možda, biblijski tekst sličan nekom hipotetskom, ali nepoznatom originalu.

Ima međutim jedan temeljni element koji će nam zauvijek ostati nepoznat - vokalizacija biblijskih tekstova. Da pojasnimo: svi biblijski tekstovi pisani su samo suglasnicima u nizu, bez ikakvog razmaka između riječi. Zadatak masoreta (čuvara izraelitske tradicije) o kojima se govorilo ranije a čiji se posao odvijao od VI. do IX. stoljeća nove ere (dakle u relativno bliskom vremenu), sastojao se upravo u tome da prepoznaju riječi u tim nizovima i umetnu samoglasnike kako bi se mogli odrediti i prepoznati značenja i sadržaji. Biblija koju danas imamo dobila je svoje konačno značenje (nadahnuta Bogom?) u vrijeme Karla Velikog.

Jedan od koordinatora *Bible Projecta*, prof. Alexandre Rofe, docent na *Hebrew University*, potvrdio je u intervjuu za *Corriere della Sera* (kolovoz 2011.) da svaki tekst koji je izdiktiran ih prepisan ručno nije nikad ostao jednak onom ranijem. Tekstovi iz 400. g.pr.Kr. bili su poput preokrenutog ljevka: za svaku riječ koja je ulazila, izlazilo ih je mnogo. Ali dva i pol stoljeća kasnije, dogodilo se obrnuto - lijevak se preokrenuo i u Hramu je netko rekao: „ovo je službeni tekst”. Otada su sve knjige ispravljane i ako je neka knjiga previše odskakala, ne mogavši je uništiti, zakopali bi je. Tako se počelo razmišljati o Svetom pismu, ali bez da ga se sačuva. **Kaste koje su držale kontrolu nad 'znanjem' eliminirale bi sve što nije bilo funkcionalno ili što se kosilo s monoteističkim naukom koji je morao biti propagiran.** Osnovna operacija bila je pokušaj prikrivanja, brisanja i/ili izmjene svega što se kosilo s monoteističkom idejom koja se morala nametnuti. Ali ne samo to...

Profesor Rafael Zer, biblist s *Hebrew University* iz Jeruzalema, tvrdi da kada bi biblijski reci jasno ukazivali na množinu Elohima (što je bilo neprihvatljivo za monoteizam nametnut iz Jeruzalema a kojeg još i danas podržavaju mnogi dogmatični egzegeti), **biblijski redaktori trudili bi se te retke izmijeniti, cenzurirati ih ili drugačije prepisivati.** Takvih je 'friziranja' bilo mnogo, tvrdi prof. Zer.

Evo dva znakovita primjera. U Ponovljenom zakonu 32,43 u masoretskoj tradiciji nalazimo verziju:

„Kličite, o puci, s njegovim narodom, jer On će krv slugu svojih osvetiti, okrenuti osvetu protiv svojih neprijatelja...”

U Bibliji rukopisa iz Mrtvog mora koji su stariji od teološko-ideološke intervencije masoreta nalazimo ovaj tekst (*The Dead Sea Scrolls Bible*, koje prenosi i *English Standard Version*):

„Rejoice with him, o heavens; / bow down to him, ali gods, / for he avenges the blood of his children / and takes vengeance on his adversaries...”

(„Kličite zajedno s njime, o nebesa, / i neka mu se poklone svi Elohim / jer će on osvetiti krv svojih sinova / i osvetiti se svojim dušmanima...”).

„Nebesa” su postala „narodi”, a umjesto „neka mu se poklone svi Elohim” piše „za njegov narod”. Na kraju „njegovi sinovi”, (tj. Elohim) izmijenjeno je sa „sluge”.²

Kao što se jasno vidi, **vješto je izbačeno svako spominjanje očite množine Elohima.**

Drugu varijaciju nalazimo u Knjizi Postanka 14,18-22 kada se pripovijeda da je Melkizedek, lokalni vladar za El Elyona, dao da se donese vino i kruh i blagoslovio Abrahama. U tim su recima masoreti prešutno spojili Elyona i Jahvea i učinili su ga „stvoriteljem”, dok u kumranskom tekstu poznatom kao Apokrifu Postanka (XXII, 14-21) koji je mnogo stoljeća stariji piše: „Blagoslovljen bio Abraham od El Elyona, gospodina neba i zemlje! I neka je blagoslovljen El Elyon što ti u ruke preda one koji te mrze!”

U citiranom pasusu nema nikakvog povezivanja Jahvea s Ekonom i Elyon nije nigdje nazvan „stvoriteljem”. Riječ je o još jednom primjeru očitog lažiranja starijih tekstova izvršenog od strane nekoga tko je prepisivao uvjetovan monoteističkim učenjem.

Znamo da su farizeji (suprotno od saduceja) vjerovali u život poslije smrti te, kada su bili u mogućnosti da interveniraju na tekstu, kradomice unijeli u tekst tvrdnje koje su bile prikladne njihovom vjerovanju.

Na primjer, najstariji kodeksi iz *Mudrih izreka* u 10,25 sadrže sljedeću tvrdnju: „Pravednik će ostati čvrst u svojem integritetu”. Farizeji su je zamijenili

² Biblija Kršćanske sadašnjosti prevodi s „narodi”, a ne s „nebesa”.

sa: „Pravednik će ostati čvrst u smrti”³, s ciljem da prenesu uvjerenje da pravedan čovjek neće vidjeti kraja svojem životu, iako se to čini u suprotnosti s onim što piše u Propovjedniku (3,18 i dalje) u kojem se razoružujuće jasno kaže da je sudbina ljudi i životinja ista, jer čovjek nema u sebi ništa više od životinje te da se svojom smrću oboje vraćaju pod zemlju, iz koje i potječu.

Naglašavam kako se ‘tradicija’ često citira kao garancija da je nešto istinito i kao nezaobilazni parametar. Primjeri poput ovog pojašnjavaju nam kako je ‘tradicija’ sasvim siguran znak manipulacije. Upravo je ‘tradicija’ ta koja mora biti razmotrena, jer je manipulirala mišlju starih biblijskih autora koji nisu imali teoloških ciljeva nego su samo htjeli prenijeti sjećanje na događaje vezane uz utemeljenje svojeg naroda.

Ta su sjećanja kroz stoljeća mijenjana i prekrivana najštetnijim mogućim slojevima nepostojećih tajnovitosti i pseudoduhovnih značenja s kojima su namjerno izmijenili njihovo izvorno značenje jer se na njima ne bi moglo sagraditi nikakav sistem moći. O najvažnijem pitanju, tj. potrebi da Jahve postane jedan jedini Bog, recimo zasad samo da ću upravo o Elohimu pod imenom Jahve i o njegovoj stvarnoj, konkretnoj i apsolutno ne-božanskoj figuri kasnije u knjizi dati više informacija koje će upotpuniti sliku o kojoj sam već pisao u prethodno spomenutim knjigama. Uzgred, podsjećam kako ga sama Biblija jasno i nedvosmisleno naziva *ish milchamah*, odnosno „ratnikom hrabrim” (Izl 15,3)... I nije uopće čudno što je Vatikan dao svojevrсну direktivu biskupima i svećenicima, pozivajući ih da izbjegavaju upotrebljavati ime Jahve nego da koriste izraze poput „Gospodin” ili „Vječni”. Znaju li možda i predobro tko je on zapravo bio?

O navodnoj pouzdanosti Biblije ima još mnogo toga za reći. Prema brojnim znanstvenicima, poput profesora Kamala Salibija (*American University of Beirut*), masoreti su radili na hebrejskom pisanom mnoga stoljeća prije njih, na jeziku kojeg nisu poznavali jer je njihov materinji bio aramejski. Jezične pogreške koje su počinili bezbrojne su te su istaknute i u *International Standard Bible Encyclopedia* (http://www.mmsdata.blab-dev.com/7109_47_07..html), monumentalnom djelu koje popisuje najrazličitije pogreške koje su pisari počinili redigirajući tekstove. Neke od tih grešaka u čistoj su suprotnosti s onim što naša kolektivna svijest ili podsvijest uzima zdravo za gotovo, a to je da su ti ‘radnici riječi’ uvijek najveću pažnju posvetili tome da prenesu takozvano božansko nadahnuće tekstova. Otkrivamo da nije bilo tako.

³ Zapravo, „Pravednik će ostati čvrst zauvijek” u talijanskoj CEI 2008; „Pravednik ima temelj vječni”, KS.

Prepisivači su često griješili, i to iz raznih razloga: zato što ne bi razumjeli ili bi krivo razumjeli smisao teksta pa bi zbog toga krivo podijelili napisane riječi napisane samo suglasnicima bez razmaka; griješili su u čitanju izvornih tekstova, griješili su praveći kopije, transkripcije, zamjenjujući slova. Griješili su pri diktiranju, griješili su u prisjećanju sinonima, iz nehaja i neznanja, baveći se sadržajima koje nisu poznavali.

Da zaključimo, nisu sigurno bili primjer učinkovitosti i preciznosti, a nije ih motivirala ni pomisao da prenose takozvanu Božju riječ; najvjerojatnije nisu uopće razmišljali prepisujući.

Profesor Menachem Cohen (*Bar-Ilan University*, Tel Aviv) u svojim je posljednjih trideset godina aktivnosti kao biblist prepoznao čak 1500 pogrešaka i različitih nepreciznosti. Već spomenuti prof. Rafael Zer jasno je prepoznao (u već spomenutom članku iz *Corriere della Sera*) da znanstvenici ne mogu ignorirati da su Bibliju uredili ljudi te da su se od prijelaza do prijelaza greške umnožavale. Što bismo mi rekli o nekom autoru ili samo o studentu koji, pišući na svojem jeziku, pogriješi toliko puta? Što bismo mislili o njegovom radu? Koliko bismo mu vjerovali? Koliko bismo ga poštivali? Svatko od nas može s lakoćom odgovoriti na to pitanje. A tu su još bezbrojne i očite kontradikcije, na kojima se zasad nećemo zaustavljati jer zaslužuju da se posebno njima pozabavim, što ću i učiniti u budućnosti.

5.

Priča o Davidu i Golijatu: kome vjerovati?

Proučimo sada jedan događaj za koji znaju i oni koji nisu dobro upoznati s Biblijom - priču o Davidu i Golijatu. U Prvoj knjizi o Samuelu, u sedamnaestom poglavlju, pripovijeda se kako je mladi David srušio diva Golijata jednim udarcem svoje pračke i zatim ubio odsjekavši mu glavu njegovim vlastitim mačem. U 21. poglavlju Druge knjige o Samuelu piše obrnuto - tamo čitamo kako je Golijata ubio Elhanan, a ne David. I nije to sve - u prvoj knjizi Ljetopisa (pogl. 20) piše da je Elhanan ubio Lahmija, Golijatova brata, a ne Golijata Gitejca. Ovo je samo jedan primjer nereda koji priređivači Biblije nisu bili u stanju prepoznati, vjerojatno zato što su različiti prepisivači prepisivali različite knjige te nisu uočili očita proturječja. Pa ipak, ima onih koji smjelo tvrde da je Biblija predivna jer ju je Bog nadahnuo te da zato ne griješi nikad. Radi li se o naivnosti ili to možemo možda nazvati lukavošću koja se temelji na sigurnosti da vjernici ne čitaju Bibliju nego se uglavnom zadovoljavaju tumačenjima službenih egzegeta? Svakako moramo istaknuti barem jedno: ako je Bog bio nadahnjivač sadržaja, pokazao se kasnije vrlo lošim korektorom rukopisa jer nikad kasnije nije provjerio što su prenijeli redaktori koje je on sam odabrao! Kao da se prestao zanimati za završni proizvod nakon što je nadahnuo desetina autora.

Pada mi na pamet direktor tvrtke koji je svojoj tajnici izdiktirao veoma važno pismo za svoju djelatnost i djelatnost svojih zaposlenika a koji se zatim nimalo ne brine da provjeri je li tajnica vjerno prenijela njegovu misao. U našem je slučaju međutim pred nama puno gora situacija jer ako su vjerodostojne tvrdnje teologije, o biblijskim bi istinama ovisio vječni život ljudi, a ne samo sudbina neke tvrtke.

Kako onda možemo zamisliti da se taj eventualni Bog kroz stoljeća nije nimalo pobrinuo da njegovo nadahnuće bude jasno preneseno? Moramo prihvatiti realnost: nije tako. Stotine je pisara prepisivalo riječi koje su često u potpunosti suprotnosti jedne s drugima, a u mnogim slučajevima intervencije u tekstu donosile su nova značenja, zbog izbora da se u tekstove unesu značenja

drugačija od onih koje su ti tekstovi na početku imali. Čitajući beskrajne analize i diskusije o pojedinačnim jezičnim elementima teksta koje traju desetljećima, ako ne i stoljećima, čini mi se da promatram liječnike koji proučavaju boju nokta na palcu nekog pacijenta pa se ne slažu je li svijetliji ili tamniji od normale, ne vodeći računa kako je taj nokat na čovjeku preko kojeg je prešao kamion s prikolicom sa svim svojim kotačima.

Dakle, ovo je zbroj knjiga koje čine Bibliju:

- korpus radova za koje se ne zna ni kada su napisane ni tko ih je napisao, bez razmaka između riječi i bez samoglasnika koji naposljetku određuju značenje;
- tekstovi koji su napisani, ponovno napisani, ispravljani, dopunjavani, mijenjani;
- čitava djela koja bi nestajala ili bila skrivana a kasnije pronađena, prerađena, prihvaćena ili odbačena;
- knjige koje su nakon mnoga stoljeća vokalizirane prema značenju koje su odredili teolozi i/ili ideolozi koji su djelovali prema uvjerenjima i potrebama tog trenutka.

Neki primjećuju kako je vokalizacija izvršena prema 'tradiciji' i to smatraju garancijom istinitosti. Uzevši u obzir ciljeve te tradicije, koje sam naveo gore, rekao bih kako je -naprotiv - upravo taj element opravdani motiv da tu vokalizaciju smatramo malo vjerojatnom, upravo zato što je namijenjena da prenese pojmove koji nisu pripadali prvim redaktorima Biblije, posve slobodnima od bilo kakve religiozne ili teološke misli. Monoteistička je teologija umjetno umetnuta kasnije kroz stoljeća i njoj su se prilagodili masoreti koji su slijedili tu takozvanu 'tradiciju'.

Kao dodatna potvrda nepouzdanosti ove takozvane 'tradicije' podsjećam na riječi profesora Zera o izmjenama koje su dodane s ciljem da se namjerno prikrije množina Elohim (navodnog Boga jedinoga iz tradicije) **kako bi unijeli monoteističku ideologiju koja nije uopće prisutna u starijim tekstovima.**

Ne mogu ne istaknuti koliko arogancije ponekad ima u uredskim kritikama koje žele diskreditirati neki izvor što donosi hipotezu drugačiju od prihvaćene istine. U tim slučajevima znanstvenik biva napadnut s ciljem da mu se uništi sav kredibilitet na temelju stanovišta da ako jedan izvor nije potkrijepljen, tada ni teze koje donosi nisu ispravne. Ali, primijenimo li ovo pravilo na sve, kritičari bi morali prihvatiti stvarnost - Biblija nema nijedan potkrijepljeni izvor.

O tom se tekstu ne zna ništa: ni tko ga je napisao, ni kada, ni kako, ni s kojim samoglasnicima... Znamo samo da imamo kopije kopija od kopija te da one nisu nikad ostajale vjerne prijašnjoj verziji. Original je nepoznat svima. **Nakon ovih premisa, ima li još potrebe govoriti o prevari? I ima li smisla baviti se time?**

Odgovor na oba pitanja je - da. Ponajprije zato što su iz Biblije preuzete mnoge tvrdnje koje smatramo apsolutnim istinama - na njoj se temelje čitave teologije, nacionalističke ideologije, ezoterijska učenja, mistične struje i dr. Iz te grupe tekstova, tako uređenih, dolaze konstrukcije duhovnih svjetova (Bog, anđeli, demoni..) koji pak, i to uvjereno tvrdim, u *toj* knjizi nisu prisutni, kao što ćemo uskoro i vidjeti. Na toj su knjizi sagrađene idologije koje politički, kulturno, socijalno i ljudski uvjetuju i velik dio moderne i suvremene povijesti.

Bezbrojne i maštovite duhovnjačke konstrukcije koje su se stoljećima razvijale bile su, a i danas su često u međusobnom sukobu ali se slažu u svojevrsnom manje-više prešutnom podržavanju temeljne prevare kako Biblija govori o Bogu i duhovnim svjetovima koji, kao i materijalni svijet, dolaze od njega i ovise o njemu. **Kršćanstvo i židovstvo su u mnogim gledištima vrlo udaljeni, ali djelotvorno pridonose širenju te neistine po svijetu, iako s drugačijim motivima i drugačijim ciljevima.**

Osoba koja pripada židovskoj zajednici napisala mi je da su masoreti morali jako utjecati na biblijske tekstove da bi im prekrili prvo značenje koji je bilo previše grubo i konkretno da bi bilo prihvatljivo. Toliko grubo i konkretno da je predstavljalo izvor rizika, opasnost za njihov svijet. Ta mi je osoba ukazala na činjenicu da se radilo o životu ili smrti, i to ne samo o njihovom životu, već o životu čitavog židovskog naroda. U stoljećima u kojima su masoreti djelovali (od 6. do 9. st.) izraelski je narod bio raširen duž obala Sredozemnog mora i u Europi, tj. na onim teritorijima gdje su se dvije religije (kršćanstvo i islam) borile za prevlast neviđenom količinom nasilja i okrutnosti. Prolilo se na tisuće litara krvi u ime zajedničkog Boga. U toj su situaciji židovski mudraci morali svoje tekstove učiniti kompatibilnima s tim dvjema religijama, što su i učinili. Prikrili su, barem jednim dijelom, grubu konkretnost tog teksta, učinivši ga tako prihvatljivim i upotrebljivim pobjedničkim teologijama koje su se počinjale nametati. Ali i u stoljećima koja su slijedila radilo se na tome kako bi se odredila prihvatljiva slaganja.

Rimska je crkva u srednjem vijeku imala pretenziju (koju je često i ostvarivala) da odredi koje su prave biblijske istine a koje nisu te koje su 'istine' morale biti ispravljene čak i u samoj hebrejskoj misli. Vatikanski su moćnici barem dijelom postigli svoje ciljeve, prijeteci odmazdom onima što su prakticirali židovstvo nesukladno idejama koje je Crkva smatrala ispravnim - teorijska razrada koju su učinili rabini bila je predmetom analize i, kada je to bilo neophodno, progona.

Čak i u toj sociokulturnoj sredini i u toj povijesnoj situaciji ekstremne opasnosti, sazrijele su i nametnule se one varijante iz reda duhovnosti kakve danas poznajemo. Nastala su tako shvaćanja koja se nakon temeljitog ispita pokažu onakvima kakva stvarno i jesu - proizvodima mašte bez ikakvog temelja u Bibliji. Teologija je naime posebna misaona forma - stvara ideju Boga, određuje mu moguće atribute i onda provodi stoljeća diskutirajući o onome što je ona sama zadala. Ona je u osnovi autoreferencijalna: budući da nema na raspolaganju konkretan predmet studija jer Bog to ne može biti, ne čini drugo nego da proučava samu sebe i ono što sama razrađuje.

Katolički teolog Armin Kreiner piše da o Bogu nitko ne zna ništa, očitost koju nitko ne može zaniijekati (vidi Bibliografiju). Miguel de Unamuno, oštroumni španjolski mislilac, bivši rektor Sveučilišta u Salamanci, dao je relevantnu i kratku analizu porijekla i motivacije teološke misli napisavši: „Teologija se rađa iz mašte stavljene u službu života koji želi biti besmrtn” (*O tragičnom osjećanju života*). Drugim riječima, čovjek ne želi čuti da se sve završava smrću pa teologija daje odgovor tako što utemeljuje ideju o Bogu koju kasnije sama razrađuje. Njegova je tvrdnja u suglasju sa sadašnjim Dalaj Lamom koji govori kako se svaki oblik religije rađa s ciljem da odgovori majci svih tjeskoba - strahu od smrti.

Teolozi, ideolozi, samozvani ezoterični učitelji, mistici svih vrsta i porijekla djelovali su stoljećima u svojevrstnoj suradnji - ponekad prešutnom i automatskom a ponekad i svjesnom suučesništvu - u širenju iste poruke u odnosu na Bibliju. Na taj način, ono što je na početku bila normalna pripovijest konkretnih i povijesnih zbivanja koja su se ticala čovječanstva - Elohim koji su intervenirali genetskim inženjeringom (o čemu sam naširoko pisao u knjizi *U Bibliji nema stvaranja*) i jednostranom odnosu između jednog od njih (Jahve) i onog naroda - pretvoreno je u dogmatski temelj jedne religiozne misli koji još i danas uvjetuje, direktno ili indirektno, više od dvije milijarde ljudi.

Povrh različitih sadržajnih aspekata o kojima ću uskoro govoriti, velika, kolosalna laž koja je inteligentno razrađena i proširena sve dok nije postala duboko usađeno uvjerenje je sljedeća: Biblija upotrebljava kriptični jezik pun dubokih duhovnih, prikrivenih, misterioznih istina, koje su predstavljene u alegorijskim i metaforičnim oblicima, jezikom koji je često inicijatski i koji zahtijeva tumačenja i saznanja koja nisu dostupna svima. Prema toj umjetno nametnutoj viziji, posao egzegeta sastoji se od dubokog poniranja u tekst u potrazi za skrivenim i nedostupnim značenjima, namijenjenih onima koji su ih u stanju shvatiti, i koji si, a to nije slučajno, uzimaju za pravo da ih proširuju na način i u vrijeme koje određuju oni sami. Godine prevođenja masoretskog hebrejskog za Edizioni San Paolo potaknule su u meni dijametralno suprotno uvjerenje.

Po mom mišljenju, pravi posao egzegeta koji je slobodan od dogmatskih uvjetovanja ne bi trebao biti traženje skrivenih značenja već upravo suprotno, trebao bi oslobađati biblijski tekst od svih teoloških, ideoloških, ezoteričkih i spiritualističkih nadgradnji koje su umjetno stoljećima razrađivane. To je, dakle, moja radna hipoteza. Ponavljam kako se radi o hipotezi (dogmatske istine ostavljam dogmaticima) za koju tražim ista prava koja imaju i drugi ključevi čitanja Biblije, posebno zbog jedne očite činjenice: nijedna od takozvanih 'tradicija' ne posjeduje istinu, budući da njihove međusobna neslaganja ostaju otvorena i duboka te često su nasilna i nepremostiva.

Sva 'tradicionalna' učenja imaju zajedničku podlogu - razrađena su s ciljem da sakriju očitost teksta; često neugodnu, nimalo duhovnu i dakle neprihvatljivu za onoga koji za cilj ima kontrolu pojedinačnih umova i čitave zajednice. Tekstualna stvarnost je tu pred našim očima, na površini, i upravo je zato prekrivena gustim zavjesama izmišljotina i verzija obogaćenih maglovitim tajnovitim dodacima. Sve je to učinjeno jer se prema onoj priči, kad bismo je poznavali u njezinoj biti, ne bi moglo sagraditi ništa - ni religije, ni nacionalističke ideologije, ni sistemi moći.

6.

**Biblija mora biti uzeta
za ono što jest,
jednu od mnogih knjiga koje je
napisalo čovječanstvo**

Godine prevođenja učvrstile su me u ovome stavu. Biblija je jedna od mnogih napisanih knjiga naroda iz prošlosti. Jedna od mnogih knjiga u kojoj su sadržani svi osnovni elementi ljudske povijesti - elementi koji, kako ćemo uskoro reći, pripadaju pripovijestima drugih naroda sa svih kontinenata. Biblija nije ni *unicum*, a još manje izvor odakle potječu pripovijesti drugih naroda, kako su tvrdili neki ideolozi koji žele znanje staviti u službu vlastitih uvjerenja. Istina je upravo suprotna. Odatle i potreba da se stvore određene nadgradnje, kao i lažno uvjerenje da Biblija sadrži skrivene metafizičke istine i misterije koje spadaju u božansku sferu.

Ništa od toga ne spada u Bibliju. Stari biblijski autori nisu govorili o Bogu ili religiji već su pripovijedali priču jezičnim i kulturnim instrumentima koji su im bili na raspolaganju. S obzirom na premise i način na koji je Biblija nastala, moramo neminovno napustiti svako očekivanje da ćemo iz nje izvući neke neoborive istine, a još manje one apsolutne istine koje određuju uvjetovanje savjesti od struktura moći ili samozvanih učitelja.

Kod Biblije moramo uzeti na znanje sljedeće: možemo samo *praviti se da...*

Praviti se da su autori željeli prepričati priču koja nas zanima zato što njeni temeljni elementi, oni koji se tiču porijekla čovječanstva, u osnovi odgovaraju onome što nam pripovijedaju i drugi narodi. Ti dijelovi mogu i moraju biti ispitani s velikim interesom jer sadrže informacije koje se ne tiču samo izravnog odnosa između Jahve (takozvani Bog) i tog naroda - one se tiču čitavog ljudskog roda i nemaju u svojim osnovama nikakve teološke implikacije.

To su oni dijelovi za koje prof. Robert Wexler (*President and Irma and Lou Cohen Distinguished Lecturer in Bible, University of Judaism, Los Angeles*) kaže da se nisu dogodili u Palestini - nisu dakle originalni proizvod hebrejskih autora,

već naroda koji su pisali bez religioznog uvjetovanja. *Praveći se da* moramo voditi računa o tvrdnjama koje se kose s dogmatizmom; docent Wexler piše da najveći dio modernih biblista iz *Rabbinical Assembly* misli da Abraham uopće nije postojao; mnogima je upitno i postojanje samog Mojsija.

Slobodni od uvjetovanja o kojima sam govorio ranije, ovi znanstvenici nemaju nikakvog problema napisati da, kada su se zbivali biblijski događaji s Abrahamom i Mojsijem (ako su ovi postojali), židovski narod i jezik nisu niti postojali. Ne znamo kojim su jezikom govorili: Abraham je živio na području Sumera, a Mojsije je, kako i sama Biblija tvrdi, bio Egipćanin (Izl 2,19). Abraham je vjerojatno govorio nekim oblikom akadskog jezika, a Mojsije vrlo vjerojatno egipatskim svojeg vremena.

Valja podsjetiti da znanstvenici Roger i Messod Sabbah (iz rabinske obitelji), analizirajući *Targumim* (Bibliju pisanu na aramejskom) dolaze do zaključaka koji su potpuno drugačiji od onih iz masoretske Biblije; zaključci koji su vrlo uznemirujući za posjednike ili širitelje tog uvjerenja. Priča koja proizlazi iz *Targumima* u potpunosti izvrće ono što mislimo da znamo o događajima vezanima uz židovski narod. (*op.cit.* u Bibliografiji). Dovoljno je pomisliti da u onim tekstovima (Izl 2,6-7) piše da je Mojsije bio dijete *yahuda*, dok u masoretskim tekstovima faraonovoj kćerci koja pronalazi košaru s djetetom stavljaju u usta riječi da je ono dijete bilo židovsko (izraz *yehud* označavao je određenu svećeničku kastu koja je djelovala u vrijeme faraona Eknatona (Akhenatona). Mojsije bi dakle bio jedan od njih).

Također prema braći Sabbah, termin *yahud* upotrijebljen je kasnije, fabriciranjem koje je jednako maštovito koliko i lažno, da bi se stvorio mit o Judinom plemenu. U Izl 5,3 sam Mojsije - također u Targumimu - tvrdi da ga je poslao Elohim (takozvani Bog) *yehudae* (množina od *yahud*), dok masoreti ponovno pišu da ga je faraonu poslao Elohim *‘ivrijima* (Židova).

Ima međutim nešto što je mnogo više uznemirujuće, a proizlazi iz rada koji je napravljen na aramejskoj Bibliji. Oni koji su izašli iz Egipta bili bi isključivo Egipćani koji su pripadali trima kastama - bili su to visoka vojna klasa, svećenička kasta i narodna masa - *plebs*. Dakle, nisu bili Židovi koji, čini se, u tom razdoblju nisu ni postojali kao određeni etnički identitet, kao što potvrđuje i Lee I. Levine (prof. židovske povijesti na *Hebrew University* u Jeruzalemu) koji je ukazao na to kako je taj identitet zapravo rezultat procesa koji se odvijao u mnogo dužem vremenskom razdoblju.

I opet su otvoreni rabinski umovi koji nisu uvjetovani tako očito izmišljenim teologijama i ideologijama, ti koji otvoreno priznaju da u prihvaćenim kanonima ima mnogo poteškoća u razumijevanju, poteškoća koje su bile evidentne i kod starih komentatora i koje su se protegle kroz stoljeća bez da su se pronašli zadovoljavajući i općeprihvaćeni zaključci. Profesor Jacob Milgrom (*Prof. Emeritus of Biblical Studies, University of California, Berkeley*) dokazuje da su u židovskoj misli postojale barem dvije struje koje su nosile dva različita stava prema principima i pravilima sadržanima u Mojsijevom zakonu: minimalistička struja koja tvrdi da je Jahve pružio samo opća načela zakona kojeg se narod mora držati, i maksimalistička struja koja tvrdi da je Mojsiju na Sinaju dan kompletan zakon sa svim detaljima. Isti profesor podsjeća na poteškoće u razumijevanju raznih pravila koja su takva da zahtijevaju revno proučavanje da bi se shvatila i tumačenja koja se čine vrlo čudnima ako pomislimo da su dana izravno od Boga. Za primjer donosi jedan *midrash* (*Mid. Psalms 12:4; usp. BT Hag. 3b*) u kojima je Mojsije stavljen u razgovor s Jahvom. Mojsije, ne shvaćajući značenje nekih propisa, pita Jahvu na koji će način stići do shvaćanja pravog značenja tih zakona. Jahve daje zaista iznenađujući odgovor: „Morate slijediti većinu. Kad većina proglasi da je neka stvar čista, onda je čista, a kad je proglasi nečistom, onda je nečista.”

Nitko ne bi očekivao ovakvu uputu od Boga; od njega bismo očekivali jasna pravila ponašanja, između ostalog zato što znamo dobro da se većine često izmjenjuju i s njima nije moguće promijeniti smisao zakona za koje mnogi ustraju u tome da ih smatraju božanskima i dakle neupitnima. **Ali čitava nam Biblija jasno tumači da osoba po imenu Jahve, na našu sreću, nije bio Bog.**

Dogmatisti imaju o čemu razmišljati, zapravo (moramo nažalost upotrijebiti kondicional) „imali bi” o čemu razmišljati, jer znamo da dogmatici često to odbijaju. A ipak, elemenata za ozbiljno razmišljanje ima i potječu čak iz kulturnih ambijenata koje možemo smatrati iznad svake sumnje, kao što je to biblijska arheologija kojom upravljaju židovski akademici s izraelskih sveučilišta te radovi onih dijelova rabinata koji proučavaju, produbljuju i proširuju znanja slobodna od teoloških i ideološko-nacionalističkih uvjetovanja koji su odredili razradu i širenje višestoljetnih laži prezentiranih kao osnovane i neporecive istine. Iz ovih slobodnih kulturnih krugova pristižu nam informacije proturječne vjerovanjima koja su najviše prihvaćena i najrasprostranjenija. Je li se ikad dogodilo osvajanje Kanaanske zemlje od strane onih koji su slijedili Mojsija (ako je ovaj postojao) i Jošuu?

Suvremena izraelska arheologija drži da je epska pripovijest osvajanja Jerihona najvjerojatnije samo bogoljubna bajka koja uopće nije dokumentirana u nalazima. Arheološke su iskopine pokazale da u vrijeme takozvanog osvajanja grad Jerihon nije uopće imao zidine. I još: jesu li uopće postojala velika kraljevstva Davida i Salomona? Prema arheološkim dokazima radilo se o dva mala lokalna vladara koja su vladala nečim što je malo veće od plemenskog kraljevstva a na koje je kasnije nadograđena legenda koju poznajemo, s ciljem da se židovskom narodu pruži neka vrst mita o utemeljenju koji bi se mogao usporediti s drugim kraljevstvima mnogo veće i više dokumentirane važnosti.

Kao što ponavljam na brojnim predavanjima, i ovi rabini tvrde da biblijski Veliki potop nije bio univerzalan već da se radilo o lokalnom događaju. Dovoljno se prisjetiti da je Noa, čim je stigao na kopno koje nije bilo potopljeno, uzeo velik broj životinja kako bi prinio žrtvu paljenicu za Elohime (Post 8,20; malo kasnije ćemo vidjeti tko su bili Elohim i zašto su voljeli dim).

Uvijek sam se pitao: zar je spalio životinje oko kojih se toliko mučio da ih spasi noseći ih na arku? Nije li smiješno čak i pomisliti tako nešto? Očito je da ih je vani bilo napretek - onih koje nisu stradale od potopa koji je bio ograničen. I opet su rabini ti koji ističu odsustvo bilo kakvih egipatskih dokumenata koji bi posvjedočili o nekom većem prisustvu Židova na tom teritoriju. Još manje ima svjedočanstava o nekom ropskom odnosu. Što se ovog posljednjeg tiče, ističem još jedan detalj: kada se spremaju da napuste Egipat, Jahve im naređuje da zatraže da im Egipćani predaju svo zlato koje je moguće (Post 11,2). Zar je vjerojatno da robovi mogu od svojih gospodara tražiti tako nešto, i to kada se spremaju na odlazak? Apsolutno ne; smiješno je to i pomisliti. Osim toga, za vrijeme boravka u pustinji, ti su ljudi često žalili za situacijom u kojoj su bili ranije, doživljavajući je kao suprotnost onoj u kojoj ih je Moj sije prisiljavao da žive. Oni su se žalili zbog teškog stanja u kojem su se nalazili s Mojsijem, ponavljajući kako im je prije bilo bolje, što je u suprotnosti s mitskom pričom o teško iskorištavanjem robovima (Izl 13). Propovjednici koji tvrdoglavo inzistiraju na tome da je Biblija nepogrešiva zato što je nadahnuta od Boga, morat će to preboljeti - uporno vode rat koji su već izgubili.

Jasno je da mnogi vjernici, bili oni Židovi ili kršćani, ne mogu prihvatiti da se njihova uvjerenja tako propituju, ali istraživanja se nastavljaju i dokazi su sve očitiji. To je sirova stvarnost, razotkrivena priča koja nam se ne mora sviđati ali koju nećemo zato prešućivati. Iako mnogi instinktivno vrlo burno reagiraju na

informacije koje polako izlaze na površinu, čak i oni nepomirljivi dogmatici morat će neizbježno priznati povijesnu i konkretnu narav koja je u Bibliji očita.

Ono o čemu govorim nije dakle nikakvo „otkriće” već ponovna afirmacija onoga što je već jasno u Bibliji; dovoljno je samo ne prekrivati to zavjesom tajanstvenosti. Ako želimo govoriti o „otkriću” i „otkrivanju”, možemo upotrijebiti termin u njegovom najosnovnijem značenju: „otkrili” smo nešto što je bilo prikriveno.

Upravo istraživanja koja vode slobodni ljudi određuju put koji treba biti prijeđen u budućnosti. Radi se o ljudima koji su iznad svake sumnje: izraelski arheolozi, predavači povijesti na sveučilištima u Jeruzalemu i Tel Avivu, na stotine rabina te alternativni istraživači koji nisu uvjetovani potrebom da brane svoje pozicije i prihode...

Svi ovi vrlo korisni i vrijedni elementi nesigurnosti, sve ove nove povijesne i znanstvene stečevine dopuštaju mi da potvrdim ono što govorim već godinama: **mi posjedujemo samo jednu od mogućih Biblija ali, budući da nam je rečeno da je ta ona 'istinita' i 'nadahnuta od Boga', pokušajmo barem shvatiti ono što nam ona pripovijeda, oslobađajući je od onih mentalnih konceptualnih i religioznih nadgradnji o kojima sam govorio.**

Stare pripovijesti koje Židovi dijele sa sličnim pripovijestima drugih naroda element su velikog interesa: da kraljevstva Davida i Salomona nisu postojala u tako veličanstvenom obliku kako je to ispričano - nas zapravo i ne zanima previše. Zanimaju nas oni trenuci početka, jer će se od njih morati krenuti da bi se ponovno napisala povijest čovječanstva koja je u svojoj vjerojatnoj izuzetnosti neraskidivo zapletena s nastankom misli iz kojih su nastale velike religije i ideološki pokreti. Ovi potonji imaju potrebu da održe živom svoju neodrživu biblijsku viziju, i upravo su oni ti koji pokušavaju pružati otpor i blokirati kulturnu revoluciju koja je na djelu.

U nastavku slijedi hipotetska rekonstrukcija kako se ovaj zaplet može složiti, bilo kao svjestan čin, bilo mehanizmima koji se gotovo automatski pokreću. S time na umu, ova će se knjiga baviti temeljnim pitanjima, prije svega onim pitanjima koja se tiču Boga. Govori li se u Bibliji o Bogu ili ne? Je li prisutan u tim tekstovima?

Naglašavam da postojanje samog Boga nije tema moje knjige. Ja se bavim Biblijom - ako tvrdim da Biblija ne govori o Bogu ne namjeravam tvrditi da Bog

ne postoji, već samo da ta knjiga ne govori o njemu. Božje postojanje ne ovisi - ne može ovisiti - o jednoj knjizi. Bilo bi to dramatično, posebno kada se dozna na koji se način Biblija formirala kroz stoljeća.

BalkanDownload

7.

Elohim, Jahve i nepodudaranja u dogmama

Želim izbjeći nesuglasice, stoga naglašavam da se pojmovi istinitog i lažnog ne odnose na apsolutnu istinu - koja mi ne pripada i o kojoj ne govorim - već na ono što zaista sadrži biblijski tekst i na ono što mu se lažno pripisuje. U godinama u kojima sam prevodio i objavljivao isplivale su pred moje oči očite laži, izvrtanja, namještene interpretacije, filološka tumačenja koja se namjerno podređuju zahtjevima doktrine, teologije ili ideologije. Ne smijemo prešutjeti da su gramatička pravila koja se primjenjuju na hebrejski jezik iz Biblije određena od gramatičara *a posteriori* te da oni o njima sada živo diskutiraju jer često nisu međusobno suglasni o njihovim vlastitim formulacijama i primjenama. O tome se mogu čitati akademski radovi kao što su oni prof. Garbinija ili žučne rasprave u kojima su sudjelovali James Washington Watts, O. L. Barnes, Benjamin Willis Newton i dr. Prije njih, već u 2. st., rabini kao što su Akiva ben Jozef i Išmael raspravljali su čak o funkciji i važnosti suglasnika kao što je na primjer VAV, bez da su postigli ikakav dogovor.

Primjerna je Akivina interpretacija propisa u Levitskom zakoniku 21,9: „Ako kći kojeg svećenika oskvrne podavši se javnom bludništvu, ona oca svoga skvrne, pa se mora na vatri spaliti.” Gotovo je banalno primijetiti da su svećenici imali žene i djecu te da su u onom društvu čija je značajka bila apsolutna nejednakost između spolova (koja je na snazi sve do danas, sa svom dramatičnošću u ultraortodoksnim strujama, te ih osuđuje velik dio židovske kulture) za eventualne prijestupe u biti bile kažnjavane žene. U ovom slučaju, rav Akiva je tvrdio da je upravo upotreba suglasnika u tom retku značila da se kazna mora izvršavati i nad udanim ženama, dok je Talmud ograničavao kaznu samo na zaručene djevojke. Njegov protivnik, rav Išmael, optuživao je Akivu da suglasniku VAV pridaje značenje koje je nazvao suvišnim’.

Rabin Joel Roth (*Professor of Talmud and Jewish Law, Jewish Theological Seminary, New York*) podsjeća da za rav Akivu svako slovo iz Tore nije imalo samo lingvističku vrijednost, zato što su stil te raspored slova sadržavali i druga, skrivena značenja. Za rav Išmaela, upravo suprotno, jezik Tore bio je isključivo

ljudski pa se zato njezin stil, gramatika, opća upotreba nisu trebali tumačiti kao da su instrument koji prenosi neke skrivene božanske pojedinosti ili poruke. Ovaj potonji način razumijevanja teksta podudara se s tvrdnjama profesora Jeffreyja H. Tigaya (*Ellis Preofessor of Hebrew and Semitic Languages and Literatures, University of Pennsylvania, Philadelphia*) oko toga da tekstovi Tore nisu metaforični.

Kao što vidimo, moramo konstatirati sumnje, bezbrojne nedoumice i neprekidne kontroverze unutar istog kulturnog kruga od kojeg bismo očekivali izvjesnost i sigurnost. Slobodni mislioci shvaćaju sve ovo kao nešto izuzetno pozitivno - tamo gdje postoje sumnja i suočavanje, dogmatska sigurnost smijeta gubi (barem za razumne ljude) razlog svojeg postojanja, zato što gubi i svoje temelje. Nasuprot nazadnjačkom dogmatizmu, ta živa dijalektika svjedoči¹. Elohim, Jahve i nepodudaranja u dogmama postojanju i vitalnosti jednog otvorenog svijeta i znanstvenika koji nije iskvaren dogmatizmom i koji se već stoljećima bavi tekstom o kojem govorimo.

Filološke rasprave moraju biti promatrane u svjetlu nečeg vrlo bitnog, a gotovo nepoznatog i prešućenog: kao što ističe prof. Garbini (red. prof. Semitske filologije na Sveučilištu La Sapienza, Rim te član *Accademie dei Lincei*), masoreti nisu radili na lingvističkoj ili gramatičkoj osnovi te nisu, dakle, pisali vodeći računa o unaprijed zadanim pravilima. Njihovi su temelji i ciljevi bili ideološki, zbog motiva koje smo već naveli, a koji su mogli značiti život ili smrt za židovski narod.

Što je dakle prikriveno izmišljotinama iz teologije, otajstva, ezoterije, mistike i čak filologije? Želite li saznati više o određenim specifičnim temama, upućujem na svoje prethodne knjige u kojima je sve analizirano u detalje i s recima na hebrejskom, uz prijevode i komentare:

Knjiga koja će zauvijek promijeniti naše mišljenje o Bibliji (2010.)

Bog izvanzemaljac iz Biblije (2011.)

U Bibliji nema stvaranja (2012.)

Na ovome 'predavanju za tipkovnicom' iznijet ću nekoliko jasnih i preciznih tvrdnji, svjestan njihove važnosti.

8.

Biblija ne govori o Bogu

Biblija nije religiozna knjiga. To javno tvrde židovski filolozi na internetskim forumima i blogovima, čak i oni kojima je jasan cilj suprotstaviti se širenju ovog mog ključa doslovnog čitanja Biblije. Taj ključ dovodi u pitanje čitav ideološki i teološki sustav o kojem razgovaramo, a ja ga želim staviti uz bok tradicionalnim ključevima čitanja Biblije. Svi oni pružaju čitatelju poticaje na razmišljanje kako bi stvorio vlastite ideje, slobodne od shema u koje je upleteno čitavo biblijsko pitanje.

Biblija nam zapravo pripovijeda priču o **odnosu jednog kolonizatora/vladara imenom Jahve i više grupa ljudi koje je uz veliki trud pretvorio u narod** stvorivši im identitet. Dio Biblije koji nam pripovijeda povijesno gledano najstarije događaje (koje su biblijski redaktori uzeli iz mnogo starijih sumersko-akadskih pripovijesti) u osnovi je kronika koja opisuje korijene čovječanstva i stvaranje jedne posebne etničke grupe. Priča koja slijedi govori o jednom narodu koji je sklopio odnos/savez s jednim od Elohim, onoga kojeg poznajemo pod imenom Jahve.

Daleko od toga da je Jahve bio duhovni, transcendentni Bog i Stvoritelj - bio je biće od krvi i mesa te je pripadao grupi kolonizatora/vladara/čuvara koje Biblija poznaje pod imenom Elohim. Želim naglasiti da kada u Bibliji nalazimo izraz 'Bog' (u jednini), u hebrejskom tekstu imamo riječ Elohim (u množini), a kada u Bibliji naiđemo na izraz „Gospodin” ili „Vječni”, na hebrejskome imamo Jahve (već sam spomenuo da, ne slučajno, Rimski crkva namjerava izbaciti to ime iz upotrebe).

Valja dodati da se ime Jahve (Yahweh) u biblijskim zbivanjima prvi put pojavljuje kada hebrejski jezik nije još ni postojao. Ime je zapisano tek mnoga stoljeća nakon što je izgovoreno (oko tri stoljeća, u najboljem slučaju) i to samo suglasnicima. Na kraju, ime YHWH dobit će samoglasnike nakon još 1700 godina. Biblija nam pripovijeda o odnosu između te osobe i jednog naroda koji mu je dodijeljen u Ponovljenom zakonu (32,8 i dalje) gdje se kaže da je Elyon dijelio

baštinu narodima i određivao međe.⁴ Biblijski redak (Pnz 32,9) nam ne govori da je Jahve izabrao narod, kako nam se obično govori, već da ga je dopao onaj narod i, sudeći prema onome što mu je dodijeljeno, on nije ni bio među najvažnijim i najutjecajnijim Elohimima.

Kao još jedan dokaz tome u prilog, citiram prijevod iz teksta u izdanju *Jewish Publication Society* koji, u odnosu na narod koji mu je dodijeljen donosi doslovno: „našao ga je zemlji pustinskoj / u praznoj jezivoj pustoši”⁵ Ovdje je našao svoj udio, *cheleq*, izgubljen u pustinji. Verzija koju su uredili sami židovski prevoditelji ne ostavlja nikakve sumnje: ono što je Jahve dobio od Elyona nije bio važan udio.

Elyon je hebrejski izraz koji se u Bibliji prevodi s „Višnji” ili „Svevišnji”, ali doslovno bi značio „Onaj koji stoji iznad”, te se osim toga upotrebljavao i za gornje dijelove nekog naseljenog mjesta (Jš 16,5) ili za sobu koja se nalazila iznad drugih (Ez 41,7). Upotreba apsolutnog superlativa (*l'Altissimo* u talijanskom jeziku, *op. pr.*) čini nam se dakle kao teološko forsiranje. Elyon je bio zapovjednik te je kao takav određivao granice između naroda dodjeljujući teritorije raznim nacijama.

Odmah pada na pamet Platonov dijalog između Kritije i Timeja, kada piše da su *theoi* (bogovi) dobili što su željeli nakon jedne raspodjele, naselili su svoja područja i pazili na svoje šticićenike i posjede poput pastira koji paze na svoje stado. Platon također ističe da su *theoi* bili raspoređeni na različita mjesta. Isto to nalazimo i u biblijskoj knjizi Ponovljenog zakona od 32,8 nadalje. Primjećujemo čak i izuzetno preklapanje s likom dobrog pastira kojeg pronalazimo u Psalmima.

Ima i jedna zanimljivost: dok se kod Kritije govori o suradnji između *theosa*, u Bibliji se izričito naglašava da je Jahve sve napravio sam, bez pomoći drugih Elohima (Pnz 32,12). Budući da je Jahve bio „ratnik hrabri” (Izl 15,3) vjerojatno nije bio voljan tolerirati uplitanja u svoje odluke ili se možda njegove namjere ni nisu mogle izreći a kamoli prihvatiti.

Ovo je očito za one koji čitaju tekst otvorena uma; a opet znamo da monoteističke teologije i ideologije moraju tvrditi da su Elyon i Jahve dva imena kojima se naziva Bog, baš kao i plural Elohim. Pokušavajući pratiti monoteiste na njihovom putu i čitajući retke, u Pnz 32,8-10 otkrivamo nešto što u najmanju

⁴ „Kad je Višnji baštinu dijelio narodima,/ kad je razmještao sinove čovječje,/ odredi im međe po broju Božjih sinova:/ tad Jahvu njegov narod zapade,/Jakov bi njegova baština.“, KS, Pnz 32,8-9..

⁵ Kršćanska sadašnjost prevodi: U zemlji stepskoj on ga je našao,/ u pustinskoj jezivoj pustoši.

ruku možemo nazvati zanimljivim: prema doktrini, Bog (pod imenom Elyon) određuje i dijeli teritorije i nacije, pa opet taj isti Bog (ali pod imenom Jahve) dodjeljuje sam sebi jedan mali i nebitni dio tih nacija. Ukratko, prema doktrini, ovaj Bog stvara svo čovječanstvo ali se onda odlučuje baviti samo jednim njegovim dijelom. Kad bi sve stalo na ovome, mogli bismo se i praviti da prihvaćamo pomisao da se ovaj Bog (koji je jako čudan i nimalo univerzalan u svojim izborima) iz razloga koje ne znamo zanimao za neke ljude izgubljene u pustinji te se, u svojoj tajnovitosti i nedokučivosti, odlučio prestati zanimati za druge ljude. Je li u tom slučaju on još uvijek Bog svih ljudi? Odgovor je očit, ali želim još malo slijediti ovo nevjerojatno teološko/ideološko stanovište doktrine koja poštuje 'tradiciju'.

Nastavljamo u skladu s monoteističkom logikom i zaključujemo da je čitava biblijska priča u osnovi apsurdna pripovijest kojoj je teško naći ravnu: tzv. Bog (pod imenom Jahve) sklapa privilegirani savez s onim narodom te ga, uz stalna krvoprolića, koristi kao topovsko meso za osvajanje teritorija koje si on sam (pod imenom Elyon) nije dodijelio onda kad je određivao granice nacija.

Slijedeći teologiju, imali bismo dakle sljedeću neprihvatljivu čudnovatost: u prvo je vrijeme onaj Bog (Elyon) podijelio zemlju, dodijelio je sam sebi jedan narod i teritorij te zatim kao Jahve krenuo u okrutan osvajački pohod drugih teritorija koje si (kao Elyon) nije dodijelio. I da bi to učinio, kao što ćemo vidjeti u nastavku, nije oklijevao da istrijebi čitave narode čija je jedina krivnja bila što su prebivali na onim teritorijima koja im je on sam (kao Elyon) namijenio a koja su ga (kao Jahvu) zanimala.

Nije li čudan taj navodni Bog, jedan, svemogući i sveznajući? Nije li apsolutno nerazumljivo takvo ponašanje? Ne čini li se, barem, pomalo neuravnotežen ili, bolje reći, patološki? Zar si nije, kao sveznajući, mogao ranije uzeti sve, bez da prisiljava svoje da masakriraju stotine tisuća nevinih kako bi okupirao teritorij koji si je zaboravio sam dodijeliti?

Ako je to bio univerzalni Bog, zašto je tjerao ljude da se bore, prisilivši ih da se uprljaju tisućama ubojstava, istrebljenjima, nasiljem prema muškarcima i ženama kojima je sam dodijelio one zemlje i koje je kasnije odlučio osvojiti prolijevajući krv? Zar si nije mogao sam dodijeliti i ove druge, budući da ih u monoteističkoj viziji svijeta nije morao ni sa kime dijeliti?

Mudraci će - po apsurdnoj logici po kojoj doslovno prihvaćaju ono što im se sviđa a pokrivaju ono što im se ne sviđa - reći da su u tim recima prisutne

alegorije, metafore, mistične ili ezoterične vrijednosti. Ja više volim „praviti se da...” su nam biblijski autori ispričali normalne dogodovštine kolonizatora koji su si razdijelili teritorij i poslije se borili da prošire svoje sfere utjecaja. Moje „praviti se da...” ne zahtijeva posebne ključeve čitanja te ima jednu prednost: apsolutno je koherentno sa čitavom biblijskom pričom i pričama drugih naroda. Vidjet ćemo, nešto kasnije, kakav je bio poseban koncept ubojstva kod Jahve, ali nadasve, shvatit ćemo da on nije „stvorio” ništa - ni nebo, ni zemlju, ni ljude.

Oslobodimo li se dogmatizma, čitava nam se priča čini jasnom - Elyon nije nikakav umno bolesni Bog već vladar carstva Elohim a te kao takav dijeli nacije. Jahvi, jednom od Elohim a, pripadne jedan narod i teritorij koji ga ne zadovoljavaju pa pokrene čitav niz akcija s ciljem da osvoji bolju zemlju te proširi svoj posjed i teritorijalnu moć - ponaša se upravo kao najobičniji kolonizator i vladar. Monoteistička nepodudaranja, koja su već sama po sebi očita, pronalaze novi razvoj u sljedećem odlomku (Pnz 32,12), a samo sljepilo na koje se dogmatici dobrovoljno osuđuju onemogućuje im da uvide ta nepodudaranja u svoj njihovoj očiglednosti. Redak sam već citirao, ali vrijedi zaustaviti se na njemu zbog važnosti koju ima u negiranju navodnog biblijskog jednoboštva. U njemu piše: „Jahve sam vodi taj narod, nema s njim tuđeg *Ela*”. Napominjem da je *El* jednina od *Elohim* i pitam: koji je drugi El/Elohim mogao biti s njim ako prema monoteistima Elyon/Jahve/Elohim neprijeporno znače jedinog Boga? Koji smisao ima taj redak ako ne istaknuti da je Elohim po imenu Jahve učinio sve sam, bez pomoći svojih kolega, iako je, prema biblijskom autoru, očito mogao zatražiti njihovu pomoć u vezi ljudi izgubljenih u pustoši pustinje?

Vraćam se sada „predavanju na tipkovnici” da podsjetim da je Jahhve (Yahweh) ime kojim se predstavio Mojsiju. Za Abrahama je bio El-Shaddai: El (jednina od Elohim), odnosno „Uzvišeni s planine”, kako prevodi Howard Avruhm Addison (profesor asistent na *Temple Universityju* u Philadelphiji) koji, kako se čini, ne vodi računa o originalnoj vrijednosti korijena SHD ili SHDD koji sadrže pojmove nasilja i uništenja.

Dva različita imena i neki elementi koje neću ovdje analizirati dopuštaju nam čak da se zapitamo radi li se o istoj osobi. Ali, želim pretpostaviti da jest i primjećujem da, kao što licem u lice razgovara s Mojsijem, tako se predstavlja i Abrahamu, kao najnormalniji čovjek koji jede, pije, hoda, umara se, biva zaprašen pijeskom, mora se odmoriti, oprati i dr. (Post 18). Ista se stvar događa i sa Gideonom (Suci 6): Jahve se i njemu predstavlja kao dvonožac od krvi i mesa, ali zanimljiv aspekt tog slučaja je da ga Gideon ne prepozna i traži dokaz

njegova identiteta. U tom odlomku nalazimo čak glagol u kojem Jahve sjedne i čeka Gideonov povratak, koji se udaljio da uzme hranu s kojom će napraviti tu provjeru koja mu je trebala. Kada se vratio kući, odloži meso i kruh na jednu stijenu pa prolije juhu po njima. Jahvin oficir ispruži instrument sličan malom štapu te sve pretvori u prah: to je bio dokaz njihovog identiteta, i, kao što se može primijetiti, radilo se o dokazu koji je tehnološki i mehanički, po ničemu duhovan, čudotvoran ili metafizički.

S druge strane, sama nam hebrejska filologija piše da su sva takozvana čuda opisana u Bibliji samo tehnološke operacije koje su izazivale čuđenje prisutnih (pogledajte po tom pitanju židovske forume na internetu). Nema tu ničeg nadnaravnog, kao što se dobro razabire u takozvanom Ilijinom čudu: u tom su slučaju kemija i toplinska energija stvorile željeni efekt.

Ovaj odlomak o Gideonu, sadržan u Knjizi o Sucima, kao i susret Abrahama s Jahvom i dva malakima (Post 18) i Mojsija s takozvanim gorućim grmom (Izl 3), jasno nam pokazuje da se Jahve često kretao u pratnji jednog ili više oficira, spremnih izvršitelja njegovih naredbi. To je sasvim u skladu s vojnom hijerarhijom koja je predviđala čak i taborišta poput onih koje je vidio Jakov u Post 32, a koje je komentirao i Rashi de Troyes, jedan od najvećih židovskih egzegeta koji je (u tom odlomku) prepoznao prisustvo malakima svrstanih u dvije čete, u obranu granice koja se nalazila otprilike u današnjoj Transjordaniji (op. cit. u Bibliografiji).

Kao svaki zapovjednik, Jahve je uz sebe vodio pratitelje kako bi učinili djelotvornim njegove naredbe. Osobno imam poteškoća zamisliti da Bog koji je svemoguć mora imati takve potrebe. **Osoba koju poznajemo pod imenom Jahve niti je bio niti jest Bog, već jedan od Elohim.** On to sam tvrdi svaki put kada se predstavlja i određuje kao Elohim isključivo onog naroda, a ne drugih.

Formula „Elohim Izraelov” redovito se ponavlja i svjedoči stalnu potrebu da se da precizna potvrda, poput osobnog dokumenta *ante litteram*. Jahve je svaki put imao potrebu da podsjeti da je on Elohim koji je pozvao Abrahama iz Sumera i doveo ga da se bori u Kanaan, da je on bio onaj koji je prestravio Izaka s igrokazom o lažnom žrtvovanju sina da vidi dokle seže Izakova vjernost (da je bio Bog trebao ju je već znati i bez takve predstave. Zar Bog ne čita srce čovjekovo? Ali shvatili smo već da Jahve nije bio Bog). On je dakle bio Elohim jednog naroda, nije imao naslov da vlada drugima. Druge je samo istrebljivao (ili ih pokušavao istrijebiti) kada bi zauzeli teritorije koji su njega interesirali. Bio je

dakle 'jedan Elohim (množina) kao što bismo za Lorenza Veličanstvenog rekli da je bio 'jedan' de Medici (množina).

Elohim je činilo mnoštvo pojedinaca koji su radili pod zapovjedništvom Elyona, termin koji, kako smo već rekli, znači „Onaj koji stoji iznad, gornji”, a koji se u Bibliji prevodi sa „Svevišnji”⁶. Pod njegovim zapovjedništvom, u vrijeme Pelega (Post 10,25) svijet je podijeljen na namjesništva (Pnz 32,8).

Na ovom mjestu nalazimo čaroban primjer biblijske konkretnosti, a istovremeno imamo i svjedočanstvo o izmjenama, ili bolje reći, prepravljanjima koje su učinili masoreti s ciljem da prošire jednu preciznu ideologiju sagrađenu na teološkoj osnovi - još jedan dokaz da religija traži da se vjeruje u 'jednu' od mogućih Biblija. Ova dva poglavlja se, iako pripadaju različitim knjigama, nadovezuju na predivan način: u Knjizi Postanka piše da je u vrijeme Pelega podijeljen svijet (Peleg se baš zato tako i zove - korijen PLG označava diobu), a u Ponovljenom zakonu autori se prisjećaju da je podjelu učinio Elyon nakon što je prebrojio Izraeleve sinove. Krajnji cilj ove tvrdnje lako je uvidjeti - veličati narod Izraela - ali se to čini bez logike i, što je najvažnije, odmah opovrgava. Zemlja nije dodijeljena njima, već Elohimima ili njihovim predstavnicima, vjesnicima, čuvarima - malakimima o kojima ćemo govoriti nešto kasnije.

Tvrđi se da je u toj prilici Jahvi dodijeljen onaj narod kojeg je on našao izgubljenog u pustinji. Dakle, broj sinova Izraela nije imao nikakve važnosti u toj specifičnoj teritorijalnoj podjeli. Namjerna prevara masoreta vidljiva je kada pogledamo starije kodekse koji su manje manipulirani i ideologizirani (npr. Septuaginta) u kojima je jasno napisano da je podjelu s odgovarajućim dodjelama učinio Elyon prema broju takozvanih anđela, tj. Malahima - čuvara - koji su bili pod zapovjedništvom Elohimima, a ne prema broju sinova Izraela. Ta je varijanta potvrđena i u Kumranskim spisima, kako je istaknuo N. P. Lemche (*Ancient Israel. A New History of Israelite Society*, Sheffield Academic Press 1988.): Mojsijeva pjesma u Ponovljenom zakonu (32,8-9) u jednom kumranskom fragmentu proglašava: „kad je Elyon dao nacijama njihovo nasljedstvo/ kada je podijelio sinove čovječje,/ odredio je granice naroda prema broju sinova Elohimima,/ i udio Gospodnji bijaše Jakov,/ Izrael je nasljedstvo koje mu pripalo.”

Želim usput istaknuti da masoreti (smatrani čuvarima tradicije) nisu poštovali starije spise na kojima su radili, mijenjajući tekst u funkciji poruka koje su se morale širiti u njihovo vrijeme. Zapišajmo se onda: koliko tradicija postoji?

⁶ Na talijanskom „Altissimo“, *op. prev.*

Kojima trebamo vjerovati? Kako može biti 'svet' tekst kojeg su mijenjali svi koji su se osjećali i osjećaju slobodnima intervenirati na njemu, niječući čak vjerodostojnost starijih verzija?

Vraćajući se na zadano, pitam se: kako ne pomisliti na sumersko-akadske priče, u kojima se priča o trenutku kada je moć spuštена s neba na zemlju? Prepričava li Biblija ovdje isti događaj? Pripovijeda li nam o vremenu u kojem je veliki šef podijelio zapovjedništvo svojim predstavnicima koji su živjeli na našem planetu? **Ne smije nam promaknuti jedan zanimljiv dio: biblijski izraz Elyon donosi u biti isto značenje izraza Anu koji je prisutan na pločicama s klinastim pismom. I jedni i drugi upućuju na pojam 'biti visoko', 'biti gore', 'biti iznad' (slog An bio je piktografski predstavljan kao zvijezda). Ukazuju li ta dva imena na gospodara carstva?**

Normalne zapovjedne strukture pretpostavljaju da vrhovni zapovjednik osobno odlučuje o raspodjeli vlasti. Čitajući Bibliju, možemo shvatiti kako je u onom slučaju Jahvi dodijeljeno nešto samo relativno važno, svakako manje važno negoli ono što su dobili njegovi kolege koji su vladali velikim civilizacijama kao što su Egipat, Mezopotamija, dolina Inda, Srednja Amerika, Južna Amerika i dr.

U slobodnom toku misli, jedna zanimljivost dovodi me do druge. Običaj da se imenu osobe doda njezina osobna zadaća/ posao ili imenu novorođenčeta podsjetnik na neki važan događaj, pomaže nam da shvatimo ono što nam nažalost Biblija ne pripovijeda u detalje. Na primjer, Elyon/Anu znači funkciju zapovjednika, onoga koji je živio daleko od planete Zemlje. Prema pločici s klinastim pismom NBC11108 (koju sam donio i analizirao u knjizi *U Bibliji nema stvaranja*), on je imao nebesko boravište na kojem nije rasla vegetacija. Nije teško pretpostaviti da je imao potrebu da dođe na Zemlju više nego jednom da upozna situaciju te zatim operativno i funkcionalno uredi hijerarhiju svojeg carstva na planetu.

U petom poglavlju Knjige Postanka nailazimo na jako zanimljiv pokazatelj: jedan se izravni potomak Adama i Eve (o kojima ćemo govoriti kasnije) zove Jared, ime čiji korijen dolazi od *iarad*, što znači 'spuštanje'. Pitamo se dakle, nije li možda u Jaredovo vrijeme došlo do nekog spuštanja na Zemlju, toliko značajnog da je ostalo fiksirano u imenu tog patrijarha? Tko se spustio u tom periodu? Možda baš gospodar carstva? Sigurno je da se nešto vrlo važno dogodilo upravo za Jaredovu obitelj: njegov sin Henok (Enoh) u istom je poglavlju upamćen kao

patrijarh koji je „hodio naprijed i nazad s Elohimima” i koji je dakle s njima imao poseban odnos.

Henokova knjiga, jedna od biblijskih knjiga koju rimokatolici ne priznaju ali koja je kanonska za Kopte, pokazuje kako je Henok leteći odveden na brojna putovanja u tijeku kojih je dosegao i boravište vrhovnog zapovjednika, te kako su mu prenijeta posebna učenja sa svih područja znanja.

Ono spuštanje, kojeg se prisjećamo u Jaredovom imenu, bilo je zaista posebno i morao mu je uslijediti odlazak u koji je bio upleten i sam Henok - Biblija nam kaže da je taj patrijarh otišao s Elohimima i nije više bio viđen (Post 5,24). Ponavljajući misao koju sam izrazio već ranije, napominjem da nam sve moguće Biblije, uključujući i one koje su proglašene nevjerojatnima, pripovijedaju priče koje, viđene u njihovoj konkretnosti, sačinjavaju koherentan mozaik, iako bez obilja podataka, bez dokumenata i povezanosti u ekspoziciji. Na našu žalost, ovu potrebu nisu imali mnogobrojni biblijski autori, tako da nikada nećemo saznati jesu li brojni komadići koji nedostaju nekada bili prisutni u spisima. Jesu li stoljećima nestajali zato što je njihov sadržaj bio previše eksplicitan pa bi onemogućili pokušaje za stvaranjem sustava moći koje poznajemo? I gdje je, primjerice, jedanaest knjiga koje sam spomenuo ranije?

Ali, prijedimo sada na neka temeljna pitanja.

9.

**Tko su bili Elohim
od kojih su nam napravili Boga?
Koje su karakteristike imali
i kako su djelovali?**

Ponovimo i implementirajmo s novim elementima temeljne značajke koje su naširoko dokumentirane u citiranim knjigama i na koje upućujem za daljnje čitanje. Želim precizirati da ne prevodim termin 'Elohim', zato što nitko ne zna što je značio. Dogmatici naravno nemaju sumnji, za njih znači Bog, ali ova riječ u pluralu biva prevođena na sve moguće načine zbog stvarnog neznanja koje je okružuje. Smatram zato da ju je najkorektnije navesti u njezinom originalnom obliku ili je, u krajnjoj liniji, zamijeniti nekim izrazom tipa „oni tamo”. Nemogućnost da joj damo točan i siguran prijevod riječ Elohim dijeli sa rječju Jahve, koja također ima nepoznato značenje te se onda prevodi na različite načine, uključujući i mogućnost da je shvatimo i kao običan uzvik „On je!”. Tako piše već spomenuti rabin Howard Avruhm Addison tvrdeći da se, prema nekim biblistima, radilo o uzviku kojim bi klicali kada bi ga vidjeli kako dolazi.

Otvorenost znanstvenika koje citiramo podsjeća nas opet na ona maštovita i bezbrojna mistična domišljanja oko 72 imena tobožnjeg Boga. Zovem ih maštovitima bez uvredljive nakane, već samo da ih stavim u odnos s činjenicom da ima 72 različito elaborirana imena koja navodno imaju i magična svojstva, a realnost je da ne znamo niti značenje onog prvog. Ne znamo na kojem je jeziku to ime izgovoreno, ne znamo s kojim samoglasnicima, ne znamo je li uistinu bilo formirano od suglasnika kojima je kasnije transkribirano... ali sa sigurnošću znamo da Mojsijev narod nije bio prvi koji je to ime čuo i upoznao.

Epigrafija Srednjeg istoka bilježi da su okolni narodi poznavali to ime mnogo prije negoli se pojavio narod koji je uzeo izraelitski identitet. Nacije Srednjeg istoka u 2. tisućljeću pr.Kr. znale su da na tom teritoriju vlada osoba imenom YHW ili YW ili YWH te da je imao čak i družicu koju su poznavali pod imenom

Ashera a koju su Židovi iz kolonije Elefantina u Egiptu još mnogo stoljeća kasnije nazivali Anat-Yahwu.

Recimo na ovom mjestu da su rat za kontrolu nad sadržajem Biblije dobile struje židovske misli vezane prvo uz babilonsku, a zatim uz ahemenidsku kulturu. Da se nametnulo židovstvo egipatskog kalupa i tradicije imali bismo možda Bibliju kojoj bi bilo normalno da je Jahve imao i družicu.

Doista, već smo govorili da je iščitavanje *Targumima* dovelo braću Sabbah do potpuno drugačije biblijske priče, koja je neraskidivo povezana s Egiptom. Prema ovim znanstvenicima (iz rabinske obitelji), ovo bi bila još jedna od mogućih Biblija, potpuno drugačija od one koju smatramo temeljem tolikih duhovnih istina.

Spomenuli smo kako Židovi nisu bili prvi koji su poznavali Jahvu, ali su bili od njega izabrani, ili, bolje reći izgrađeni i ustrojeni kao narod, kako bi pokušali osvajanje jednog teritorija koji ga je zanimao više od onog koji mu je dodijeljen. On ih je dakle uzeo, preoblikovao i učinio da uzmu na sebe židovski identitet kroz dugotrajan proces evolucije i asimilacije koja je zahvatila Semite, ne-Semite, nomade i polunomade, stanovnike Kanaana i druge koji su tamo emigrirali, kao što piše Lee I. Levine (*Professor of Jewish History, Hebrew University, Jeruzalem*).

S obzirom na osobe kojima se bavimo, recimo sljedeće:

- **biblijski Elohim nisu bili jedan Bog** kao što dvije tisuće godina tvrdi teologija, već mnogo individua od krvi i mesa. Njihova je množina nepogrešivo istaknuta u brojnim odlomcima Starog zavjeta (Izl 3,12 i dalje, Izl 15,3 i dalje, Izj 18,11 i dalje, Pnz 6,14 i dalje, Pnz 13,7 i dalje, Pnz 32,17 i dalje, Jr 7,18). Imali su čak i tabore u graničnim zonama koje su čuvali svojim četama (Post 32,1 i dalje). Da su imali vojne tabore bilo je poznato starim autorima koji ih izričito spominju i u kumranskim spisima kao što je 4Q401 14i 8, u kojem se tvrdi: „(...) oni su čašćeni u svim taborima Elohima duboko poštovani od ljudske skupštine (...)”.

- **Elohim su živjeli toliko dugo da su ih ljudi smatrali besmrtnima, iako to nisu bili.** U svojim ranijim radovima citirao sam odlomke iz Biblije u kojima se jasno vidi da Elohim (tj. teološki Bog) umiru kao i svi ljudi (Psalam 82). Tradicionalna egzegeza ovog odlomka je ogledni primjer sluganstva dogmatizmu. Filologija u službi teologije tvrdi da je termin Elohim nesumnjivo poseban oblik množine koji zapravo označava

jedninu - Boga (vratit ćemo se na to jer je to zapravo temelj čitavog dogmatskog sustava). Psalam 82 je za pristaše tradicionalne doktrine pravi problem jer se u njemu izraz Elohim ne može podvesti pod jedninu: zamjenice, pridjevi, i što je najvažnije, deset glagola u množini to onemogućuju. To moraju priznati i najtvrdi pobornici jednine. Da bi prešli tu prepreku, oni tvrde da u tom odlomku 'Elohim' ne znači 'Bog', već 'Suci'. Neću se ovdje upuštati u suštinu stvari jer sam to već učinio u knjigama koje sam naveo, ali dodajmo ono što o tome piše jedan znanstvenik koji sigurno ne može biti optužen da potkrepljuje bizarne teze: prof. Mike Heiser (*Accademic Editor of Logos Bible Software. M.A. and Ph.D. in Hebrew Bible and Semitic Languages at the University of Wisconsin-Madison in 2004. M.A. in Ancient History from the University of Pennsylvania*).

Heiser na svojem sajtu piše: „Briefly, the Elohim of Yahweh’s council (Psa 82) are divine beings, not human rulers. This is most obvious from the parallel passage in Psalm 89:5-8. In Psalm 82:1 the plural Elohim are called „sons of ther Most High” in verse 6. Obviously, this means they are „sons of the God of Israel” since in biblical theology Yahweh is Most High (Psa 83:18). In Psalm 89 Yahweh’s sons are called bene Elohim. These bene Elohim are quite obviously not human since their assembly or council is explicitly said to be in the clouds/heavens not on earth. The content of Psalm 82 also easily demonstrates these are divine beings, not humans, since the plural Elohim, of Psalm 82 are being judged for their corrupt administration of the nations. The Hebrew Bible never asserts that human rulers, Jew or Gentile, are in charge of the nations. Moreover, contrary to popular and scholarly assumption, no passage in the Hebrew Bible calls the human Elohim.”⁷

Heiser utvrđuje neke očite činjenice - Elohim nisu ljudi; radi se o bićima koja su bitno različiti od Adama⁸; žive mnogo duže od Adama (*le-olam*, tj. „dugog trajanja u prošlosti i budućnosti”), ali dijele s njima smrtnu prirodu. Prema znanstveniku, skupština o kojoj govori Psalam 82 nije se ni održala na Zemlji.

⁷ Ukratko, Elohim Jahvinog vijeća (Ps 82) božanska su bića, a ne ljudski vladari. To je najočitije iz Ps 89: 5-8. U Psalmu 82: 1. plural Elohim naziva se „sinovi Svevišnjega” u stihu 6. Očito, to znači da su „sinovi Boga Izraela”, jer u biblijskoj teologiji Jahve je Svevišnji (Ps 83, 18). U Psalmu 89 Jahvini sinovi nazivaju se bene Elohim. Ti bene Elohim posve očito nisu ljudi jer se izrijeком kaže da je njihovo vijeće u oblacima / na nebu, a ne na zemlji. Sadržaj Psalma 82 također lako dokazuje da su to božanska bića, a ne ljudi, od množine Elohim, od Psalma 82, gdje su suđeni zbog svoje korumpirane uprave nad narodima. Hebrejska biblija nikad ne tvrdi da su ljudski vladari, Židovi ili pogani, zaduženi da upravljaju narodima. Štoviše, u suprotnosti i s popularnim i sa znanstvenim pretpostavkama, nema retka u hebrejskoj Bibliji gdje se čovjek naziva Elohimom.

⁸ Adama = ljudi (*op. prev.*).

Kao dodatnu potvrdu upućujem čitatelje koji žele znati više na knjigu *I manoscritti di Qumran* (UTET, Torino 1974.) u kojoj znanstvenik Luigi Moraldi istražuje fragmente papirusa zajednice Esena te ističe čak razne frakcije Elohimima na toj skupštini.

Biblija ima precizne termine za suce: *felilim* (Izl 21,22) i *shofetim*, što je ne slučajno židovski naslov Knjige o Sucima: nikada ih ne miješa s Elohimima.

- **Elohim su putovali letjelicama** koje su nazivane *ruach*, *kavod*, *merkavah*, a kojima su posvećene pomnive i detaljne analize u brojnim poglavljima mojih prethodnih knjiga. *Kavod* se obično prevodi kao „Slava Jahvina”, ali usput podsjećamo da pripovijest iz Knjige Izlaska otkriva da se „Slava Jahvina” mogla vidjeti samo po narudžbi; ubila bi nekoga tko bi se našao ispred nje; ubila bi nekoga tko bi se našao u blizini dok je prolazila; mogla se promatrati odostraga nakon što bi prošla i moglo se spasiti od njenih smrtnih učinaka jednostavno sakrivši se iza stijena koje su, dakle, kontrolirale ono što sam Bog nije mogao kontrolirati (Izl 33).

Profesor Jeff A. Benner (utemeljitelj *Ancient Hebrew Research Center* te autor *Ancient Hebrew Lexicon of Bible*), stavljajući u odnos priču iz Knjige Izlaska sa Psalmima 3 i 24 te poglavlje 29. iz Knjige o Jobu, *kavod* opisuje kao težak stroj koji je služio kao oružje za napad i obranu. Prezbitarijanski svećenik, otac Barry Downing (kršćanski ministar, teolog, fizičar, specijaliziran u odnosima između znanosti i religije), čovjek vjere koji obavlja svoju službu, piše bez zavlačenja da je je mojsijevska religija plod susreta onih ljudi s NLO-om kojim je upravljala inteligencija nezemaljskog porijekla. O tezama teologa prof. Armina Kreinera govorit ću kasnije. U židovskoj, kršćanskoj i reformiranoj kršćanskoj sredini ima dakle otvorenih umova koji su si sposobni postaviti pitanja i odgovoriti na njih hipotezama koje ne zahtijevaju kategoriju misterije na temama kod kojih teologija ne zna dati odgovor.

- **U Bibliji, Elohim se nikad ne smatraju ‘bogovima’**: ljudi su ih poštovali i podređivali im se isključivo zbog njihove velike moći, koju im je omogućavala tehnologija kojom su raspolagali i koja je ljudima ulijevala strah. Ljudi su ih se bojali zbog njihove okrutnosti, o čemu Biblija nepogrešivo svjedoči. Jahve, zvan ‘Ratnik’, bez skrupula je naređivao prava istrebljenja nenaoružanih ljudi, vodeći operacije koje bismo danas nedvosmisleno mogli nazvati etničkim čišćenjem (vidi Knjige Ijetopisa, Samuela, Kraljeve itd.)

- Elohim se nikad nisu bavili religijom u modernom smislu riječi, duhovnošću, zagrobnim životom. Imali su za osnovni cilj odrediti strukturu moći podijeljene na različitim teritorijima na kojima su se kasnije razvile civilizacije i s tim su se ciljem kretali u potrazi za zemljama i ljudima koji će im služiti (Pnz 32,17 i dalje).

- Elohim su bili osobe koje su poznavale zakone prirode i svemira te su ih prenosili samo vjernim sljedbenicima, pokrećući tako kaste kraljeva/vladara/svećenika, takozvanih posvećenika, 'inicijata' u znanje. To je znanje, međutim, bilo isključivo znanstveno, konkretno, materijalno, korisno za svakodnevnicu njihovih vladavina ili za njihove specifične potrebe svemirskih putnika. Ničeg sličnog s navodnim znanjima iz duhovnosti koja su razrađivana u procesu skrivanja na koje ukazujemo.

Jahve nije bio jedini i transcendentni 'Bog', bio je samo jedan od njih - onaj kojem je dodijeljen zadatak da vlada na definiranom teritoriju. Ali zapravo, niti u to ne možemo biti sigurni - on si je mogao i autonomno dodijeliti moć na nekom teritoriju i nekom narodu kojeg mu nitko nije dodijelio. Kada analiziramo strategiju koju je primijenio da osvoji tu famoznu Obećanu zemlju, na vidjelo dolazi sva pažnja koju je uložio da ne pobudi pažnju svojih kolega/rivala koji su bili puno moćniji od njega i koji su vladali okolnim zemljama kao što su Egipat i Mezopotamija. On je bio svjestan situacije i doslovno opsjednut strahom da ga njegovi ne napuste i počnu slijediti druge Elohime. Zato im je stalno prijetio smrću i izdajice ubijao bez milosti (dva citata za sve: Pnz 13,7 i dalje, Br 25,1 i dalje).

Načevši temu njihove smrtnosti, već smo ranije govorili o pitanju množine koje sačinjava jezgru pitanja koje se može sažeti ovako:

- ako izraz Elohim označava jedinog, transcendentnog Boga, stvoritelja neba i zemlje, Biblija ima teološku i doktrinalnu vrijednost; ako Elohim označava množinu pojedinaca, vladara i kolonizatora, Biblija nam priča jednu potpuno drugačiju priču. To je i razlog zašto doslovno čitanje Biblije koje vodim i pokazujem izaziva tolike reakcije. U posljednje dvije godine židovska filologija priznala je da je serija prividno apsurdnih i neprihvatljivih tvrdnji oduvijek bila prisutna u hebrejskoj kulturi te da se one oduvijek nalaze u njihovim izvorima, u raznim verzijama Talmuda ili Midrashima (izvanbiblijski tekstovi koji u osnovi

sadrže egzegezu vođenu kroz stoljeća od strane izraelitske misli o Starom zavjetu).

Pažljivo čitanje i prijevod Biblije s hebrejskog otkriva da se zapravo nalaze još uvijek tamo, pred našim očima; moramo samo otkriti pokrove koji su na njih lukavo postavljeni. Ove očite biblijske istine tiču se temeljnih aspekata doktrine i odnose se na takozvani duhovni svijet: anđele, kerubine, Sotonu, čuda i dr.

Pravo pitanje, motiv spora između dogmatskih pozicija i slobodne misli, tiče se dakle Elohim. U stvarnosti današnjice u kojoj su tiskani mediji i internet u interakciji, korisno je uputiti čitatelja na YouTube gdje se nalazi kratki videozapis u kojem analiziram neke aspekte ove teme (s korisnim primjerima) da bi se bolje razumjelo o čemu govorimo. Videozapis se zove *Elohim e il plurale di astrazione (Elohim i apstraktna množina)* i pokazuje kako biblijski kontekst sam od sebe rješava gramatička pitanja nametnuta od monoteističkih doktrina koje imaju dogmatsku potrebu da potvrde Božju jedinstvenost. Kao dodatni dokaz spomenut ću prof. R. V. Fossera (*Cumberland University, Lebanon*) za kojega nema dvojbi da je nedokazivo da se riječ Elohim upotrebljavala kao *množina izvrsnosti*.

Elohim je hebrejska riječ ali njezin je ekvivalent postojao i izvan tog naroda, gdje je u pluralu nedvojbeno značio množinu osoba. Kada je ta riječ uvedena u izraelsku religiju, s njom je došao njezin oblik u množini te je primijenjen za jedinog pravog Boga, ali nije primijenjen kao naznaka veličanstvenosti ili trojstva. Znamo da gramatička, sintaktička i lingvistička pravila nisu bila nasljedstvo masoreta, već su razrađena u kasnijim stoljećima od strane filologa koji su vršili istraživanja na onoj verziji biblijskog teksta. Nažalost, biblijska je filologija mnoga stoljeća bila samo povlastica teologa koji su formulirali i primijenili - *a posteriori* - filološka funkcionalna pravila prema doktrinalnom ključu tumačenja Biblije.

Kada smo ovo utvrdili, istražiti ću sljedeći aspekt. Za obrazložiti množinu termina, teolozi monoteisti uvode neke elemente i govore da, tamo gdje se njegova 'množina' ne može zaniijekati, Elohim ne znači 'Bog' nego se odnosi na 'zakonodavce/suce/ministre'. Ova tvrdnja je tako prozirna i predstavlja dodatnu snažnu potvrdu množine onih individua. U našoj su kulturi zakonodavna, sudska i izvršna funkcija posve odvojene, a razdvajanje ovlasti jedna je od garancija demokratskog poretka. U prošlosti su te tri funkcije bile objednjene u figuri vladara - kralja, cara, kako god ga nazvali - koji ju je izvršavao bilo izravno bilo preko izvršitelja koje je sam određivao. Elohimi, moćni kolonizatori, bili su

tipičan primjer takve koncentracije moći. Vladali su despotski - Jahve je jedan od očitijih i dramatičnijih primjera - i njihovo je vladanje obuhvaćalo sve spomenute funkcije.

Očito je dakle svima da su Elohimi bili istovremeno:

- zakonodavci (diktirali su zakone i norme s potpunom autonomijom u odlučivanju);
- vladari i ministri koji su se bavili svim aspektima moći (primjenjivali zakone, izravno ili preko svojih delegata kao što su Jetro, Moj sije i dr.)
- suci (provjeravali su poštivanje zakona, određivali kazne, izvršavali i naplaćivali - ili činili da se izvrše i naplate - kazne i globe.)

To međutim ne implicira činjenicu da su oni bili posebno evoluirani ljudi - kao što monoteistički teolozi/ideolozi moraju tvrditi - već upravo suprotno. Biblija koju imamo kod kuće pruža nam jasne elemente koji su korisni u definiranju jasnih distinkcija.

Pogledajmo neke od njih:

1. Elohimi su napravili Adame⁹ (Post 1). Pitamo se: da su Elohimi bili 'normalni ljudi', zar bi bilo potrebno precizirati nešto tako banalno? Ne bi li bilo smiješno tvrditi tako nešto i pridati tome najveću važnost u priči? Jasno je da nam Biblija ne želi reći da su nas napravili zakonodavci/suci/ministri (koji bi opet, bili ljudi), već 'neki drugi'.

2. Elohimi su „općili s ljudskim kćerima” (Post 6). Da su to bili normalni ljudi, zakonodavci-suci-ministri, zar bi bilo potrebno ponovno istaknuti takvu banalnost? S kime bi normalni ljudi trebali općiti? I još, zašto su ta seksualna općenja dala jednu novu grupu, *ghiborrim*, tj. mješance koji su, ne slučajno, definirani „moćnim, slavnim ljudima”? Podsjetimo da su, u povijesti čovječanstva, osnivači velikih civilizacija uvijek bili nazivani polubogovima, tj. potomcima ljudi i jednog pripadnika onih koji su došli svisoka. Od Gilgameša do Eneje, od prvih egipatskih vladara do japanske dinastije i dr. Svatko može pronaći brojne primjere.

3. Elohimi umiru kao i svi Adami (Psalam 82). O ovome smo već govorili, ali dodajmo još jednu opasku koja se temelji na zdravom

⁹ Adam nije bio samo prvi čovjek, nego ime jedne čitave (ljudske) rase, pa autor upotrebljava taj izraz umjesto „ljudi“, što će i biti objašnjeno kasnije u knjizi (*op. prev.*).

razumu: da su to bili normalni ljudi, zakonodavci/suci/ministri, bi li bilo potrebno podsjećati na tako nešto?

4. Jahve se neprestano bojao da se njegov narod ne okrene drugim Elohimima (vidi bezbrojne odlomke iz svih dijelova Biblije). Pitamo se: zašto se 'pravi Bog' toliko bojao običnih zakonodavaca, sudaca, ministara, toliko beskrajno slabijih od njega? Strah ga je toliko zasljepljivao da je okrutno ubijao one koji bi ga napuštali kako bi odlazili služiti drugim... ljudima? Zar su Židovi koji su imali stalan, svakodnevni odnos s njim bili toliko glupi da napuste „pravog svemoćnog Boga” zbog zakonodavaca, sudaca ili ministara, normalnih ljudi koji su imali samo lokalnu i određenu moć? Čini se gotovo nemogućim formulirati takvu teoriju; toliko je smiješna i - dodao bih - uvredljiva prema onim ljudima koji bi u tom slučaju bili nesposobni razaznati i odabrati između univerzalnog Boga i običnih ljudi.

5. Biblija jasno kaže da je narod mogao „odabrati” između Jahve i drugih Elohima (Jošua 24,15 i mnogi drugi odlomci). Branitelji doktrine tvrde da se u tim slučajevima radilo o poganskim božanstvima, koje su predstavljali idolima. Ali ja se pitam: zar su Židovi onog vremena, nakon što su (barem od Abrahama nadalje) imali svakodnevni, izravan, stalan, osoban odnos s Jahvom, onim koji se predstavlja kao „Jedini Bog, živ i djelatnik u povijesti”, bili toliko nesposobni i glupi da su više voljeli hrpice kamenja ili drvene pločice, mrtve idole bez života? Nije li razlika bila preočita?

Dogmatici koji su prisiljeni to tvrditi nisu ni svjesni da tako vrijeđaju ne samo ljudsku pamet i zdrav razum, nego i sam židovski narod i njegove pretke. Nemoguće je i pomisliti takvo što; takvo bi ponašanje bilo nerazumljivo i nerazumno i kada bih pripadao tom narodu držao bih se duboko uvrijeđenim kada bi se inteligencija mojih predaka tako diskreditirala.

Skloniji sam misliti da je u to staro doba narod, slobodan od teoloških dogmi koje uvjetuju mnoge današnje umove, jako dobro znao u kakvoj situaciji živi. Njegovo ponašanje u biblijskoj priči pokazuje upravo da je taj narod dobro znao da:

1. Elohimi nisu bili normalni „ljudi” koji su pokrivali službe „zakonodavaca, sudaca i ministara”, a još su manje bili bezopasni i smiješni idoli.

2. U svojim funkcijama i moćima, Elohimu su imali iste povlastice i značajke kao i Jahve, jer su pripadali istoj osnovnoj „grupi”.
3. Jahve je bio samo jedan od njih i samo jedna od mogućih opcija.

Drugi su Elohimu za „njega” bili konkretni, opasni i čak pogibeljni rivali. I čini se da je taj koncept postojao još i u vrijeme Pavla iz Tarza (na čijim se teorijskim zasadama u principu temelji kršćanska doktrina. Analizu možete pronaći u knjizi *Uskrsnuće Reinkarnacija*). U Prvoj poslanici Korinćanima (8,5-6) kaže doslovno: *Jer sve kad bi i bilo takozvanih theosa ili na nebu ili na zemlji - kao što ima mnogo theosa i mnogo gospodara, nama je jedan Bog, Otac, od koga je sve, a mi za njega; i jedan Gospodin, Isus Krist, po kome je sve, i mi po njemu.* Tvrdnja je jasna: za ovog Izraelita iz Benjaminova plemena bilo je mnogo *theosa* (za Židove je postojalo mnogo Elohimu), a za vjernike nove vjere, Bog kojem su se obraćali bio je samo jedan (baš kao što su se Židovi morali obraćati samo Jahvi). **Elohimu je dakle bilo mnogo, bili su kolonizatori pa su, kao takvi, imali potrebu da definiraju pravila, norme i zakone za narode kojima su vladali.**

Ova je potreba bila još izraženija kod Jahve koji je upravljao narodom koji *de facto* nije ni postojao: morao ga je izgraditi. Podsjećam na tvrdnje profesora Wexlera i Levinea o nepostojanju izraelitskog identiteta te možda i samog hebrejskog jezika u vremenu u kojem je Mojsije radio za Jahvu. Jahve je morao izgraditi narod koji nije postojao, dati mu identitet te iz njega dobiti borbeni ustroj s kojim će pokušati osvajanje teritorija kojeg mi poznajemo kao Obećanu zemlju. Napominjem odmah da mu potpuno osvajanje nije nikad uspjelo - suvremena izraelska arheologija sve više otkriva koliko je bila mitologizirana čitava epopeja okupacije kanaanske zemlje te nastanak Davidovog i Salomonovog kraljevstva, čije je stvarno stanje bilo mnogo inferiornije od maštovitih teoloških i ideoloških rekonstrukcija.

Jahve je dakle morao izgraditi sve što nije postojalo: narod i vojsku.

Zato je morao razraditi i dati seriju pravila koja su zajedno poznata kao 613 *mitzvot*. Ona čine jezgru Judaizma: 248 su *mitzvot aseh*, „učinit ćeš”, tj. zapovijedi izražene u pozitivnom obliku koje naređuju određeno djelo; 365 su *mitzvot lo ta'aseh*, „nećeš učiniti” tj. zapovijedi izražene u negativnom obliku koje zabranjuju određeno djelo.

Mi ponajviše znamo za Deset zapovijedi, one koje čine osnovu moralnog kodeksa ponašanja prema takozvanom bližnjem, iako ćemo vidjeti da ni to nije tako. Profesor Ben Zion Bergman (*Professor Emeritus of rabbinic Literature*,

University of Judaism, Los Angeles) ističe da kod ta dva popisa (Izl 20 i Pnz 5) u nekim točkama postoje razlike. Osim toga, tvrdi da zapovijedi izrečene u Bibliji odražavaju promjene do kojih je došlo kroz stoljeća i etičko poimanje naroda koji ih je formulirao. Nemamo pred sobom, dakle, etički sistem koji je apsolutan i nepromjenjiv, već izražen moralni relativizam čiji se sadržaji mijenjaju s promjenom civilnih, socijalnih i kulturnih uvjeta.

Dode nam da kažemo da se biblijski Bog prilagođava vremenu i situacijama. Vidjet ćemo uskoro koliko je to istinito i značajno. Ali prije nego prijedemo na stvaran sadržaj Zapovijedi i ciljeve (koji su posve vezani za onu situaciju i onaj trenutak) zbog kojih su te zapovijedi formulirane, moram naznačiti da se u Knjizi Izlaska 34,27 nalazi jasna izjava u kojoj Jahve izričito kaže da su zapovijedi na kojima je temeljio savez s Mojsijem i narodom sljedeće:

- Čuvaj se da ne praviš saveza sa stanovnicima zemlje u koju ideš (...)
- Nego porušite njihove žrtvenike, oborite njihove stupove, počupajte im ašere!
- ... da ne bi uzimao njihove djevojke za žene svojim sinovima
- Ne pravi sebi livenih bogova!
- Drži Blagdan beskvasnih kruhova u mjesecu abibu.
- Svako prvorodenče materinjega krila meni pripada. A sve prvorodence od svojih sinova otkupluj.
- Šest dana radi, a sedmoga od poslova odustani, sve ako je u doba oranja ili u vrijeme žetve.
- Svetkuj Blagdan sedmica - prvine pšenične žetve - i Blagdan berbe na prekretnu godine.
- Tripit na godinu neka se svi muškarci pojave pred Gospodinom Jahvom, Bogom Izraelovim.
- Od žrtve koju mi namjenjuješ ne prinosi krvi ni sa čim ukvasanim; niti ostavljaj žrtve prinesene na blagdan Pashe da prenoći do jutra.
- U kuću Jahve, Boga svoga, donosi najbolje prvine plodova sa svoje zemlje.
- Ne kuhaj kozleta u mlijeku njegove majke.

Paralelnu analizu dvaju popisa napravio sam u knjizi *Knjiga koja će zauvijek promijeniti naše ideje o Bibliji*, tako da ovdje donosim neka nova specifična razmišljanja.

Zapovijed o predavanju prvorodenaca bila je Analizirana za njihovu upotrebu u žrtvovanjima: **Jahve bi si ih dao predati kada bi imali osam dana** - točno kao i životinje (Izl 22,28-29) - i želio je da budu spaljeni za njega, kao što i sam tvrdi u Ezekielu 20,25 i dalje. Ovo je jedan od odlomaka u kojima Talijanska biskupska konferencija (CEI) pokazuje hrabrost da ispravno prenese židovski glagol:

„...jer nisu vršili mojih zakona i jer prezreše moje uredbe i jer subote moje oskvrnjivahu i oči upirahu u kumire svojih otaca. I zato im dadoh uredbe koje ne bijahu dobre, zakone koji usmrćuju: da se oskvrnjuju svojim prinosima, provodeći kroz oganj svoju prvorodenčad. Htjedoh tako da ih zastrašim, neka znaju da sam ja Jahve...”¹⁰

„Provodeći kroz oganj svako njihovo prvorodenče” je surovo značenje, toliko potresno i neprihvatljivo za doktrinu da je u tradicionalnim Biblijama često prikriveno i zamijenjeno izrazom „posvetiti”, koji nema nikakve veze s doslovnošću biblijskog teksta te, iznad svega, ciljem samog čina. Cilj proizvodnje tog dima, proizvedenog izgaranjem loja spremljenog prema preciznim uputama koje su opisane u Levitskom zakoniku 3,3-5, detaljno su analizirane u mojim ranijim radovima, uz liječničku studiju koja dokumentira neurofiziološku funkciju u činu mirisanja onog dima koji je „smirivao” Elohime. Na to se neću više vraćati ali ne mogu ne istaknuti određene činjenice: narodi raznih kontinenata pričaju nam o istoj čudnoj potrebi koju su takozvana božanstva svugdje pokazivala.

Čak i u djelima koja nam se s ove točke gledišta čine jako daleka i nesumnjiva, nailazimo na potvrde. U *Ilijadi* (Knjige I, II, IV, VI, VIII, XXII, XXIII) i *Odiseji* (Knjige III, VII, IX, XII, XIII, XVII, XIX), na primjer, ‘bogovi’ bi tražili da im se pripreme i spale određeni dijelovi životinjskog mesa i loja, baš kao što je to činio Jahve i njegovi kolege Elohimi. Mirisali su taj dim da bi se opustili, piše jasno Biblija, ali to naravno nije prihvaćeno od doktrine. Zato filologija u njenoj službi pokušava na svaki način negirati da hebrejski termin *nichoach* ima to značenje, ali to značenje je jasno, jednoznačno, a i jedino značenje koje se može naći u hebrejskim rječnicima uređenim od hebrejskih znanstvenika.

Ako se, kako nam se želi reći, radi o alegoriji, moramo priznati da su biblijski autori i Homer (ili autori tekstova koji su Homeru pripisani) izabrali, začudno,

¹⁰ Hrvatski prijevod je (KS), „provodeći kroz oganj svoju prvorodenčad“.

upravo isto književno sredstvo, istu alegoriju sa istim sadržajem koji si odgovaraju i u biti! Mnogo je neposrednije i manje maštovito misliti da se, u oba slučaja, radi o pripovijestima koje govore o konkretnim i dobro poznatim situacijama. Dobro razumijem da za vjernike ostaje neprihvatljiva ideja o Bogu za kojeg se vjeruje da se smiruje spaljenom mašću, ali onda se vraćamo na one liječnike koji pametuju nad bojom nokta...

I dok filolozi kirurški koriste pincete i skalpele kako bi ponovno afirmirali svoja ideološka stanovišta, postavio bih nekoliko pitanja. Ako je onaj dim - kako se tvrdi - trebao simbolizirati uzdizanje „duha koji čezne” da se združi s Bogom...

- je li bilo potrebno proizvesti prave hekatomske grobnice živih bića?
- zar je bilo potrebno uzrokovati tolike patnje?
- nije li se moglo tome pristupiti paleći drva ili slamu?
- ako se baš moralo upotrebljavati životinjski element, ne bi li bilo dovoljno spaliti ovčju vunu umesto da se ubijaju jaganjci?
- zašto je Elohim (navodni jedini Bog) volio Abelove jaganjce, a ne i Kajinove biljke? Zar nisu bili u stanju svejedno shvatiti njihove jednake namjere? Zar nije svaki od njih nudio ono čime je raspolagao?
- zašto si je Jahve davao spaljivati „loj što omotava drobinu, sav loj što je oko drobine; oba bubrega i loj što je na njima i na slabinama; pa privjesak s jetre: neka i njega s bubrezima izvadi” (Lev 3,3-5)?
- zašto su Elohimi željeli samo tu mast, a ne drugu?
- zašto je taj loj bio toliko vrijedan da je Jahve zapovijedio smrt za sve koje bi uhvatili da ga koriste za sebe (Lev 7,25)?

Problem je u tome što je taj loj pripadao i ljudskoj mladunčadi, za koje je on odredio da mu se predaju kada bi imali osam dana, a naravno, ne možemo zamisliti da ih je osobno podizao nakon što ih je ukrao njihovim majkama (Izl 22,27-29).

Ljudske su žrtve potrajale barem do 622. g. pr. n. e., kada ih je reforma kralja Jošije zamijenila jaganjcima, pokušavajući izbrisati sjećanje na to (vidi studije prof. Giovannija Garbinija u Bibliografiji). Dobro znamo da je praksa žrtvovanja ljudi bila raširena kod svih naroda na planetu. Svi nam govore o 'božanstvima' koja su izričito tražila ovaj okrutan i neljudski čin ponude 'bogovima'. Judejo-kršćanska kultura se prema toj stvarnosti ponaša na dva načina: smatra apsolutno realnima te barbarskima i poganskima obrede koje su izvršavali drugi narodi, a čita u metaforičkom ili alegorijskom ključu sve ljudske žrtve jasno citirane u Bibliji koje je Jahve izričito tražio. Kroz stoljeća se čak pokušavalo, i još

se pokušava, zaniijekati očitu povijesnu stvarnost. Pokušalo se proširiti uvjerenje da je ta barbarska praksa ekskluzivna praksa „pogana”. Da se radi o barbarstvu bilo je očito, ali prakticirao ju je i Jahvin narod na njegov izravan zahtjev i, kako znamo, nije ga bilo moguće izbjeći. Vjerojatno, kada su se izmijenili razlozi zbog koje ju je Jahve naredio - a koju on sam tumači u Ez 20,21 i dalje - zapovijed je ublažena i zamijenjena otkupninom u novcu koja se uostalom pokazala vrlo korisnom i za kastu koja je vodila računa o njenom ubiranju. Prijelaz s ubojstva na plaćanje protuvrijednosti u novcu jedna je od mnogih situacija u kojima se očituje postupni razvoj morala i običaja kroz vrijeme (o čemu piše spomenuti prof. Ben Zion Bergman), što je odredilo izmjene i inovacije u zapovijedima. I ovdje uzmimo na znanje da su zapovijedi koje je dao navodni Bog imale relativnu vrijednost i bile su izmjenjive, kao što se vidjelo u *midrashu* u kojem Jahve potvrđuje da se učini kako odluči većina.

Unaprijed ću napisati nešto što će biti još jasnije nakon što ispitamo Deset zapovijedi: velikim sustavima koji se temelje na Starom zavjetu valja odati priznanje što su uspjeli izgraditi pozitivan etički kodeks ‘uprkos’ a ne ‘zahvaljujući’ onome što piše u *onoj knjizi*. I taj je aspekt sudjelovao u izgradnji duhovne strukture, ali je, barem na ovom polju, donio pozitivne vrijednosti. Jahvino amoralno (da ne kažemo nemoralno) ponašanje pronalazi svoj prvi primjer u poštovanju norme koja kaže: „Ne uzimaj djevojke iz mjesta za žene sinovima Izraelovim”.

10.

Deset zapovijedi: nepodudarnosti između Jahve i Mojsija

Znamo iz Biblije da je Mojsije, oglušujući se na tu zapovijed, imao ženu Midjanku te da je uzeo i jednu ženu Kušanku, tj. Etiopljanku. Židovstvo se prenosi preko majke pa moramo priznati da Mojsijeva djeca nisu bila Židovi, čak i ako povjerujemo da je on to bio. Slijedeći tu misao, Židovi ne bi bili ni Efrajim i Manaše, praoci dva plemena jer im je majka bila Egipćanka Asenata, Potifarova kći (Post 41,45) i družica njihovog oca Josipa. Ali ovo je samo kuriozitet jer, kao što smo vidjeli, u Mojsijevo vrijeme taj narod nije ni postojao pa je još manje postojao u Josipovo vrijeme koji je živio nekoliko stoljeća prije njega. A što reći o Rutu, prabaci kralja Davida? Bila je Moapka, kao i njezin sin Obed, Jišajev otac i Davidov djed.

Ali vratimo se na Mojsijeve supruge ne-Židovke. Aron nije mogao ne primijetiti protuslovlje: vođa naroda je prvi prekršio jednu od temeljnih zapovijedi, upravo od onih za koje je Jahve izričito rekao da čine temelj njegova Saveza. U Knjizi Brojeva 12,1 i dalje, biblijski autor piše da su Aron i njegova sestra Mirjam (takozvana proročica): „rogoborili protiv Mojsija zbog žene Kušanke kojom se oženio; jer bijaše uzeo za ženu jednu Kušanku.” Kada je saznao za ovu pritužbu - s kojom se ne možemo ne slagati, uime bar malo osjećaja pravde - Jahve je pozvao trojku u Šator sastanka, sišao sa svojih letećih kola, stao na ulaz svojeg šatora i, obrativši se Aronu i Mirjam, utvrdio da Mojsije ima povlašten položaj zato jer ima izravan odnos s njim te ih je tvrdo ukorio što su ružno govorili o njegovom ljubimcu. Redak 9 kaže da je „uskipio gnjevom” zbog njih i otišao na svojim letećem kolima, ali da je ostavio znak svojeg gnjeva: Mirjam je (i samo Mirjam) trenutno pogođena nekom neidentificiranom bolešću kože.

Da ponovimo:

- Jahve (Bog?) daje zapovijedi koje on sam naziva temeljnim;
- njegov najviši predstavnik i pomoćnik ih prvi krši;

- takozvani najviši svećenik Aron, sa sestrom-proročicom Mirjam, pošteno ukazuju na neprihvatljivu kontradikciju;
- umjesto da pozove Mojsija na red, Jahve se srdi na one koji su na to ukazali i - nepravda u nepravdi - od para koji se tužio kažnjava samo ženu.

Kratka zanimljivost: patologija kože koja je pogodila Mirjam obično se naziva gubom, ali podsjeća na posljedice nekog oružja koje je Jahve upotrijebio u barem tri situacije. U Ponovljenom zakonu 7,20, Knjizi Izlaska 23,28 i Jošui 24,12, Jahve upotrebljava neku napravu (ili više naprava?) koju naziva *tzir'ah* (ž. rod jednine, skupna imenica) i koja ostavlja teške posljedice na koži. Izraz je u jednini ali obično se prevodi sa „ose, stršljenovi“, kako bi podsjetilo na posljedice uboda na koži. Rječnici *Brown-Driver-Briggs* i *Gesenius* (navedeni u Bibliografiji) donose pojmove „rana“, „iscrpljenost“, „probušiti“ i „pogoditi“.

Čitanje konteksta, na koju upućujem čitatelje koji to žele, čini smiješnim samu pomisao da se potvrdi ta hipoteza. Kako bi ose mogle selektivno pogoditi samo neprijatelje i učiniti ih neopasnima pa ih staviti u ruke Izraelcima? Jasno je da se radilo o nečemu što je moglo biti usmjeravano selektivno prema koži neprijatelja, izazivajući čak i teške posljedice. Tko zna je li se precizniji opis *tziraha* mogao pronaći u jednoj od onih jedanaest knjiga što službeno nedostaju, na primjer u *Knjizi Jahvinih ratova*? Je li ona knjiga bila možda previše eksplicitna u opisivanju sustava koje je koristio u borbi pa je zato nedostupna?

Uza sve to - koji god je sustav upotrijebljen - samo je Mirjam ostala pogođena. Vrlo je čudan osjećaj za pravdu te osobe koju nam žele predstaviti kao sveznajućeg Boga, pravednog u prosudbi ljudi. Rekli bismo radije da, bez ikakve sumnje, sada kao i u ono vrijeme, onaj koji ima moć uvijek se uzdiže iznad zakona. Ništa se nije promijenilo; bilo je tako i kada je navodni Bog bio na Zemlji i raspravljao s ljudima sa željom da ga poslušaju, iako između tisuću proturječja.

Bilo tko može sam zaključiti o amoralnosti ili nemoralnosti te osobe (Jahve) koju se želi predstaviti kao Boga, vrhovnog zakonodavca koji će pravedno odlučivati o nama na kraju vremena. Ako mi je dozvoljena šala, rekao bih: Bog nas oslobodio!

Na svu sreću Jahve nije Bog, inače bi naš život, a naročito naša zahtijevana vječnost, bili stvarno u lošim rukama. Židovska znanstvenica Lia bat Adam, koja se je bavila događajima iz Knjige Izlaska, ovako definira Jahvinu osobnost:

„Agresivan, opor, žučljiv, nehuman, ekskluzivist, zahtjevan, okrutan, ljubomoran, nemilostiv, djetinjast, neumoljiv, naivan, netolerantan, nepristupačan, naprasit, razdražljiv, nabusit, preosjetljiv, cjepidlaka, predvidljiv, kažnjavatelj, represivan, krut, mudar, bešćutan, tiranin, užasan, osvetoljubiv (...) (djelo citirano u Bibliografiji). Ne mogu nego izraziti, *a posteriori*, svo moje razumijevanje za Mojsija kojemu život nije bio lak: s jedne je strane trebao zadovoljiti zahtjeve i naredbe ovog lika, a s druge morao je uvjeriti grupu nomada i polunomada da je najbolji izbor za njih staviti se u službu nekog takvog.

Još se mnogo toga može dobiti iz analize Deset zapovijedi koje je doktrina izabrala kao temelj izgradnje svog etičkog kodeksa. Te zapovijedi svi poznajemo (Izl 20, Pnz 5):

- „Ja sam Gospodin, Bog tvoj: nećeš imati drugih bogova osim mene”
- „Ne spominji imena Boga uzalud”
- „Sjeti se da svetkuješ dan subotnji”
- „Poštuj oca svoga i majku”
- „Ne ubij”
- „Ne učini preljuba” (Primijeti: „nemoj činiti nečista djela” naknadni je izum)
- „Ne ukradi”
- „Ne svjedoči lažno na blišnjega svoga”
- „Ne poželi stvari blišnjega svoga”

Da preciziramo: prva je zapovijed prikladno prerađena od tradicije tako da se slaže s monoteističkim pogledom na svijet i na hebrejskom zvuči drugačije (Pnz 5,6-7). Verzija koja je stigla do nas je: „Ja sam Gospodin, Bog tvoj: nećeš imati drugih bogova osim mene”, dok biblijski tekst ide ovako: „Ja sam Yeh(o)wah, Elohim tvoj koji te je izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva, nemoj imati drugih Elohima osim mene.” Iskazuje se ovdje jedna situacija koja se često ponavlja: svaki put kada se Jahve predstavljao, imao je potrebu da formalizira svoj kurikulum; morao je podsjetiti svoje zasluge prema tom narodu koji ga nije smio pomiješati s njegovim kolegama/rivalima. Već bi ovaj odlomak bio dovoljan da shvatimo kako je Jahve bio jako dobro svjestan postojanja „drugih Elohima” i mogućnosti da bude napušten od svojeg naroda za nekoga od njih. **Aspekt koji ovdje želim istaknuti tiče se sljedećeg: ove zapovijedi nisu nikakav etički kodeks ponašanja napravljen za čovječanstvo, već norme izdane da bi se održao suživot unutar vojnog tabora koji je Mojsije napravio u Sinajskoj pustinji.**

Tabora u kojem je on držao one ljude (možda bismo trebali reći segregirao) kako bi izgradio narod koji dotad nije postojao. Tako je dobio dovoljno borbene spremnosti za osvajanje zemlje kojom je naumio vladati po svaku cijenu, čak i po cijenu mnogo prolivene krvi. Jedan od načina na koji je zadržao za sebe te ljude bio je tako što im je zaplijenio zlato i sve vrijedne metale. Naime, samo s njima mogli su imati pristup vodi i pašnjacima koji su pripadali ljudima koji su tamo živjeli a ne njima. Bez robe za razmjenu koja ih je činila samostalnim u selidbama, ti su jadnici ovisili o Mojsiju i Jahvi. O tome sam već pisao u knjizi *U Bibliji nema stvaranja*, pa ovdje neću dužiti.

Vraćajući se na Deset zapovijedi, dobro je odmah na početku pojasniti da su teologije koje su tim Zapovijedima zavladaile namjerno proširile zamisao koja je eufemistički govoreći pogrešna, iako bih najrađe za nju rekao da je čista laž. Kada se u hebrejskim recima definira identitet ili tipologija onih s kojima se u odnosu ne smije počinuti zabranjeno djelo, koristi se izraz *resh ayn*, što bi značilo „prijatelj”, „drug”, „član istog društva”, „sunarodnjak”. Ali - kao i za svaki drugi ključ iščitavanja u ovoj i drugim mojim knjigama - pravo se značenje iščitava iz konteksta i događaja, puno više nego iz filološke kirurgije. **Sva nam biblijska naracija nesumnjivo dokazuje da je prošireni koncept „bližnjeg” plod naknadne razrade.** Još je dalje ono uvjerenje da se Jahve u tom odlomku odnosio na sav ljudski rod. Te su naredbe i zabrane vrijedile samo unutar naroda, unutar one grupe nomada i polunomada koje je Mojsije pokušavao pretvoriti u narod koji bi poštovao pravila normalnog suživota.

Nije postojao nikakav „bližnji”, u današnjem smislu riječi, o kojem se trebalo brinuti ili poštovati. Samo „između sebe” nisu se smjeli ubijati, „između sebe” nisu smjeli krasti stvari ili životinje, „između sebe” nisu smjeli uzimati žene (koje su se tada smatrale malo više od privatnog vlasništva muškaraca), „između sebe” nisu smjeli lihvariti i dr. U odnosu na druge bilo je dozvoljeno i čak poticano, tamo gdje nije bilo i eksplicitno naređivano.

Pogledajmo kao primjer zapovijed koja se odnosi na nešto što ima primarnu važnost, rekao bih što je temelj svakog suživota, a to je poštovanje tuđeg života, izrečeno u jasnoj i prividno nedvosmislenoj naredbi „Ne ubij”. Napisao sam „prividno nedvosmislenoj” jer, u potpunome slaganju s onim što ja ističem, rabin Dovid Bendory (*Rabbinic Director of JPFO, Jews for the Preservation of Firearms Ownership*) istaknuo je grešku u prijevodu. Piše, vrlo korektno, da izraz *tirtzach* ne znači generičko „Ne ubij”, već preciznije „Nemoj umoriti”, „Nemoj razbojnički ubiti”, odnosno ubiti jednu osobu s namjerom i predumišljajem. Rabin piše da

postoji veliki jaz između „ubiti” i „umoriti” te tvrdi da su zbog ove zbrke u prijevodu Židovi i kršćani mučeni grižnjom savjesti zbog ubijanja počinjenog u ratu, zbog nesreća ili u samoobrani. Kao izravna posljedica ove pogreške u prijevodu, Bendory si postavlja čak pitanje koliko se života izgubilo zbog glupog (*sic!*) pacifizma koji je onemogućio normalnu obranu samih života koja bi bila pravedno pružena pred zlom.

Naravno, ne moramo se slagati s ovom posljednjom rečenicom, ali ono što je vrijedi razumjeti jest da pravilan prijevod te zapovijedi upućuje na nešto drugo. Da je ta zapovijed imala univerzalnu vrijednost koja joj je pridana kada su monoteisti počeli kontrolirati Bibliju, Jahve bi bio prvi koji nije poštovao zapovijed. Gotovo da se ne broje mrtvi neprijatelji pobijeni prema njegovim eksplicitnim naredbama, ali valja reći da je on činio isto i unutar grupe. Bilo je dovoljno pokazivati znakove neslaganja ili obratiti se drugim Elohimima i biti ubijen bez milosti. Pozivam da pročitate čak i samo ove odlomke da biste razumjeli o čemu govorim: Knjiga Izlaska 32, Knjiga Brojeva 11, Knjiga Brojeva 14, Knjiga Brojeva 25...

Jahvina sklonost ratu (*ish milchamach*, „ratnik”) dokumentirana je u brojnim odlomcima u kojima se opisuje ubijanje ljudi koje je on naredio i/ili odobrio svojim, okrutnošću kakvu prepoznamo kod malo suvremenih diktatora. Zapovijed da se ne ubija - kao i ostale zapovijedi - vrijedila je samo unutar grupe. Umorstvo, krađa, razbojstvo, otmica ili silovanje žene koja je pripadala drugom muškarcu (unutar grupe, npr. nekome iz susjednog šatora) uzrokovali bi opasne reakcije, beskrajna osvećivanja, svađe između klanova, djela koja bi se teško mogla kontrolirati. Jahve si nije mogao dozvoliti da anarhija i provođenje osobne pravde vlada u šatorskom logoru u pustinji. Bilo je to previše riskantno za cilj koji je imao, a to je oblikovati zajednički duh neophodan za zajedničko djelovanje i boriti se s potrebnim uvjerenjem. Zapovijedi su dakle bile interna pravila izdana s preciznim ciljem: ustanoviti red. Izvan te grupe bilo je sve dozvoljeno, čak i sugerirano, poticano ili čak izričito naređeno, uključujući i najsramotnija i najodvratnija djela. Pogledajte, pored tolikih mogućih primjera, ove odlomke:

Ponovljeni zakon 2,33-35:

„Ali Jahve, Bog (Elohim) naš, predade nam ga, tako da potukosmo njega, njegove sinove i sav njegov narod. Tada osvojismo sve njegove gradove i prokletstvom udarismo sve gradove s ljudima, ženama i djecom, ništa ne štedeći, izuzev stoke, koju uzesmo kao plijen, skupa s plijenom iz gradova što smo ih osvojili.”

Jošua 8,24-25:

„Kad su Izraelci pobili sve stanovnike Aja na otvorenu polju i u pustinji, kuda su ih gonili, i kada svi padoše od mača, vratiše se Izraelci u Aj i sasjekoše mačem sve što bješe u njemu. Bilo je dvanaest tisuća onih koji su izginuli toga dana, ljudi i žena - sav Aj.”

Knjiga o Sucima, 21,10-12:

„Zato zajednica posla onamo dvanaest tisuća hrabrih ljudi i zapovjedi im: »Idite i posijecite ostrim mačem stanovnike Jabeša u Gileadu, zajedno sa ženama i djecom. Evo što ćete učiniti: izručit ćete prokletstvu sve muškarce i sve žene što su dijelile postelju s čovjekom, ali ćete sačuvati život djevicama.« Tako i učiniše. I našli su među stanovnicima Jabeša u Gileadu četiri stotine mladih djevojaka koje nisu dijelile postelje s čovjekom i doveli su ih u tabor u Šilu, koji je u Kanaanu.”

Prva knjiga o Samuelu 15,3

„Sada idi i udari na Amaleka, izvrši ‘herem’, kletu uništenje, na njemu i na svemu što posjeduje; ne šteti ga, pobij muškarce i žene, djecu i dojenčad, goveda i ovce, deve i magarce!”

Na kraju, pročitajte čitavo deseto poglavlje iz Jošue u kojem se prepričava osvajanje južne Palestine na način koji bismo danas nazvali etničkim čišćenjem. Stanovnici Makede, Libne, Lakiša, Gezera, Eglona, Hebrona i Debira poklani su nakon što je osvajanje već bilo završeno i nije bilo potrebe za ubijanjem u bici. Redak 40 je nedvosmislen:

„Tako je Jošua zauzeo sav onaj kraj: Gorje i Negeb, Šefelu i Visočje - i sve njihove kraljeve. Ne ostavi preživjelih, već izruči kletom uništenju sve što je disalo, kako je zapovjedio Jahve, Bog (Elohim) Izraelov.”

On je dakle naređivao istrebljenja koja nisu štedjela ni žene ni starce ni djecu. Ponavljam, nije bilo nikakvog „bližnjeg”, u današnjem smislu, o kojem se trebalo brinuti ili ga poštovati.

Moramo prihvatiti očito: Jahve je bio jedan od Elohima i krvoločno se borio da proširi svoj teritorij. Uništavao je bez milosti nesretnike čiji je jedini grijeh bio taj što žive na onim mjestima koja su zanimala njega, pa su onda morali biti eliminirani da ostave mjesta za naseljavanje njegovih. Danas bismo, s našim moralnim principima, smatrali apsolutno neprihvatljivim častiti, moliti i voljeti jedno takvo biće. U stvarnosti ne trebamo to ni činiti jer nas on to nije ni pitao;

on nije univerzalni Bog, nije bio i nije Bog svih. Čovječanstvo u općem smislu nije ga zanimalo. On je bio vladar jednog naroda te je djelovao za njih i samo za njih; s njima se svađao i s njima se odnosio, iako na načine koji bi nam danas bili neprihvatljivi.

Određene zapovijedi i norme imale su smisla u onom kontekstu, s onim mnoštvom ljudi koje je moralo biti militarizirano ili, kako kaže židovska znanstvenica Lia bat Adam, trebalo je biti formirano i modelirano u svojevrsnom „logoru za paravojnu obuku“, što je zapravo bio tabor u pustinji opisan u Knjizi Izlaska. U svjetlu činjenica i povijesti, velika je greška te uzrok niza paradoksalnih događaja karakterističnih po nasilnosti i besmislenosti to što je Biblija umjetno prilagođena drugim vjerovanjima, s nakanama u potpunosti odvojenim od prvotnog cilja zbog kojega je pisana i prenošena. Poznavanje moguće istine trebalo bi smiriti duhove te bi se Biblija trebala početi smatrati onim što jest: više ili manje istinita priča o jednom narodu i njegovom vladaru. Dakle priča nad kojom je besmisleno da se čovječanstvo dijeli.

Vraćajući se na zapovijedi, ističem da je Jahve morao misliti na sve - morao je čak uređivati ponašanje ljudi vezano za izvršavanje fizioloških funkcija, o kojima je smatrao da mora intervenirati da izbjegne neugodne situacije. Dolazimo tako na zanimljivost o *mitzvotu*, intervenciju koju sigurno nitko ne bi očekivao od duhovnog Boga. Da izbjegne smetnju sebi Jahve daje ovu uputu (Pnz 23,13 i dalje):

„Imaj izvan tabora mjesto gdje ćeš ići napolje. Sa svojom opremom nosi i lopaticu: njome ćeš, kad ideš napolje, iskopati rupu i poslije zatrpati svoju nečist. Ta Jahve, Bog tvoj, ide posred tvoga tabora da te štiti i da ti predaje neprijatelje (...)”, te nastavlja tumačeći da ta norma služi kako bi se izbjeglo da on vidi njihovu nečist. Ukratko, kada je hodao taborom, Bog nije htio nagaziti na izmet ili udahnuti smrad.

Od zabrane umorstva, naredbi da se počine bešćutna klanja pa sve do pažnje za tjelesne izlučevine, pratimo normativni put koji ne ostavlja mjesta sumnji - o konkretnosti Jahvinih namjera i njegovih osobnih potreba. **Osim ako netko ne želi reći da su sve ovo samo metafore ili alegorije. Ali u tom slučaju mjesto za Bibliju bilo bi samo jedno, ono za stari papir, jer bilo bi djelo luđaka predstaviti svojeg Boga metaforama koje ga čine jednim od najneprihvatljivijih likova u čitavoj ljudskoj povijesti.**

To *defacto* tvrde pobornici duhovne teze koji sa svojim uvjerenjima ne čine drugo nego ruše vjerodostojnost Biblije a da nisu toga svjesni. Tvrdo glavi su u širenju izmišljene istine da ne shvaćaju da eventualni Bog (koji postoji za ljude od vjere) nema potrebe da mu knjiga bude potkrepa, pogotovo ne knjiga kao što je Stari zavjet koja, kada bolje pogledamo, o Bogu ne govori nikad. Ja naprotiv držim da Biblija nije djelo luđaka te da mora biti poznavana i izučavana jer, ponajviše u dijelovima koji govore o počecima, sadrži informacije koje su važne za ponovno pisanje povijesti čovječanstva, na kojoj će prije ili kasnije znanstvenici morati poraditi.

Među mnogim sumnjama koje obasipaju moje izučavanje imam i jednu sigurnost: povijest koja nam je ispričana je u najboljoj hipotezi pogrešna, dok je u najgoroj i najtužnijoj hipotezi namjerno lažna, izmišljena i održavana takvom da nam prikrije istinu i gradi teološke i ideološke sustave moći, koji bi se srušili odmah kad bi čovječanstvo znalo. To, evo, proizlazi iz čitanja Biblije u odnosu na one individue koji su pretvoreni u 'bogove'. To je glavni izum na koji sam mislio kada sam ranije napisao da se graditelji ideologija nisu samo ograničili na to da nam ne ispričaju što je napisano nego su otišli puno dalje: unijeli su unutra ono čega nema.

11.

Još o Jahvi, navodnom Bogu

Istaknuo sam da nam Biblija predstavlja Jahvu kao jednu od manje važnih osoba unutar grupe Elohimu kojem je zato bilo dodijeljeno područje od male važnosti, tako beznačajno s demografske točke gledišta da je pokušao proširiti svoju utjecajnu sferu pomoću vojnih osvajanja, što mu je, usput rečeno, uspjelo samo u manjoj mjeri. Ponovno potvrđujem - kao što sam već rekao kada sam analizirao Pnz 32,8 i dalje - koliko je neobranjiva teza po kojoj je Jahve „sam odabrao” onaj narod. Sva bi Biblija u tom slučaju bila luda pripovijest o tome kako je jedan isto toliko ludi Bog izabrao za sebe samo jedan narod i potom započeo krvavo osvajanje drugih naroda koje nije izabrao. Uskoro ćemo vidjeti što Biblija kaže o izboru, ali prije moramo istražiti jednu zanimljivost koja se tiče upravo početka.

Malo skeptičnije čitanje poglavlja 4 i 5 Knjige Postanka navodi nas na pomisao da Jahve nije imao nikakve veze s pravljjenjem Adama i Eve. Nakon svima poznatog događaja vezanog za prva dva sina, Kajina i Abela, Adam je, u dobi od 130 godina, postao otac Šetu kojemu se u dobi od 105 godina rodi sin Enoš. Biblija nam govori (4,26) da se tek u Enoševo vrijeme „počelo zazivati ime Jahvino”, dakle čak 235 godina nakon što su Elohimu napravili Adama. **Znači, Adam, Eva, Kajin, Abel i Šet nisu se obraćali Jahvi već drugim Elohimima.**

Biblijski su autori stavili Jahvino ime li usta Evi u 4,1 - dogodilo se to vjerojatno kada je teologija jeruzalemskih svećenika počela pretvarati Jahvu u jedinog Boga, postavljajući tako temelje monoteizmu. Radi se najvjerojatnije o jednoj od mnogih intervencija kojoj je bio cilj slaviti veličinu *onog* Elohimu pridajući mu povlastice koje ne odgovaraju liku koji biblijski tekst vrlo jasno opisuje. Da Jahve nije sudjelovao u intervenciji u kojoj su napravljeni Adam i Eva sugerira unutarnja logika same Biblije.

Praroditelji te posebne rase napravljeni su od onih koje bismo danas nazvali „biomolekularnim inženjerima”, dok je Jahve bio *ish milchamach* (Izl, 15,3) tj. „čovjek rata, ratnik”. Čitav Stari zavjet bilježi kako se u osnovi on samo borio te zasigurno nije imao potrebne kompetencije da se bavi biomedicinom ili

genetikom (pogledaj analize iz mojih prošlih knjiga). Kako mi je napisala jedna osoba iz židovske zajednice u Rimu, Jahve je mogao biti mladi sin jednog od šefova i trebao je prikupiti iskustvo dokazujući za što je sposoban. Kao potvrdu tome donosim ugaritski zapis kojeg je citirao prof. Garbini (vidi Bibliografiju) u kojem jedan El (jednina od Elohim) tvrdi: „Ime mojeg sina je Yaw” (VI AB, IV, 13-14). Znala je to, dakle, i ugaritska kultura.

Ne moramo se onda čuditi što se Jahve (osim što nije stvorio ni nebo ni zemlju) u povijesti adamita pojavio tek u neko drugo vrijeme, tako što je najvjerojatnije te ljude i pustinski teritorij dobio od Elyona (vladara Elohima, Pnz 32,8) u vrijeme Pelega, kada je - kako kaže Biblija (10,25) - izvršena razdioba zemlje.

Stari kodeks grčke Biblije (*Septuaginta*) jako dobro opisuje pojam podjele; koristi, naime, riječ *diamerizo* što označuje upravo čin kojim se „dijeli i raspoređuje”. Biblija nema nikakav problem spomenuti da su drugi Elohim imali druge zemlje i druge narode. Na primjer, u Knjizi o Sucima 11,24 Jiftah razgovara s kraljem Amonaca i kaže mu: „Zar ne posjeduješ sve što je tvoj bog Kemoš bio oteo starim posjednicima? Tako i sve ono što je Jahve, naš Bog, oteo starim posjednicima, mi sada posjedujemo!”

Nije potreban nikakav komentar, redak je vrlo jasan: za Jiftaha i za biblijskog pisca Elohim imenom Kemoš nije nepokretan idol već Jahvin kolega/protivnik. Kemoš i Jahve su očito postavljeni na isti plan, imaju istu moć da dijele zemlju, nijedan od dvojice nije proglašen superiornijim - jednaki su.

Vraćajući se na praoca Adama kažem da, ako bi bila točna pretpostavka po kojoj Jahve nije sudjelovao u njegovoj proizvodnji, mogli bismo reći da je navodni teološki Bog dobio već spremnog Adama, proizvedenog od njegovih kolega. Ali prijedimo sada na 'izbor' naroda.

U poglavljima 10 i 11 Knjige Postanka navedene su sve genealogije Noinih potomaka, i odmah vidimo da su imena velikih naroda iz prošlosti Bliskog i Srednjeg istoka izvan kontrole navodnog 'Boga: Egipat, Asirsko kraljevstvo, Babilonsko kraljevstvo... Ali, pogledamo li Židove što otkrivamo? Šemu, koji je u Post 10,21 nazvan praocem svih Evera (Židova) rodio se sin Arpakšad, njemu Šelah, a Šelahu - Ever, praotac Židova, po kojem se Židovi (Hebreji) tako i zovu. Everu (uz druge sinove i kćeri) su se rodili Peleg i Joktan, a Pelegu (uz druge sinove i kćeri) Serug. Serugu se (uz druge sinove i kćeri) rodio Nakor, Nakoru (uz druge sinove i kćeri) Terah. Terahu su se rodili Abraham, Nakor i Haran.

U ovom se trenutku u priču umiješao Jahve, koji je izabrao Abrahama. Znači, 'samo jednu' od tisuća židovskih obitelji, Everovih potomaka. Čak ni Abrahamov otac ni dvojica braće nisu ušli u Jahvinu zonu utjecaja. U biti, biblijski je tekst jasan: Jahvi je (možda) dodijeljena ili je sam izabrao samo jednu od stotina „hebrejskih” („everskih”) obitelji koje nisu nikad ni čule za njega jer su njima vladali drugi Elohimi, kao što Biblija piše čak i za samu Abrahamovu obitelj (Jš, 24,2 i dalje).

Zapravo, mnoge obitelji (Moapci, Edomiti, Amalečani, Madijaniti i dr.) koje su potjecale od Evera ili čak od samog Abrahama u kasnije će vrijeme nažalost čuti za Jahvu jer će postati žrtve masakra koje je on naredio da se taj teritorij oslobodi njihove prisutnosti. Sjećam se što je tvrdio prof. Lee I. Levine (*Professor of Jewish History, Hebrew University, Jeruzalem*): izraelski je identitet plod dugog procesa evolucije i asimilacije koja je uključila Semite, ne-Semite, nomade i polunomade, stanovnike grada Kanaana i druge koji su u njega doselili.

Uzevši sve ovo u obzir i pretpostavivši da, kao što tvrde brojni rabini, Abraham nije nikad postojao, pitam se: kome se to Jahve obratio na početku? I još: tko su bili oni koje je izveo iz Egipta uz Mojsijevu pomoć? S Biblijom moramo baš „praviti se da...” Čitati radove rabina slobodnih od dogmatizma, teologije i ideologije zaista je prosvjetljujuće.

12.

Druga hipotetska duhovna bića: anđeli, divovi, Sotona i leteći strojevi

Biblija nam pripovijeda i o mnoštvu drugih pojava drugačijih od Adama, individua koje su poznate pod različitim imenima i grupirane u hijerarhije. Ovisno o ulogama koje su imale i tjelesne tipologije, u Bibliji su nazivane i generičkim, kao i osobnim imenima.

Navest ćemo neke od njih:

- Nefili (divovi, poznati i kao Refaim, Anaquim, F.mim, Zamzummim), Malakim, Shedim (za grupe).
- Baal, Baal-Zafon, Baal-Zebub, Baal-Peor, Milkom, Melkart, Nibhaz, Tartan, Adramelek i Anamelek (za osobna imena).

Te su grupe i pojedinci poznati i u drugim kulturama pod imenima:

- ANUNNAKI, IGIGI, IGIGU, DINGIR, IRSIRRA, ILU i ILANU u Sumeru i Akadu,
- Neteru i Shamshu-hor za Egipćane;
- Viracocha i Quetzalcoatl u srednje i južnoameričkim kulturama;
- Tuata de Danann i Asi u jednom dijelu sjeverne Europe i u germanskoj tradiciji;
- Deve u hinduskoj kulturi itd.

Ove podudarnosti potvrđuju ono što smo već rekli: Biblija nije *unicum* u povijesti čovječanstva već jedna od mnogih knjiga koje nam govore o zgodama 'onih tamo', bića koja su vrlo vjerojatno došla odnekud na Zemlju i vodila operacije tipične za kolonizatore bilo kojeg vremena. *Ad absurdum*, trebali bismo reći da su najpouzdaniji dijelovi Biblije upravo oni koje dijeli s ostatkom čovječanstva, posebno sa sumersko-akadskim pričama. Ti dijelovi nisu uvjetovani teološkom tradicijom - za razliku od ostatka gdje su značenja i ciljevi krivo protumačeni.

Među gore citiranim grupama, govorit ćemo o divovskim bićima, Nefilima (*Nephilim*) koji su imali šest prstiju na svakoj ruci. Biblija govori o njima potpuno normalno, pripovijedajući kako su se borili u redovima Filistejaca i bili protiv Jahve i njegovog naroda (2Sam 21). U svojim sam prethodnim knjigama tome posvetio širu analizu, uz hipotezu o njihovom porijeklu. Ali, postoje dvije kategorije koje zaslužuju da ih se posebno spomene. **Malakim, takozvani 'anđeli', bili su osobe od krvi i mesa, često i vrlo opasni ako bi susreli čovjeka. Imali su potrebu da jedu, spavaju, da se odmaraju i peru. Mogli su čak biti napadnuti i morali su se braniti. Pripadali su srednjim stupnjevima hijerarhije i služili su kao vjesnici i čuvari.** Vjerojatno su odgovarali onima koje su na sumersko-akadskom zvali IGIGI, IGIGU. Nisu u sebi imali ničeg duhovnog, za razliku od onoga što nam pripovijedaju doktrina i tradicija.

Vidjeli smo da su neki od njih konstantno pratili Jahvu kao oficiri te su čak imali logore. Čak i za malakime hebrejska je filologija potvrdila moje hipoteze da je taj termin označavao svakog tko je izvršavao neki zadatak - dakle konkretne pojedince, ne duhovna bića koje je teologija razradila kroz vrijeme. Krila im je dala tek u 4. ili 5. stoljeću.

Govoreći o konkretnosti i potencijalnoj opasnosti malakima podsjetimo da se u prvim stoljećima Crkve na sastancima na kojima bi nazočila i ova bića, ženama preporučalo da budu prekrivene velom. Don Piero Gramaglia o tome piše:

„Potreba da žene pokrivaju glavu mogla je biti motivirana i strahom da pobuđuju požudu kod anđela, koji su se lako uzbuđivali gledajući nevine djevojke otkrivene glave. (...)”

Egzeget Annie Jaubert se nadovezuje na neke tekstove iz *Kumranskih spisa* gdje se tvrdi da su anđeli prisutni zajedno s vjernicima u grupi te da zajednica ulazi s njima u kontakt za vrijeme službe, pa se trebalo pobrinuti da se izbjegne svako seksualno miješanje.” (Tertulliano, *De virginibus velandis*, Ed. Borla, uredio don Pierangelo Gramaglia, docent Patrologije, biblijskog hebrejskog i grčkog na Facolta Teologica dell'Italia Settentrionale a Torino). U traktatu o *Berakot* (Blagoslovi) uostalom piše: „Ženska kosa predstavlja seksualno uzbuđenje” (Annie Jaubert, *Le voile des femmese*, u *New Testament Studies*, Cambridge, University Press).

Odjek ove mjere opreza nalazi se možda i u Prvoj poslanici Korinćanima apostola Pavla. U 11. poglavlju čitamo da žene moraju nositi na glavi znak vlasti

(podređenosti) zbog anđela, a ne zbog poštovanja prema Bogu. Tjelesnost tih bića i velika sličnost s običnim ljudima dokumentirana je i u Poslanici Hebrejima (Heb 13,2) tamo gdje se sljedbenike nove kršćanske vjere podsjeća da ne zaborave na praksu gostoljubivosti jer: "Gostoljublja ne zaboravljajte: njime neki, i ne znajući, ugostiše anđele!" Apostol želi podsjetiti svoje čitatelje da su stranci koji su ponekad tražili gostoprimstvo pripadali grupi vladajućih te je bilo dobro ne riskirati tjerajući ih.

Ne mogu dovršiti odlomak o malakimima bez da citiram princa palih anđela - Sotonu ili Lucifera, kako vam je draže. U knjizi *Bog izvanzemaljac iz Biblije* čitavo je poglavlje posvećeno dokumentiranju njegova nepostojanja u Starom zavjetu. **Izraz Sotona (Satan) nije označavao Princa demona, već običnu funkciju koju su najrazličitiji ljudi privremeno preuzimali, (ponekad) po preciznoj Jahvinoj naredbi. Bila je to tipična funkcija prijavitelja, javnog tužitelja koji je djelovao kao suparnik i ništa više. Ničeg vezanog za demonska bića, koji su kasniji duhovnjački izum.** I ovo je jedna od mnogih istina koju su kao očitu priznali hebrejski filolozi.

Drugu kategoriju navodnih duhovnih bića predstavljaju kerubini kojima sam (zbog specifičnosti teme) posvetio čitava poglavlja u svojim prethodnim radovima. Ne samo da nisu bili anđeoska bića; za razliku od malakima, kerubini nisu bili ni živa bića već mehanički predmeti ili strojevi koji su se mogli svesti pod dvije kategorije različitog izgleda i funkcija. Oni koje je opisao Ezekiel bili su leteći strojevi koje Stari zavjet jako dobro opisuje: njihovo kretanje koje je moglo biti autonomno ili u kombinaciji s Jahvinim prijevoznim sredstvom (*kavod, ruach, merkavach*). Druga kategorija koja upućuje na kerubine je Zavjetni kovčeg.

Rezimirajući ono što sam naširoko objasnio i dokumentirao u spomenutim knjigama, možemo reći da:

- kerubini imaju goruće oštrice/krugove koji rotiraju vrlo brzo;
- kada se ne kreću autonomno mogu (moraju?) biti prenošeni na kolima koja su sagrađena za njih prema preciznom projektu;
- imaju kotače koji se mogu kretati u svim pravcima bez da se kerubini okreću;
- imaju centralni dio koji rotira ili se vrti poput turbine; mogu se kretati cik-cak, kretnjama poput onih koje su opisane u modernim opisima neidentificiranih letećih objekata;
- imaju plosnatu osnovicu na koju se mogu spustiti;
- u akciji podsjećaju na različite figure životinja;

- kada su povezani na Jahvina kola, pod njima ima mjesto unutar kojeg može proći barem jedan čovjek i izvršiti neke radnje;
- imaju dijelove koji ih pokrivaju i štite kada su zatvoreni, a kada su otvoreni služe za letenje;
- u kretanju proizvode zvuk koji se čuje izdaleka, a koji se čuje i kada su zaklonjeni zidinama;
- u kretanju ih prati sve što se manifestira kod mehaničke naprave s pogonskim sustavom karakterističnim za tehnologiju koja je (možda) i superiornija od naše: zaglušujući zvuk, emisija energije, svijetli krugovi koji okružuju objekt;
- radi se o sredstvu na koje se Elohim naslanja, sjedi, boravi, sjedi kao što se sjedi na konju te leti vršeći spretne i brze kretnje; kreću se spojeni s glavnim vozilom Elohima ali i neovisno od njega, kretnjama koje su opisane u Ezekielu 10,9 i dalje.

Jedna od potvrda mehaničnosti kerubina nalazi se u analizi filologa Luigija Moraldija (*I manoscritti di Qumran*, UTET, Torino) na tekstu 4QS140 „Fragment B”. On ističe neke vrlo jasne elemente: kada tekstovi govore o „božanskom povjetarcu” odnose se na zvuk koji prati Jahvina kola; kada se kaže da kerubini „blagoslivljaju”, govori se to prema modelu iz *Targuma Jonatana* prema kojem taj izraz znači da su kerubini proizvodili „zvukove”, odnosno buku poput onih koje je opisao Ezekiel. Kada bi kerubini stali, zvuk bi nestao.

Druga tipologija, kerubini Zavjetnog kovčega pripadali su radio-komunikacijskom sustavu. Među njima je bilo i prenosivih instrumenata kao što je to *efod* (biblijski izraz koji se ne prevodi ali o kojem sam naširoko pisao u knjizi *U Bibliji nema stvaranja*). *Efod* je omogućavao komunikaciju na daljinu kada bi se nalazili daleko od glavnog instrumenta, odnosno Zavjetnog kovčega. To se primjerice događa Davidu (1Sam 23) koji, kada se u bici nađe u nezgodnoj situaciji, traži da mu zaduženi za to donese *efod*, i tek kada ga ima na raspolaganju može kontaktirati Jahvu te ga pitati za upute.

Zašto izraz kerubini upućuje na dvije kategorije koje su tako različite, bilo strukturom bilo funkcijom? Zato što se korijen KRV primjenjuje na sve što na neki način podsjeća na čin pokrivanja. Leteći strojevi imali su krila, koja bi zatvarajući se pokrivala vozilo, dok su oni sa Zavjetnog kovčega također pokrivali jer su se nalazili iznad poklopca. Ovdje već spomenuta hebrejska filologija potvrđuje sljedeće: piše da su kroz Talmud Židovi oduvijek znali da su kerubini bili *roboti* korišteni za zaštitu Zavjetnog kovčega i zaštitu njegovog

vrijednog, vrlo opasnog sadržaja. Zavjetni kovčeg je zapravo bio instrument napravljen prema preciznom tehničkom modelu kojeg je Mojsiju dao izravno Jahve. Koristio se kao komunikacijsko sredstvo i kao oružje. Samo ga je iskusno osoblje smjelo dodirivati i njime rukovati; kovčeg je bio opasan - tko god ga je dodirnuo bez odgovarajućih mjera opreza umro bi trenutno, kao pogođen gromom (1Sam 6 i 2Sam 6). Ovom su tehnologijom raspolagali Elohimi i oni koje bismo mogli nazvati njihovim oficirima, malakimima.

13.

Kada Abraham otkriva da se Bog umara, zaprlja, ogladni...

Završit ću ovaj dio knjige jednom pričom iz Knjige Postanka, 18 i 19. Priča na zanimljiv način spaja razne aspekte koji su obilježavali ove individue, donoseći zanimljivu i neočekivanu sličnost između Jahve i malakima. Odlomak o kojem govorim bilježi da su bili najnormalniji dvonošci od krvi i mesa ali da su bili sposobni koristiti tehnologije koje su bile ne samo napredne već i opasne, čak i po njih same.

Priča počinje s Abrahamom koji usred dana sjedi uživajući u hladu svojeg šatora, kad ugleda tri *anashima* kako dolaze iz daljine (tri *anashima* znači tri muškarca; *anashim* je plural od *ish*, termin kojim se označava muškarac). Abraham shvaća odmah da ona tri *anashima* nisu obični ljudi već su iz grupe vladajućih te uoči i posebno fizičko stanje u kojem se nalaze - čine mu se prljavim, zaprašenim, gladnim, žednim i umornim. Odmah ih poziva da stanu kod njega da se odmire i okrijepe te im pripremi vodu da si operu noge. Upravo taj, tako konkretan čin, navodi nas da pomislimo da su došli pješke te da su imali potrebu osvježiti taj dio tijela, posebno zagrijan i zaprašen od suhog terena. Poziva ih zatim da se raskomote u hladu stabla i odredi da se pripremi hrana - naređuje slugi da pripremi meso koje je sam odabrao, zatraži od supruge Sare da zamijesi pogaču od finoga brašna i sve to ponudi uz kiselo i svježe mlijeko. U 13. retku čeka nas iznenađenje: **otkrivamo da je jedan od tri umorna i prašnjava *anashima* upravo Jahve, prema teologiji Bog osobno. Zaključujemo dakle da Bog hoda, umara se, prlja se, mora si oprati noge, jede, pije, odmara se u hladu... upravo kao i mi.**

Nije slučajno da ga Biblija naziva *ishom*, muškarcem, kao što nije slučajno da ga biblijski pisci nisu nikad smatrali Bogom u značenju koje teologija daje tom izrazu. Definicije pojma „čovjek” koje imamo u rječnicima kažu otprilike ovako: sisavac uspravnog držanja, razvijenih govornih sposobnosti, jako razvijenog mozga, koji je sposoban riječima prenijeti stečena iskustva i znanja. Jahve kojeg Biblija definira *ish milchamach*, „čovjek rata”, član je trojke koja, zajedno s još dva *anashima*, ima upravo te karakteristike. Poput njega, te su značajke imali i njegovi kolege Elohim koji su bili toliko slični Adamima da su mogli seksualno

općiti s njihovim ženama i imati potomstvo (Post 6) koje je bilo toliko slično ljudskom da je s njime dijelilo i njegovu smrtnost (Ps 82). Ali o Adamima ću govoriti u sljedećem poglavlju. Vratimo se sad na našu priču u kojoj nas čeka iznenađenje.

Onaj *anashim* za kojeg smo shvatili da je Jahve, ostaje razgovarati s Abrahamom dok preostala dvojica odlaze u svoju misiju: idu u Sodomu da upozore Lota, patrijarhovog nećaka, što će se uskoro dogoditi. U bitkama, ili bolje reći pravim teritorijalnim ratovima koje su Elohimi vodili, gradovi Sodoma, Gomora, Adma, Cebojim i Soar mijenjali su savezništvo, pa je odlučeno da ih sravne sa zemljom, počevši upravo od Sodome i Gomore. Usput kažem da u Post 14 piše da je Abraham sudjelovao u tim ratovima boreći se za Jahvu, a bili su u to upleteni i kraljevi Sumera (*Shin'ar*), što je vrlo važna veza između dva svijeta. Lot je bio Abrahamov nećak i pripadao je u Jahvinom savezu kojeg je tih pet gradova upravo napuštalo - iz tog će razloga dan kasnije biti napadnuti i uništeni. Bilo je dakle nužno da se vjerni Lot odmah udalji iz svoje kuće i spasi sa svom svojom obitelji. Dva *anashima* imala su zadatak da ga upozore. Napuštaju zato Jahvu i Abrahama u šatoru i kreću. Čim su krenuli, preuzeli su na sebe ulogu vjesnika te ih Biblija od tog trenutka zove malakimima (Post 19,1) upravo zato što su to i bili, nositelji vijesti. Podsjećamo da se izraz malakim prevodi s „anđeli” te kako su tom teološkom definicijom dobili nepostojeće karakteristike duhovnih bića. Nastavak priče pokazat će nam još više kolika je to izmišljotina egzegeta.

Nastavljaju s hodom i stižu do zidina grada; prepoznati su već izdaleka - prepoznaje ih Lot i prepoznaju ih drugi starci koji su bili uz njega. Abrahamov nećak ih pušta u kuću, nudi im hranu i okrijepu: dano nam je na znanje da su takozvani anđeli večerali s Lotom nakon što su ručali s Abrahamom. Drugi stanovnici grada koji su vidjeli njihov dolazak pretpostavljaju motiv njihova dolaska (redak 9) i žele ih uhvatiti. Lot ih brani, nudeći im zauzvrat čak svoje kćeri djevice, ali napadači ne žele čuti. Svjedočimo sceni čija je konkretnost razoružavajuća, toliko je jasna i nedvosmislena: Lot pokušava zaustaviti napadače i tada dva malakima koji su u kući (ovdje su opet nazvani *anashim*, 19,10-11)

„...pruže ruke van, povukoše Lota k sebi u kuću i zatvore vrata; a ljude pred vratima, mlade i stare, zabliješte tako da nisu mogli naći vrata.”

Ova bića - toliko tjelesna da ih je masa mogla i napasti - izbjegla su hvatanje koristeći jedan tehnološki izum. Nema tu ničeg nadnaravnog. Usput, sjećam se

hebrejskih filologa koji su komentirali moje tumačenje Ilijinog 'kemijskog' čuda ovako: "Sva su biblijska čuda tehnološke prirode", slažući se sa mnom da se nije dogodilo ništa nadnaravno.

Sljedeće jutro, dva malakima doslovno odvuku Lota i njegovu obitelj. Ubrzo se dogodi ono što su Elohim već odlučili: gradovi bivaju uništeni od vatre koja je došla s neba. Rec 26-27 preciziraju da su u tom slučaju uništeni gradovi i sva dolina sa stanovnicima i vegetacijom. Dim se dizao sa zemlje kao iz peći.

Što se dogodilo? Kakav su sustav upotrijebili?

Pronalazak radioaktivnog pijeska na teritoriju Sinaja i sumersko-akadske priče koje govore o bitkama koje su vodili njihovi lokalni moćnici (njihovi Elohim) omogućili bi nam da zamislimo atomsku eksploziju. Želim ipak ostati vjeran biblijskom tekstu, na kojeg se ograničavam za ovu analizu koja i ovako pruža zanimljive elemente, toliko konkretne da ih egzegeza možda namjerno ignorira.

Napravit ću malu povijesno-geografsku digresiju: događaj o kojem govorimo možemo smjestiti između 20. i 18. st. pr.Kr.; u to se razdoblje smještaju događaji vezani uz Abrahama i njegovu obitelj. U suprotnosti s tradicijom, moderna arheologija koja analizira biblijski opis događaja, mjesto gdje se nalazio Abraham i vrijeme kretanja dvaju malakima teži smjestiti u Sodomu i Gomoru duž jordanske doline, sjeverno od Mrtvog mora. Na desnoj obali nalazio se i Jerihon. Na tom se teritoriju dogodila i Elisejeva zgoda ispričana u Drugoj knjizi o kraljevima (oko 850. g. pr.Kr.): u 2. poglavlju čitamo da je na onome mjestu teritorij неплодан i voda nije dobra. Kada bi lokalizacija odgovarala, mogli bi istaknuti da su se i tisuću godina nakon događaja koji je uništio Sodomu i Gomoru, na onom teritoriju još osjećale dramatične posljedice intervencije Elohim. Sigurnija je tvrdnja iz Knjige mudrosti. U 10,6-7 čitamo da na teritoriju Pentapolisa raste „bilje kojemu plod nikad ne sazrijeva”. Uzmemo li u obzir da je Knjiga mudrosti napisana u 1. st. pr.Kr., moramo potvrditi ono što Biblija govori - ni nakon 1700-1800 godina od događaja, onaj teren nije povratio nazad svoju normalnu plodnost. U Pnz 32,32 nalazimo jednu zanimljivu usporedbu: da bi se nekoga ocrnilo u verbalnom napadu, bilo bi mu rečeno da mu je grožđe otrovno poput vina iz Sodome i Gomore. Prorok Sefanija (7. st. pr.Kr.) opisuje taj teritorij: „polje obraslo koprivom, hrpa soli, pustoš do vijeka” (Sef 2,9). Ističem da u poznatoj povijesti nijedan obični požar na nekom teritoriju nije nikad ostavio posljedice koje su ovdje opisane. Baš suprotno, poznato je da požari čine teren

plodnim, a nakon nekoliko godina on postaje plodniji nego prije - svatko može donijeti vlastite zaključke o tome što se dogodilo u toj dolini.

U zaključku moram istaknuti da su biblijski Elohim i malakimi samo bića od krvi i mesa koja jedu, piju, hodaju, prljaju se, umaraju se, moraju se prati, odmarati te na kraju i umrijeti poput ljudi. Onaj koji ih želi smatrati Bogom i anđelima slobodan je to činiti, ali uz uvjet da zaboravi ono što Biblija o njima govori ili pak „prekrije” značenje teksta dodajući mu značenje koje nema - ono što su činile i razne „tradicije”. Međutim, cilj ove knjige (i drugih, već objavljenih) jest pokušati skinuti te pokrove i velove tajnovitosti koji su bačeni nad Bibliju kroz stoljeća da sakriju ono što nije bilo prihvatljivo (a nije ni danas) za razne doktrine.

14.

Kako može na ovakvim temeljima nastati religija?

U svojim ranijim radovima ilustrirao sam fenomen poznat pod nazivom Kargo Kult, pokazujući kako je nakon Drugog svjetskog rata pred očima antropologa nastao kulturni i vjerski sustav uzrokovan susretom primitivnih naroda pacifičkih otoka s vojnim avionima SAD-a i njihovim pilotima. Želim sada prikazati razvoj jedne takve situacije: inteligentnog programiranja i iskorištavanja situacije u svoju korist - kao što se i dogodilo u Bibliji.

Kao i obično, *pravimo se...* da sam (namjerno ili pod prisilom) stigao na neki planet ili nepoznati teritorij na svojem planetu. Znam da ću najvjerojatnije morati ostati ovdje do kraja svojeg života. Stigao sam, barem jednim manjim dijelom, zajedno s tehnologijom svoje civilizacije i s tom ću ograničenom opremom morati riješiti materijalne probleme koji mi se nameću te preživjeti. Planet/teritorij na koji sam stigao naseljen je kulturama koje su manje razvijene od moje pa ja ispadam daleko superiorniji, bilo sredstvima bilo znanjem: činim se mudrim, moćnim, strašnim, s velikim znanjem koje se njima čini gotovo čarobno. U nekim situacijama pokazat ću se čak sposobnim predvidjeti pomrčine Sunca i Mjeseca, praviti se da sam ih ja uzrokovao a zatim blokirati nesretne posljedice vrativši sve kao prije. Sve to stavit će me u poziciju nesumnjive i nedostižne nadređenosti - one tipične nadređenosti koje znanje ima nad neznanjem.

Kao kolonizator, pretpostavimo da sam tvrdi materijalist i ne vjerujem ni u šta, te da mi je glavni i jedini cilj provesti ostatak svojeg života na najudobniji mogući način. Kako bih što bolje proživio godine koje mi preostaju, imam potrebu prikupljati materijalna dobra da mogu njima raspolagati kada i koliko hoću. Zato će moj cilj biti (1) posjedovati mnogo i (2) znati da to mogu posjedovati zauvijek: biblijskim rječnikom rečeno *le-'olam*, „za dugo vrijeme”, barem za trajanja mojeg života koji je (sasvim slučajno) puno duži od života autohtonih stanovnika mjesta na koje sam stigao. Zahvaljujući toj posebnosti

pustit ću domoroce da vjeruju da sam vječan: sami će se uvjeriti u to jer oni će umirati, a ja ostajem.

Raspoloživost i materijalna dobra na planetu/teritoriju nužno su ograničena, zato, kako bih postigao svoj cilj, moram učiniti dvije stvari: pronaći suradnike te, u budućnosti, smanjiti broj potencijalnih rivala u borbi za bogatstva i izvore energije koji mi trebaju za proizvodnju onog što mi treba da povećam svoju moć. Uspostavit ću dakle privilegirani odnos s jako malim brojem pažljivo biranih ljudi. Mogao bih čak izvršiti neke biomedicinske zahvate na nekima od njih kako bi postali receptivniji odnosno sposobniji da razumiju i izvršavaju naredbe. Njima ću postupno prenijeti dio svojeg znanja, postupnost će diktirati potreba da uspostavim sve bliži odnos. Dat ću im i određenu autonomiju u odlučivanju.

S uskim (najužim) brojem njih odnos će biti otvoren, jasan i eksplicitan - tj. znat će 'istinu', dijelit će moje ciljeve i uživati u privilegijama, iako u manjoj mjeri od mene. Te ću zvati 'iniciranima'. Za drugi cilj, spriječiti i smanjiti moguće rivale koji će nezaobilazno doći s vremenom, ja i moji uski suradnici djelovat ćemo snažno, da bismo kasnije prešli na suptilnije i efikasnije sustave: utjecat ćemo na kulturne značajke te grupe, dakle na umove podređenih. Moji će suučesnici biti svjesni toga i dobro nagrađeni bogatstvom i moći koje ću im omogućiti u različitoj mjeri te razmjerno zalaganju i rezultatima. Poslije će sami dodatno razraditi sadržaje i sagraditi teorijski sklop koji će se dalje razvijati, posebno kada mene više ne bude. Koristit će ga da (sebi u korist) održavaju sustav moći - crkve - organiziran u hijerarhije unutar kojih se napreduje odlukama donesenim s vrha.

Na taj će način s vremenom nastati niz konvencija koje će morati prelaziti s generacije na generaciju. Moji će suradnici i njihovi nasljednici čak i u mojem odsustvu razrađivati i širiti 'vjerovanje' - niz istina koje će imati potvrdu u tome što su potekle od superiornog bića, za kojeg sam im pustio vjerovati da sam u kontaktu i odakle ekskluzivnim putem dolazi moć. Taj *corpus* doktrina sadržavat će upute i znanja s čijem da usmjeri umove i znanja podređenih/vjernika prema ciljevima koji nisu u sukobu s ciljevima malobrojnih odabranih. Podanici/vjernici morat će misliti da život ima cilj i značenje koji su drugačiji i važniji od preživljavanja i materijalnog blagostanja. Zato će se naučavati da se posjedovanje materijalnih dobara ne smije smatrati ciljem nego samo sredstvom; tvrdit će se da materijalna dobra vezuju i uvjetuju čovjeka, onemogućujući mu postizanje njegova pravog cilja - postizanje nekog ne pretjerano identificiranog 'duhovnog ostvarenja, koje je 'trascendentno' i

‘ne-materijalno’. Taj će cilj biti namjerno postavljen nejasno, prvenstveno zbog nemogućnosti da ga se precizno definira (nitko ne zna ništa), ali i zbog čari i privlačnosti koju tajnovitost ima u umovima domorodaca koji su izvan znanja.

Obećavat će se nagrade i prijetiti kaznama, bit će nasilja, ali i sažaljenja te razumijevanja. Izmjenjivat će se ponašanja koja će zbunjivati i plašiti, pojačavajući tako u podanicima/vjernicima osjećaj potpune ovisnosti u odnosu na nepredvidljivost odluka donesenih na vrhu. Naučavat će se da treba raditi na samome sebi kako bi se stekla sposobnost da se odvoji od robovanja materijalnom, zbog uzvišenijeg cilja - zato što to želi više biće ili viši zakon (koji su naravno izmišljeni), od kojih sve dolazi i o kojima sve ovisi. Patnja, bol koja se mirno prihvaća i koja je sveta’, namjerno odricanje, odvajanje od nečega i duh žrtvovanja bit će putevi kojima će se stizati do pravog cilja - duhovno ostvarenog bića. Taj se cilj ne može nužno postići u ovom životu i zato nije provjerljiv od većine. Izmislić se ‘mjesto’ ih ‘situacija’ u kojima će proces doseći svoj završetak te će pravilno ponašanje biti nagrađeno: rajem, nirvanom, nekim ne-svijetom, nečim što nije odredljivo u prostoru, ali je pozitivno i privlačno - pravedna, završna, vječna i beskonačna nagrada za odricanja i ‘dobre’ izbore koje su učinjeni ovdje.

Dok će se većina ljudi prilagoditi (tko više, tko manje i u različitom stupnju) i slijediti zacrtan put, manjina koja ima ‘pravo’ znanje i koja svjesno surađuje u širenju te iluzije, uživat će ovdje i sada u svim prednostima jedinih dobara koje smatraju stvarnima - materijalnim - koje će im predavati poslušni i uvjereni podanici/ vjernici. Bogatstvo će se zgrtati dobrovoljnim donacijama, ali i dodatnim prevarama koje ćemo lančano razraditi ja i moji svećenici (tako ću ih nazvati). Autonomno stvoreno uvjerenje onemogućit će da se vide čak i ona očita protuslovlja u našoj teoriji - protuslovlja će neprimjetno proći ili ćemo ih objasniti kao nespoznatljivu tajnu.

Eliminirat ćemo ili ušutkati na razne načine sve ‘nepomirljive’ koji bi mogli praviti probleme za našu ‘istinu’ koja će biti pretvorena u nedodirljivu dogmu. Fizička eliminacija, izrugivanje, klevetanje, uništavanje i upropaštavanje ne samo drugih ideja, već i ljudi koji će ih se usuditi izraziti bit će izvršeno svim sredstvima koje će nam civilizacija dati na raspolaganje: od lomača do medija.

Jedna od pozitivnih i vrlo korisnih posljedica bit će sljedeća: mnogi će podanici/vjernici prirodno i spontano postati naši suradnici jer će se uvjeriti u ‘istinu’ doktrine te će postati njezini nositelji i širitelji. Radit će za našu stvar bez

da uopće traže nekakvu nagradu za to ovdje i sada, očekujući je na drugom svijetu. Pojavit će se i ljudi koji će biti sigurni da su 'vidjeli' posljednje stvari: bit će veličani i smatrani svjedocima istine. Svi će surađivati u apsolutno dobroj vjeri i svojem osobnom izboru.

Eto, *to* bih ja napravio kad bih se našao u onakvoj situaciji i imao one ciljeve. Kao i obično, ja koji sam samo hladni, bezosjećajni, žestoki materijalist, *pravio sam se da...* ali ako pogledam oko sebe, u prošlost i u sadašnjost, imam dojam da se osnivači religija (a posebno judeo-kršćanske religije) uopće nisu pravili.

Ali, time se ne bavim. Vratimo se na Bibliju da pokažemo da osim što se ne bavi Bogom, ne govori ni o kreaciji (stvaranju) čovjeka, a ni o Istočnom grijehu. Sa svim posljedicama koje iz toga proizlaze.

15.

Od ne-stvaranja do Križa: Adam i Eva nisu izrodili čovječanstvo

U knjizi *U Bibliji nema stvaranja* analizirao sam prvo poglavlje Knjige Postanka da dokumentiram kako nikad ne govori o stvaranju, još manje o stvaranju iz ničega, niti u prvome retku, onaj kojeg tradicionalna doktrina prevodi izrazom kojeg svi znamo: „U početku stvori Bog nebo i zemlju (...)“.

Odmah ću reći da ovo nije značenje na hebrejskom jeziku. Prije nego nastavim s kratkim sadržajem te priče, želim nešto raščistiti: ja ne znam kako je nastao svemir, ne znam je li ga stvorio neki Bog u jednom trenutku, je li bio *Big Bang* ili je ispravnije govoriti o strunama kao što čini znanost posljednjih godina. Ne znam što je bilo na početku - ne znam je li uopće ispravno govoriti o početku. To je možda samo potreba koju nam diktira naš neurofiziološki sustav koji si mora predstaviti stvari prema njemu razumljivim modelima.

Kao što je svima jasno, nitko zapravo ne zna kako je rođen svemir. Za vjernike, on je proizvod nesumnjivo božanske kreacije, dok znanost razrađuje doktrine i hipoteze koje se mijenjaju s vremenom i razvijaju skupa s novim znanjima iz fizike i astrofizike. Neću prosuđivati nijednu od te dvije pozicije, nisu u mojoj nadležnosti. U tom neznanju i iščekivanju sigurnih odgovora ograničit ću se na to da kažem da Biblija ne govori o stvaranju te da se uopće ne bavi tim događajem. Gotovo bih rekao da ni Elohim i o tome nisu znali ništa, između ostalog zato jer nisu bili i nisu Bog (što je i očito ako pročitamo Stari zavjet), već samo grupa koja si je razdijelila svijet i koja je došla iz nekog mjesta koje ne poznajem i neću ni hipotizirati, budući da Biblija o njemu ne govori.

Odlučio sam ipak umetnuti jednu pločicu pisanu klinastim pismom (NBC 11.108) koju su prevela četiri akademika sumerologa. U njoj se kaže, da kada nisu bili na Zemlji, sumersko-akadski ANUNNA (tj. biblijski Elohim) imali su nebesko boravište koje je bilo bez vegetacije. Kada su došli ovamo izabrali su mjesto boravka i od tog trenutka zapravo počinje Knjiga Postanka. Pripovijest

koju su Elohim sami morali prenijeti takozvanim kraljevima/svećenicima koje su si birali kao predstavnike i kojima su dali dio moći, kao u hipotezi koju sam ranije iznio.

Skratit ću ovdje gotovo 80 stranica analize iz svoje prethodne knjige (na koju upućujem za sva daljnja proučavanja tekstova, uključujući i filološku dokumentaciju) kako bih rekao da Elohim ('Bog') nisu stvorili ništa. Hebrejski glagol *bara* nikad nema značenje „stvoriti”, u nijednom kontekstu gdje je upotrijebljen u Starom zavjetu. Zapravo znači „intervenirati kako bi se promijenila neka situacija” zbog vlastitih potreba. Među raznim značenjima navest ću: „odrezati”, „oblikovati”, „odvojiti” i čak „udebljati”. U suprotnosti od onog što tvrde razni propovjednici, glagol *bara* se nalazi u rečenicama koje često nemaju kao subjekt riječ „Bog”.

Elohim su na odabranom mjestu napravili sve one operacije koje svaki kolonizator mora učiniti kako bi preživio na novom teritoriju. Knjiga Postanka nam pripovijeda da su najprije stvorili rezervu vode velikom hidrauličkom utvrdom, a zatim meliorirali teritorij ispod nje koristeći ga za probni uzgoj jestivih žitarica i uzgoj životinja za prehranu. Upozorio sam već na brojne nepodudarnosti u Bibliji. Ako govorimo o sedam dana stvaranja istaknuo bih jedan očiti detalj, također poradi raznih uspoređivanja koja proizlaze iz njega i o kojem ću više govoriti u budućim radovima. U Post 1,3 Bog (Elohim) kaže: „Neka bude svjetlost!” i zatim rastavi svjetlost od tame te nazove svjetlost „dan” a tamu „noć” (prvi dan). U Post 1,6 (drugi dan) Biblija nam priča o pravljenju hidrauličke utvrde koja se u Bibliji zove istim imenom koje se i danas koristi npr. za veliku Asuansku branu - *raquia*. Riječ nema ničeg zajedničkog s rječju 'svod' koja je vješto uvedena kako bi se prekrila sirova i (istovremeno) prelijepa konkretnost pripovijesti.

U Post 1,11 navodni Bog naređuje zemlji da „proklija zelenilom” (treći dan). Tek u recima 14-17 (četvrti dan) Bog stavlja na nebo sunce i mjesec kako bi odvojio svjetlost od tame, dan od noći... Ali, zar se to nije dogodilo već prvog dana? Kako je mogao razlikovati dan od noći prije postojanja Sunca i Mjeseca? Kako su biljke iz trećeg dana mogle klijati i rasti bez sunčevog svjetla koje je došlo tek sutradan? Petoga dana stižu životinje i napokon, šesti se dan pojavljuje priča o takozvanom stvaranju Adama, o kojoj ću uskoro govoriti.

Nepodudaranja su očita, ali ako izostavimo eventualne pogreške prepisivača, možemo pročitati da su Elohim napravili i pokrenuli pravu instalaciju koja je

trebala biti zapovjedništvo i laboratorij za proizvodnju hrane koja im je bila potrebna, jer su bili od krvi i mesa.

Odgodit ću za neki budući rad analizu pitanja rasvjete i upravljača vremenom u tom laboratoriju i prijeći odmah na analizu „proizvodnje” Adama i Eve.

Nisam slučajno upotrijebio izraz „proizvodnja”: kao što se u Bibliji ne govori o stvaranju neba i zemlje, jednako je očito da se ne govori ni o stvaranju čovjeka. Iznijet ću na početku jasnu i nedvojbenu premisu: biblijski tekst sadrži sintezu o više operacija genetskog inženjeringa.

Čak su i ovu prividno zaprepašujuću tvrdnju već potvrdili hebrejski filolozi, koji tvrde kako je Židovima oduvijek bilo jasno da se u tim tekstovima govori o biomolekularnim intervencijama koje su provedene nad genetskim nasljeđem hominida koristeći DNA Elohima. Zapravo, potpuna istina je da hebrejska filologija tvrdi da genetski inženjeri nisu bili Elohim već Rofim, liječnici koji su pripadali samom židovskom narodu. Taj su podatak hebrejski filolozi dobili iz talmudske literature. Biblija ne govori nikad o Rofimima (spominje samo Refaime koji nisu nikad vezani uz proizvodnju čovjeka), i bez ikakve sumnje Elohimima daje očinstvo nad tim biomolekularnim eksperimentima.

Naglašavam dakle da se Talmud i hebrejska Biblija ne slažu oko ovog aspekta, ali to je pitanje koje me se ne tiče i u koje ne ulazim, jer je zadatak za izraelsku egzegezu pokušati pomiriti ova dva stava. U svojim se radovima bavim onime što piše u biblijskim tekstovima i ono što me zanima jest istaknuti - čak i zapostavljajući kontradikcije koje filolozi sami ističu u tekstovima iz tradicije - ovu nesumnjivu činjenicu: u dalekoj je prošlosti na Zemlji netko vršio operacije genetskog inženjeringa da ubrza proces evolucije hominida, stvarajući tako vrstu koja je u raznim aspektima kompatibilna s njenim takozvanim stvoriteljima.

U svojim prethodnim knjigama posvetio sam čitava poglavlja analizama svakog retka u kojima su ove operacije opisane. Ovdje ću samo ukratko ponoviti događaj koji je od nas (*Homo sapiensa* i *Homo sapiens sapiensa*) napravio genetski modificirane organizme.

U ovoj se knjizi posebno bavim genetskom intervencijom koja je proizvela Adama i Evu, jer se time posebno bavi Stari zavjet. Dat ću naznaku onoga što ćemo uskoro vidjeti: Adam i Eva nisu praroditelji čovječanstva, već posebne grupe, napravljene napose zato kako bi radile u eksperimentalnom laboratoriju

Elohima, koji se zvao *gan-eden*. *Gan-eden*, ono što mi poznajemo kao „Raj zemaljski” zapravo znači „ograđeni i zaštićeni vrt stavljen u eden”.

Zainteresirane za dulju verziju upućujem na svoje ranije knjige, a evo ukratko što se dogodilo: Elohim odlučuju napraviti Adama koristeći svoj *tzelem*, izraz koji doslovno znači „ono nešto materijalno što sadrži sliku”. Riječ dolazi od korijena *tzalam* (sjeći) i u sebi sadrži preciznu indikaciju da je „isječen van” (Post 1,26-27). Taj *tzelem* umetnut je u *afar* koji se već nalazio na Zemlji, tj DNA hominida (Post 2,6). **Adami sadrže, dakle, dio genetskog nasljeđa Elohim te su zaista napravljeni na njegovu sliku.**

Biblija nas informira još o nečemu: u početku su napravili samo muškarca te posebne grupe. U Post 2,15 piše da je Adama (muškarca) postavio u „edenski vrt da ga obrađuje i čuva”, što nas navodi da zaključimo da nije napravljen u *gan-edenu* već negdje drugdje. U izboru radnika koji će raditi za njih odabran je muškarac, prikladniji zbog tjelesne građe. Ima zanimljivost koja nas može nasmijati ali ukazuje na odnos i ciljeve tih kolonizatora/vladara za koje bismo trebali vjerovati da su jedini Bog: tek nakon nekog vremena Elohim su - u svojoj dobroti - primijetili da za tog muškarca društvo i pomoć životinja nisu dovoljni pa su mu odlučili dati družicu koju poznajemo pod imenom Eva (Post 2,20).

Kako su to učinili?

U ovom se trenutku u priči pojavljuje *tzela* koja se tradicionalno prevodi sa „rebro” i to je onaj dio Adama koji su Elohim uzeli za napraviti Evu (Post 2,21-22). Objasnimo: *tzelem* je dio genetskog nasljeđa Elohim, *tzela* je anatomski element koji imaju Adami, ono što po tradiciji prevodimo kao „rebro”. Radi boljeg razumijevanja, naglašavam da se *tzela* pojavljuje više puta u Bibliji i znači „bočni dio” (Izl 25,12; Izl 26,20; 1Kr 6,5; 1Kr 6,15; 1Kr 7,3; Ez 41,5 Ez41,26).

U priči o pravljenu Eve, Biblija kaže da je Elohim Jahve uzeo od muškarca „jedan od bočnih dijelova”, a ne bočni dio ili polovicu rebra. Nalazimo se pred uzimanjem nečega što nije bolje identificirano, uzeto iz ne predobro identificirane bočne strane. Biblijski tekst (Post 2, 21) tvrdi da je prije negoli je to učinio, Jahve bacio Adama u „dubok san”; na kraju doznajemo da je Jahve nakon uzimanja uzorka „mjesto zatvorio mesom”.

Priča je jasna: Elohim su anestezirali muškog Adama, intervenirali na njegovom boku, uzeli nešto, zašili rez i s onim uzorkom napravili ženu. Sva ova djela, izvršena u nizu, podsjećaju na grubu operaciju koja je zahtijevala operaciju

i šivanje. Prema ovim podacima, držim da *tzela* može značiti „bočni zakrivljeni dio”, odnosno karlični greben (*crista iliaca*) ili možda rebro, iz kojih se i danas uzimaju matične stanice - polivalentne i prikladne za kloniranje - malom operacijom koja ipak zahtijeva (lokalnu ili opću) anesteziju.

Kad bi se opis ove ‘intervencije’ našao u popularno-znanstvenom časopisu nitko ne bi imao sumnji o njegovom sadržaju i značenju. Problem je taj što ga pronalazimo u Bibliji, pa nas potreba da se podržava dogma prisiljava da tvrdimo da je ovo alegorija. Još jednom ‘tradicija pokušava prekriti eksplicitno značenje teksta. Ja bih ovaj događaj umetnuo u onaj veliki realistični mozaik koji nastaje pred očima čitatelja koji je, kada je slobodan od uvjetovanja i otvorenog uma, sposoban shvatiti i neočekivano. Elohim odlučuju sebi napraviti radnika obdarenog inteligencijom i sposobnostima koje su potrebne da radi u bliskom kontaktu s njima u onoj specifičnoj situaciji. Također ne možemo biti sigurni je li se operacija obavila u onome što teologija zove ‘rajem zemaljskim’, *gan-edenu*. Ponavljam ono što piše u Post 2,15: „Jahve, Bog, uzme čovjeka i postavi ga u edenski vrt da ga obrađuje i čuva.” Jasno čitamo da ga „uzme” i da ga ‘postavi’ u mjesto za koje pretpostavljamo da je drugo od onog odakle ga je uzeo, inače rečenica ne bi imala smisla. Čini se dakle da nije tamo napravljen, dok je Eva, s druge strane, napravljena kasnije, možda i u *gan-edenu*.

Kako ne mogu obraditi temu u njezinoj cjelini, želim samo istaknuti da se već oko 200-250.000 godina ranije Elohim započeli eksperimente s hibridima na Zemlji, iz čega su nastali Homo sapiensi. Ova datacija naslanja se na hipoteze genetičara koji u to razdoblje smještaju nastanak one koju sami nazivaju „mitohondrijska Eva”, ženka od koje dolaze svi mitohondriji koji se nalaze u stanicama Homo sapiensa i koji se prenose samo preko ženskih jajašca, jer su preveliki da bi bili sadržani u muškim spermatozoidima.

U široj slici evolucije koja je dovela do čovjeka kakvog poznajemo, Elohim su pružili specifičan doprinos, vršeći genetske intervencije s ciljem da značajno ubrzaju proces koji je od primata doveo do nas. Dovoljno je pomisliti kako su neki naši rođaci - čimpanze ili gorile - evolutivno manje-više nepokretni 3-4 milijuna godina, dok je Homo sapiens naglo, brzo i (što je najvažnije) izuzetno grabio naprijed. Biblija nam daje potvrdu o posljedicama tih višestrukih eksperimenata, a Talmud potvrđuje postojanje ovih znanja u prošlim tisućljećima.

16.

Što kaže znanost o karici koja nedostaje?

Istraživač dr. Pietro Buffa (molekularni biolog, *Research Associate, King's College, London*) u retrospektivnoj analizi teorija koje se tiču ljudske evolucije, ističe nekoliko zanimljivih podataka koje ću ovdje sažeti ali koje i preporučujem za čitanje:

<http://www.scienzaconoscenza.it/articolo/che-cos-e-il-neo-darwinismo.php>

U potpunom sukobu s doktrinom i kreacionizmom - koji uostalom doživljava svojevrсни anakroni preporod u nekim strujama religiozne misli - Darwin je maknuo čovjeka s njegovog pijedestala i stavio ga pred racionalne tragove njegovog biološkog identiteta. Valja reći da darvinistička teorija koja nesumnjivo sadrži u sebi mnoge nerazjašnjene ili proturječne elemente te ostavlja nejasnim mnoge aspekte evolucije, zahtijeva revizije i daljnja istraživanja.

Istraživačka područja kao što su genomika, molekularna biologija, bioinformatika i paleoantropologija imaju danas važnu ulogu u davanju potpore i obogaćivanju evolucionizma novim saznanjima, potičući istraživački rad znanstvenika u novim smjerovima. Darwinova teorija je, dakle, polako ostavila mjesto multidisciplinarnom programu istraživanja znanom kao neodarvinizam. Neodarvinizam je danas najvjerodostojnija bio-evolucionistička teorija u međunarodnoj akademskoj znanosti te je čak Katolička crkva redefinirala svoje pozicije o evolutivnim procesima života, približivši svoja teološka učenja najrecentnijim znanstvenim otkrićima. S druge strane, kao što sam već spomenuo, mnoge protestantske crkve nastavljaju svoju očajničku anti-evolucionističku borbu, u korist sve manje održive hipoteze kreacionizma, bez koje će propasti ideja o nepogrešivosti Svetog pisma.

Moram primijetiti apsurd da je navodna nepogrešivost Biblije pridana lažiranim biblijskim sadržajima, poduprtima od doktrine koja ih je i izmislila. Tvrdi se da je postojalo stvaranje jer tako kaže Biblija. Ali Biblija nikad ne govori o stvaranju i njena navodna nepogrešivost trebala bi biti pridana pravom

sadržaju, a to je upravo onaj o kojem govorimo: od ne-stvaranja do genetskog inženjeringa.

Doktor Buffa podsjeća da je teolog profesor Waltke izgubio katedru jer je tvrdio da je dio podataka koji govori u korist biološke evolucije neoboriv te da će, ako nastavi negirati realnost, Protestantsku crkvu učiniti čudnom grupom koja je nesposobna komunicirati sa svijetom.

Teorija evolucije nije naravno oslobođena kritike, a najvažniji prigovor je taj da dokumentacija fosila nije potpuna: nedostaju mnoge karike, lanac je nepotpun, nisu dokumentirani svi prijelazi, a te brojne prijelazne forme nisu nikad pronađene, uključujući i one koje bi potvrdile prijelaz od primata do čovjeka. Ali klasični darvinizam koji je uvijek teorizirao postupnu evoluciju živih bića prevaziđen je u akademskoj znanosti te danas živi samo u pseudoznanstvenom diskursu, u narodnoj kulturi i u antievolucijskim kritikama nestručnih ljudi.

Fosilna dokumentacija zapravo pokazuje da žive vrste teže očuvanju i nemijenjanju svojih karakteristika za vrlo duga vremenska razdoblja (zastoji), da bi se zatim naglo promijenile, pod pritiskom odgovarajućih evolucijskih pokretača' koji djeluju u kombinaciji s prirodnom selekcijom (na koju je ukazao Darwin). Promjene koje dovode do oblikovanja novih vrsta obično su naglašene i brze; prijelazni su oblici osuđeni na relativno kratko postojanje pa ih je zato teže pronaći u fosilnoj dokumentaciji.

Kako se ovo slaže s biblijskim tekstom i intervencijama Elohima? Kako pomiriti nova znanstvena znanja s činjenicom da se čovjek doima proizvodom genetičkih intervencija? Možemo to posebno vidjeti u odnosu na organ koji nas identificira, određujući našu specifičnost - mozak. Dr. Buffa ističe da su dimenzije mozga i njegova sofisticiranost narasli od 440 cm³ *Australopithecusa africanusa* sve do 1230 cm³ *Homo sapiensa*. U analizi njegovog rada istaknuo bih element koji je po mojem mišljenju najvažniji, budući da ukazuje na izravnu moguću vezu s onim što čitamo u Bibliji. Istraživači *Howard Hughes Medical Institutea* iz Chicaga objavili su rezultate jedne studije u kojoj se tvrdi da je izvanredna evolucija koju je doživio ljudski mozak rezultat 'izvanrednog događaja'.

Buffa primjećuje: „Ne radi se o poboljšanju nečega što je bilo prije, već o radikalnom zaokretu u ljudskoj biologiji čiji uzrok valja tražiti unutar našeg DNA. Oblikovanje mozga u čovjeku vođeno je od različitih gena, ali ima jedna mala sekvenca od jedva 118 baza unutar kromosoma 20 za koju znamo da ima

određujuću ulogu za vrijeme embrionalnog razvoja i koja proizvodi veliku migraciju neurona neophodnu za oblikovanje mozga koji je zaista ljudski.

Uspoređujući tu regiju s istom regijom drugih primata biolozi su 2005. godine primijetili da imaju pred sobom jedno od genomskih polja u kojem se dogodio najveći broj mutacija u čovjeku ikad. Kod viših primata (majmuna) ta je regija siromašna promjenama ako se uspoređi s onima starijih kralježnjaka, što je dokaz da se veliki broj mutacija dogodio samo kod hominida koji su u vrlo kratko vrijeme aktivirali jedan vrlo važan molekularni mehanizam, za kojeg danas znamo da je temeljan za razvoj mozga.

Ta mala sekvenca nazvana je *Human Accelerated Region 1* (HAR1) te je katalogizirana kao prva od serije genomskih regija koje su specifično ljudske i odlučujuće u evolutivnom procesu antropogeneze." Ovo piše i dokumentira, citirajući izvore, molekularni biolog u knjizi na koju upućujem zainteresiranog čitatelja. Ovo dokumentira i dr. Katherine S. Pollard (u *Le Scienze*, kolovoz 2009.). Dr. Buffa mi je, osim toga, u privatnom razgovoru rekao da **ima mnogo HAR zona te da su to sekvence u kojima je naša vrsta 'začudno' doživjela veliku količinu mutacija u odnosu na majmune.** (Ovo što sam prenio predmet je knjige naslova *Adam* na kojoj dr. Buffa trenutno radi i koja u trenutku tiskanja ove knjige nije dostupna. Čitatelj će je moći lako pronaći kasnije.)

Nalazimo se dakle pred biomolekularnim karakteristikama koje su specifične za našu vrstu, koje nas čine drugačijima od primata i koje nam dozvoljavaju da smatramo prihvatljivom tezu iz Biblije i Talmuda po kojima smo produkt genetskih promjena koje je netko učinio prije više tisuća godina. Te su promjene omogućile razvoj mozga i stvaranje jedne vrste živih bića koja su genetski inženjeri upotrijebili za svoje ciljeve.

Darvinijanski evolucionizam nije i ne može se smatrati nedodirljivom dogmom, a još manje kreacionizam koji nema temelja ni u Bibliji, već se bazira na teološkoj izmišljotini za koju je Sveto pismo uzeto kao izgovor. Darwinizam zahtijeva stalne provjere i osobno sam sve uvjereniji da su biblijski poticaji toliko zanimljivi koliko se je spremno priznati da nisu ni *unicum* kao što je judeo-kršćanska kultura željela da vjerujemo. Narodi svih kontinenata - Azije, sjeverne Europe, juga Afrike, Amerika - pripovijedaju nam istu priču, onu o sinovima zvijezda koji su došli ovamo, 'napravili' čovjeka, prenijeli mu neka svoja znanja, započeli civilizaciju itd.

Biblija nije ništa više nego jedan od mnogih tekstova koji u osnovi donosi isti sadržaj, istu priču o našem početku. Kada se službena kultura oslobodi teoloških konstrukcija bez temelja u tekstu i kada pripovijesti koje su ostavljene ranijem čovječanstvu prestane smatrati mitovima i bajkama, napraviti će važan korak naprijed na putu saznanja. Na sreću, u stalnom je porastu broj službenih istraživača koji su u stanju preispitati hipoteze i pronaći odgovore na pitanja na koja tradicionalna znanost (koja je ponekad dogmatična koliko i religija) ne zna pružiti uvjerljiva i ispravna objašnjenja.

Vratimo se sad na Adama i Evu da pokažemo kako je teološka misao djelovala, u potpunosti izopačivši tekst. Ne samo da njih dvoje nisu stvoreni, već uopće nisu praroditelji čovječanstva. Iskrivljenje je omogućila činjenica da vjernici uglavnom ne čitaju Bibliju, koja je jasna i u ovome što slijedi.

Priča o Kajinu i Abelu je poznata svima. U prijašnjim sam radovima objasnio zašto su Elohim cijenili Abelovu žrtvu a nisu Kajinovu, pa ću ovdje dokumentirati samo tvrdnju vezanu za Adama i Evu. Nakon što je ubio Abela (Post 4), Kajin nije kažnjen već samo udaljen. U onoj je neprilici uzviknuo: „Tko me god nađe može me ubiti”, ali tko je mogao biti taj „tko god” kad su osim njega na Zemlji postojali samo Adam i Eva? A biblijska se priča nastavlja govoreći nam da je Kajin našao ženu, dobio sina, sagradio grad... Za koga se gradi grad ako nema drugih?

Očito je da je izvan onog obiteljskog klana Zemlja bila napućena drugim ljudima - bilo je drugih ljudi i, dodao bih, Kajin je imao razloga bojati ih se. Njegova je obitelj bila integrirana i civilizirana u izravnom kontaktu s Elohimima, za koje su radili u *gan-edenu*. Uživao je dakle u stupnju civilizacije koji je sigurno bio viši u odnosu na one koji nisu imali njegovu sreću da budu izabrani živjeti u onom privilegiranom mjestu. Da nas spuste padobranom, same, u neko pleme na Papui Novoj Gvineji gdje i sada žive kao u doba neolitika, bismo li bili samo nemirni ili terorizirani? Tako se morao osjećati Kajin kada se našao sam između ljudi koji su u odnosu na njega sigurno bili 'barbari'.

Kada sam ranije govorio o podjeli Zemlje na utjecajne zone, ukazao sam na to da su najtvrdi dogmatici i tradicionalisti često prisiljeni izmišljati tumačenja koja su u sukobu sa zdravim razumom. Ni ova priča nije izuzetak. Tradicionalisti tvrde da su ljudi koje je Kajin pronašao kada je potjeran također bili sinovi i kćeri Adama i Eve. Biblija zaista kaže da je par imao i drugih potomaka, ali samo nakon što je Kajin potjeran. Ako bismo trebali smatrati istinitom doktrinalnu

tezu, morali bismo vjerovati da se Kajin bojao da će biti ubijen od svoje mlađe braće ih sestara koji su se već nalazili izvan grupe i koji su ga, budući da su rođeni nakon njega, nužno morali poznavati.

Ali, to nije sve: neslaganja koja izviru u pokušaju da se pruži objašnjenje koje će podržavati ideju da su Adam i Eva praroditelji čovječanstva ne staju ovdje. Kajinovo udaljavanje posljedica je zločina, a njegova reakcija na kaznu vrlo je bolna i doživljena kao nešto vrlo ozbiljno. Pitamo se onda: ako su Kajinovi braća i sestre već bili vani, što su počinili? Zar su i oni kažnjeni za nešto o čemu Biblija ne govori? Jesu li dobrovoljno otišli? Ako su već bili vani, zašto bi se trebao bojati susreta s njima? Ukratko, tumačenje koje nam daje tradicija ne može proći niti najpovršnije ispitivanje koje se temelji na biblijskom tekstu - nisu potrebni ni posebni prijevodi. Adam i Eva nisu dakle bili praroditelji čovječanstva, već vjerojatni praroditelji posebne etničke skupine.

Ovo 'predavanje za tipkovnicom' dozvoljava mi da otvorim malu ali zanimljivu digresiju te pozivam pažljivog čitatelja da dobro pročita Post 4,26 kako bi utvrdio da, kako smo već ranije rekli, Kajin i Abel nisu nikad upoznali Jahvu. Jahvino se ime pojavljuje tek u vrijeme Enoša, Adamovog unuka, odnosno kada je Abel već bio mrtav a Kajin već odavno bio udaljen iz onog plemenskog klana te u međuvremenu dobio brojno potomstvo.

Na kojem je jeziku izgovoreno ono ime o kojem ne znamo apsolutno ništa?

Kojim su jezikom govorili?

Jedino u što možemo biti sigurni je da se nije radilo o hebrejskome, koji se pojavio nekoliko tisućljeća kasnije.

Slijede još i pitanja:

- kojem su se od drugih Elohima obraćali članovi onog obiteljskog klana prije negoli su počeli „zazivati ime Jahvino”, takozvanog jedinog Boga? Drugim riječima, kako se redak 26 slaže s recima 3 i 4?
- tko je napravio nered u tom tekstu?
- jedan od mnogih rasijanih prepisivača koji je unio retke 25 i 26 na pogrešno mjesto ili masoreti (čuvari tradicije) koji - u želji da svugdje uvedu svojega Jahvu - nisu ni primijetili da su ga spomenuli na ponekom mjestu previše?

Podsjećam na ono što sam ranije rekao o razlozima brojnih i kolosalnih pogrešaka koje su prisutne u biblijskom tekstu. Ali, vratimo se još malo na Jahvu. Je li Jahve sudjelovao u pravljenju Adama? Prateći redak 26 ponavljam svoju

hipotezu da Jahve (navodni Bog) nije imao nikakva posla s operacijom genetskog inženjeringa koja je proizvela tu grupu muškaraca i žena, nazvanih u bibliji generičkim imenima Adam i Chawwah.

Ako čitamo Bibliju *Septuagintu* (napisanu na grčkom u 3. st. pr.Kr.) pronaći ćemo način govora koji je drugačiji - što nemalo pobuđuje našu radoznalost. U tekstu se tvrdi da je Enoš „mislio, smatrao (*elpizen*) zazivati, nazvati (*epicaleistai*) - Jahvino ime”. Židovski masoretski tekst, koji je moderniji, generički kaže da „se počelo zazivati ime Jahvino.”

Ako je Enoš „smatrao”, tj. mislio zvati ili uvesti ono ime, pitanje koje smo si ranije postavili je legitimno. Treba li dodati da apel da se poštuje ‘tradicija’ u potpunosti gubi smisao ako pretpostavimo da je tradicija zamišljena upravo s jasnim ciljem da se sakrije istina. Potvrđujući još jednom da su moguće biblije zaista mnoge, zatvaram ovu zagradu i vraćam se na temu.

Baš kao za evolucijska i genetička pitanja, tako i s arheološke i antropološke točke gledišta nailazimo na činjenice koje službena znanost ne tumači. Čitamo svugdje da se sumerska civilizacija pojavljuje na povijesnoj pozornici već bitno formirana, socijalno organizirana, obdarena pismom, kulturom, tehnologijom, tehničkim sposobnostima na području gradnje, poljoprivrednih, matematičkih i astronomskih znanja...

Kao i za evoluciju *Homo sapiensa*, i kod Sumerana imamo jedan element ili kariku koja nedostaje: odakle su došli? Gdje, kako i kada su dobili ona znanja s kojima su se tako brzo afirmirali? Tko je mogao posjedovati ta znanja? Sigurno ne oni barbari kojih se Kajin bojao. Upravo suprotno, rekli bismo da su upravo Kajin i njegovo brojno potomstvo bili nositelji znanja koja možemo (modernim rječnikom) nazvati multidisciplinarnim. U 4. poglavlju Knjige Postanka čitamo da je Kajin nakon što je „začeo Henoka” postao graditelj gradova, a dobro znamo da to nije bila djelatnost koja se mogla improvizirati. Zahtijevala je, kao što zahtijeva i danas, manualnu spretnost i teorijsko-praktičnu kulturu, sposobnost koja obuhvaća razna područja.

Biblijska naracija nas izvještava o drugim elementima koji mogu poduprijeti hipotezu o porijeklu sumerske civilizacije: pokoljenje adamitske obitelji posjedovalo je i znanja iz područja koja su neočekivana. Među Kajinovim potomcima pronalazimo Jabala, „koji je postao praocem onih što pod šatorima žive sa stokom”. Možemo ga dakle zamisliti kao onog koji je pokrenuo

organizirano uzgajanje stoke po pravilima nomadskog života. Vidjeli smo ranije da je Kajin bio graditelj, pa dakle u istom obiteljskom klanu bilježimo prisustvo znanja korisnih za različite tipologije društvenih i ekonomskih organizacija, od one nomadske do one sjedilačke koja zahtijeva kompleksnu i razrađenu socijalnu strukturu, s administrativnim sustavom koji je više ili manje složen, ovisno o veličini mjesta i broju stanovnika. Čitamo dalje da je Jubal, Jabalov brat bio „praotac svih koji sviraju na liru i sviralu” - imamo dakle svjedočanstvo o nekom obliku umjetničke djelatnosti koja se odvija na instrumentima i čija je realizacija moguća smo uz znanja koja se ne uče tako lako. Izrada donekle složenih glazbenih instrumenata nije sigurno sposobnost koju možemo pridati instinktivnom daru takozvanih primitivnih ljudi.

Još je manje instinktivna sposobnost obrađivanja metala. Treba znati analizirati značajke teritorija, iskopati, pročistiti, ukalupiti, skovati, oblikovati i dr. To su sve kompleksni procesi koji zahtijevaju nemala teorijska znanja i manualne sposobnosti. One su također prisutne u plemenskom klanu koji potječe od Adama i Eve. Tubal-Kajin bio je praotac „onih koji kuju bakar i željezo”. Možemo dakle pripisati njemu usvajanje i širenje za to potrebne tehnologije. Primjećujem da se u dva spomenuta imena, Jabal i Jubal, ponavlja isti korijen YBL koji u sebi sadrži pojam „vođenja” - govorimo dakle o dvije osobe koje su širile ta znanja „vodeći” druge prema znanju i njegovoj primjeni. Ime Tubal se također poziva na isti korijen, a njegovo pribrajanje riječi *qayin* objašnjava se ovako: korijen *qayin* znači „kovač”. Tubal-Kajin (*Tubal-Qayin*) bi dakle značilo onaj koji je vodio, pokrenuo, pratio, prenio djelatnost vađenja i obrade metala.

Nalazimo se pred zanimljivom situacijom, obilježenom zanimljivim značajkama koje ću pokušati sažeti ovako:

- **akademska znanost ističe naglu pojavu sumerske civilizacije**
- u Bibliji nalazimo priču o jednom plemenskom klanu koji postaje brojnim narodom
- taj narod posjeduje znanja raspodijeljena u raznim poljima koja karakteriziraju ljudsku civilizaciju
- **ovaj narod je nastao iz jedne ili više intervencija genetskog inženjeringa** izvršenog od strane osoba koje su posjedovale znanje i tehnologije koje su bile nezamislive za ono vrijeme
- taj je narod dugo vremena živio s tim bićima u situaciji koja je apsolutno privilegirana u raznim aspektima

- taj je narod bio podučen od svojih 'oblikovatelja' upravo zato da bude sposoban imati izravan odnos koji će se temeljiti na kognitivnim sposobnostima nužnim za suradnju koja je Elohimima trebala.

Nakon ovih premisa, je li tako nerealno pomisliti da Sumerani nisu bili ništa drugo nego izravni potomci te specijalne rase koju su Elohim namjerno stvorili? To bi objasnilo njihov nagli i dosad nerazjašnjeni dolazak na povijesnu scenu. Ako je postojao, Abraham bi lako mogao imati sumersko porijeklo budući da je njegova zemlja porijekla sumerski teritorij te je u njemu, uostalom, ostala živjeti i obitelj iz koje potječe, ne slijedeći Jahvu.

I ovdje, kao i ranije, nema potrebe da se daju posebni prijevodi ili izvršavaju specifične filološke analize - zbroj tekstualnih, povijesnih i kulturnih elemenata omogućuje nam da formuliramo ovu hipotezu ili da barem postavimo pitanje. Tom će se hipotezom, nadam se, željeti baviti znanstvenici jer je, kao i u slučaju genetskog inženjeringa, u stanju pružiti moguće odgovore koje zasad nemamo. Ta se hipoteza temelji na laičkom čitanju knjige koja, barem u svojim temeljnim dijelovima, čini se sadrži upute za put prema znanju i (možda) realističnu rekonstrukciju povijesti čovječanstva.

Dobro shvaćam da je zapadna kultura uvjetovana stoljećima religiozne misli koja je afirmirala pogrešnu viziju Biblije i da je ta vizija uzrokovala pojavu nekih navodnih vjerovanja koja se teško daju srušiti - takozvanu 'tradiciju' koja se još danas predstavlja kao sveta i nedodirljiva istina. Zasad samo ponavljam temeljni koncept koji nam Biblija dozvoljava formulirati, a to je da od Adama i Eve nije poteklo čovječanstvo.

Ova spoznaja ima teške implikacije u razvoju religiozne misli koja je dovela do Novog zavjeta. Ali o njemu ćemo govoriti kasnije, nakon što istražimo događaje u takozvanom 'Raju zemaljskom' - *gan-edenu*, vjerojatnom zapovjedništvu i laboratoriju Elohima. Biblijski *gan-edén* bio je ograđen i zaštićen vrt (*garden as enclosure*, kao što prevodi B.D.B., *Hebrew and English Lexicon*), postavljen u *eden*, u kojem su Elohimi uzgajali svaku vrstu biljaka. Izraz *gan* odgovara iranskom *pairidaeza*, na koji se nadovezuje grčki *paradeisos* kojim je atenski povjesničar Ksenofont nazivao ograđene vrtove babilonskih kraljeva. Od grčkog *paradeisos* dolaze latinski *paradisum*, talijanski *paradiso*, engleski *paradise*. Značenje ostaje uvijek isto, tj. mjesto omeđeno prirodnom ili umjetnom ogradom koja ga štiti. *Gan-edén* je vjerojatno bio neka vrsta eksperimentalnog vrta u kojem su se uzgajale jestive biljke. Samo zbog kratkoće neću ovdje navoditi

otkrića paleobotaničara o neshvatljivoj brzini kojom su se neke vrste žitarica i vinove loze pojavile na terenu između Azerbajdžana i Iraka (zainteresirane upućujem na svoje ranije knjige).

Ovdje me zanima samo istaknuti jedan zaista poticajni paralelizam - govorit ću o homerskim tekstovima koje sam već citirao, jer sam u ovim godinama izgradio uvjerenje da se u antičkim pripovijedanjima (izraženim u bilo kojoj književnoj formi) nalazi talog istine i da su njihove priče često nositelji elemenata koji se pozivaju jedni na druge i međusobno potvrđuju. U 7. pjevanju *Odiseje* opisan je čudni Alkinojev vrt. Alkinoj je bio kralj Feačana koji je potjecao izravno od Posejdona, boga mora, Gospodina voda, grčke inačice sumersko-akadskog Enkija. Ako pažljivo čitamo grčki tekst primijetit ćemo da se radi o vrlo posebnom mjestu. Od stiha 110 nadalje priča se da se izvan njegovog boravišta nalazio *megas orkatos*, „veliki vrt” od četiri *iugera* zemlje (malo više od 10.000 m²), zaštićen ogradom (*erkos*) koja ga je u potpunosti okruživala. Tu su se uzgajala stabla različitih vrsta (kruške, nara, jabuke, smokve, masline i dr.). Ono što je najvažnije, piše da su njihovi plodovi zriili tijekom čitave godine, *keimatos thereus*, tj. zimi i ljeti. U tekstu piše:

„Kruška za kruškom zori, za jabukom jabuka zori, / jedan za drugim grozd i jedna za drugom smokva. / Tu je Alkinoja kralja plodorodni zasađen voćnjak / jedni se grozdovi suše a prisoju na mjestu ravnu / -dio je voćnjaka to- a grozdove trgaju druge / neke tiješte već, a sprijed su nezreli grozdi / koji se trijebe tek, a neki se počinju crnjet. / na kraj voćnjaka toga u redu su gredice pune / povrća svakojakog, što njima vazda se kite.”¹¹

Pored vrta bila su dva izvora koja su davala vodu za navodnjavanje i za ljude. Svi ovi građevni i proizvodni elementi u homerskom su tekstu nazvani *aglaa dom*, odnosno „lijepi darovi” *Theosa*, grčkim inačicama za Elohime, Ilanue, Anunne... Spomenuti opis podsjeća me na staklenik gdje se kontroliranim, prisilnim uzgojem može postići i kontinuirana proizvodnja. Vrt u kojem su se primjenjivale napredne tehnike, svojevrсни eksperimentalni teren u kojem se uzgajalo svašta, baš kao u *gannedenu*. Pitam se jesu li Anunna-Elohim-Theoi uzgojne tehnike nosili sa sobom na razna mjesta na koja bi se smjestili ili bi instalirali svoje štíćenike, potomke, mješance kao što su to bili Alkinej, Gilgameš i biblijski *Ghibborim* rođeni od muških Elohima i adamitskih žena (Post 6)?

¹¹ Hrvatski prijevod: Homer, *Odiseja*, Nakladni zavod matice Hrvatske, str. 109. Preveo Tomo Maretić.

Pitam se jesu li homerska pjevanja isključivo pjesnička djela? Kako ne primijetiti i druga čudna podudaranja između biblijskih priča i Homerovih djela?

U *Ilijadi*, u 13. pjevanju, *Theos* Posejdon se prurušava u vrača Kalhanta i potiče Grke na borbu, ali Mali (Oilejev) Ajant otkriva prevaru. Kada Posejdon odlazi (stihovi 70-72) on tvrdi da to nije bio Kalhant i da ga je jasno prepoznao po nogama i njihovim otiscima:

„Nije ti Kalhas to pogađač u ptice i vrač / jer kret božjih nogu prepoznadoh i golijeni / lako” te zaključuje tvrdnjom: „jer lako je bogove poznat.”¹²

Baš kao u Bibliji, ta su bića slična ljudima ali posjeduju tjelesne karakteristike po kojima ih se može lako prepoznati (sjećate li se Abrahamova susreta sa tri *anashima*?)

Još se jedna strahovita zanimljivost nalazi u 18. knjizi (417- 420). Hefest, onaj od ‘bogova’ koji se bavio preradom metala, bio je hrom te su ga uvijek pratile dvije sluškinje o kojima se ističu neke značajke koje iznenađuju:

„...sluškinje se uz njega svog gospodara / zlatne užurbaju tad, na djevojke nalične žive / pamet imadu one u duši, snagu imadu / i glas, a djela radit od bogova umiju vječnih.”¹³

Homer piše da su imale pamet i glas u duši (prsima), da su imale zlaćan izgled, tj. kožu koja je morala imati zlatni odbljesak i, što najviše začuđuje, da su u potpunosti ličile na žive djevojke! Osim u Hefestovom slučaju, nikada se u homerskim poemama nije ništa preciziralo za druge služavke, a mnogo su se puta pojavljivale u tekstu. Zaključio bih ovu digresiju o homerskim poemama podsjećajući na ono što sam napisao ranije: *Theoi* su bili bića koja nam se čine grčkom inačicom bića kao što su bili Elohim, Ilanu i Alunna.

Već spomenuti Miguel de Unamuno piše da je izraz *theos* „zapravo bio pridjev, izrečena značajka” onih bića te da je samo kasnije - pod utjecajem racionalističke misli - dodavanjem člana pretvorena u imenicu. U sumersko-akadskim pričama, te u antičkim pričama uopće, često se govori o „čuvarima” i „promatračima” kada se odnosi na ona bića koja su došla s neba: U

¹² Hrvatski prijevod: Homer, *Ilijada*, Matica hrvatska, Zagreb, 1961., str. 251. Preveo Tomo Maretić

¹³ Hrvatski prijevod: Homer, *Ilijada*, Matica hrvatska, Zagreb, 1961., str. 379. Preveo Tomo Maretić

grčkom jeziku glagol *theaomai* označava upravo čin promatranja, a riječ *theoria* znači grupu pojedinaca koji promatraju.

Je li *Theoi*, pročitano kao pridjev, upućivao dakle na kategoriju bića koja su „promatrala, kontrolirala” i vladala nad dodijeljenim im narodima, kao što piše u Platonovom dijalogu *Kritija*? Imamo li i ovdje poveznicu sa čuvarima koji su došli s neba? Heraklit Efežanin tvrdio je: „Tko neočekivano ne očekuje, neće to neočekivano nikada ni pronaći”.

Još uvijek se *pravimo* da su nam narodi raznih kontinenata pričali priče o ‘onima tamo’ i možda ćemo otkriti zanimljive stvari. Praviti se ne košta ništa, a moglo bi nam donijeti rezultate u poznavanju naše povijesti ili barem natjerati nas da razmislimo o onome što nam je uvijek ispričano kao znanstvena, povijesna, književna ili religiozna istina u koju trebamo vjerovati. U iščekivanju saznanja nastavimo proučavati; ponekad se u meni javi misao - koja nije izuzetno privlačna i koju neću skrivati, uz sve njene teške implikacije - da ima više istine u Homerovim spjevovima nego u teološkim knjigama. U homerskim poemama se govori o narodima i konkretnim pojedincima, u teološkim knjigama o ‘biću čija bit i značajke nastaju u umovima onih koji pišu o njemu. Već sam istaknuo kako je prof. Armin Kreiner, katolički teolog i docent o kojem ću govoriti kasnije, točno napisao da o Bogu ne znamo ništa.

Nastavit ću govoreći o drugom temeljnom aspektu teološke misli: istočnom grijehu.

U prijašnjim sam knjigama već istražio očita nepodudaranja u Bibliji koja se tiču dvaju stabala (stablo života i stablo spoznaje dobra i zla) u njihovom položaju u vrtu te u pometnji oko konzumacije voća. Sažet ću biblijsku priču i ponoviti zanimljivost: Elohim su na početku proizveli samo muškarca kako bi ga upotrijebili za rad u gan-edenu; žena je napravljena kasnije, očito zato jer nisu smatrali potrebnim imati u svojem centru grupu koja će se autonomno razmnožavati. Ali priča o napasti koja ima za glavnog lika zmiju, zapravo je priča o sukobima među zapovjednicima u tom laboratoriju i teritoriju. Sumersko-akadski autori, neopterećeni teologijom, nisu imali problema ispričati nam priču o svađi između dva brata koja su dijelila moć - Enkiju i Enlilu.

Priča iz Knjige Postanka o kojoj govorimo zapravo je adaptacija u židovskom ključu priče koja je mnogo starija (već sam citirao što o tome piše prof. Wexler sa *American Jewish University*). Biblijski su autori vjerojatno prikazali u liku zmiје

(Enki) neprijatelja zapovjednika (Enlil). Prvi je bio odgovoran za biološku medicinu te je bio pravi „otac” Adama, onaj koji ga je napravio te ga na neki način i volio budući da je bio njegov. Enlil je promatrao Adama s veće distance; smatrao ga je samo radnikom kojem je trebalo dopustiti ono najmanje moguće. Već smo vidjeli kako mu je milostivo ‘dopuštena žena, ali za Enlila se par nije trebao razmnožavati - u *gan-edenu* nije trebalo biti demografskog razvoja.

U ovom bi trenutku bilo korisno ukratko ponoviti događaje. Potvrđujem da se, na našu žalost, biblijski redaktori nisu potrudili razjasniti neke vrlo važne aspekte. Kada čitamo odlomke iz Knjige Postanka koji govore o stvaranju čovjeka (1,27; 2,15; 2,18; 2,21), ukazuju nam se očite nelogičnosti s kojima možemo samo pokušati načiniti hipotetičnu rekonstrukciju događaja:

- Elohimu su stvorili Homo sapiensa, muškarce i žene sa sposobnošću i pozivom da se množe;
- Elohimu su uzeli jednog Adama (samo muškarca jedne posebne grupe) i stavili ga u *gan-eden* sa zadatkom da tamo radi i čuva taj teritorij;
- budući da su tamo bili samo muškarci, nisu se mogli razmnožavati (podsjećam da je izraz Adam vjerojatno značio množinu te da se vjerojatno radilo o grupi/tipologiji, a ne o jednom pojedincu);
- nakon što su u *gan-eden* stavili sve vrste životinja, Elohimu primjećuju da društvo životinja nije dovoljno za muškarca te mu odlučuju dovesti i ženu;
- za razliku od muškarca, ne stavljaju je u *gan-eden* uzevši je s nekog drugog mjesta, već je „prave” tamo, koristeći nešto što su izvadili iz muškarca (vidi poglavlje „Tehnologija Elohimu i Adam” u knjizi *U Bibliji nema stvaranja*).

Odavdje je očito da razmnožavanje zacijelo nije bio primarni cilj za onu posebnu grupu. Uključivanje žene dogodilo se samo zbog potrebe koja je drugačija od one reproduksijske, inače nije očito bili predvidjeli od samog početka. Vjerojatno su, zbog načina kako je žena napravljena, bili čak i sterilni - tako se čini kada čitamo da su Adam i Chawwah (Eva) napravili svoje prvo dijete, Kajina. Biblija kaže da su ga napravili „uz” (pomoć) jednog Elohimu, kojeg biblijski redaktori identificiraju s Jahvom (Post 4,1).

Zar sami ne bi uspjeli?

Je li to čin koji nisu trebali napraviti prema zabrani zapovjednika *gan-edena*, a koji im je omogućio jedan Elohim - njegov protivnik? Uvodimo ovdje motiv

sukoba među različitim šefovima (Elohim i zmija) o tome kako tretirati onu specifičnu grupu Adama, dopustiti joj autonomni razvoj ili ne.

Jedan od Elohima (zmija iz Biblije, sumersko-akadski Enki?) odluči im dati autonomiju te čim su njih dvoje 'upoznali' tu svoju mogućnost, preplašili su je se. Shvatili su važnost počinjenog djela i sakrili se. Naglašavam da pojam 'upoznavanja' sadržan u Bibliji nema isto značenje koje ima u modernoj kulturi. Biblijsko 'upoznavanje' znači čin konkretnog iskustva, 'dirnuti rukom', rekli bi. Oni su dakle u tom trenutku dobili mogućnost da konkretno iskuse dobre i loše aspekte novonastale situacije.

Na jednom skupu koji se 2009. održao u Veneciji, prof. Amos Luzzato istaknuo je da se hebrejski izraz koji označava „zlo” u onom odlomku Knjige Postanka jasno odnosi na fiziopatologiju ljudskog tijela. Ne tiče se etike, nema veze sa znanjem o tome što je dobro a što pogrešno, već s materijalnim, konkretnim iskustvom posljedica nastalih u novoj situaciji.

Adam i Eva postaju svjesni toga i čine nešto vrlo značajno (Post 3,8): pokrivaju svoje spolne organe te se oboje skrivaju pred Elohimom. Kao što je očito, ovaj se ne bi uznemirio da ih je vidio gole - bili su takvi otkad su napravljeni. Ali zanimljivost je upravo ova; Adam i Eva se ne skrivaju jedan od drugog, već se zajedno skrivaju od Elohima. Ne žele da zapovjednik otkrije da oni sada iskustveno znaju'. Elohim shvaćaju što se dogodilo i razumiju da gube kontrolu nad njima te izjavljuju (Post 3,22): „Adam je postao kao jedan od nas” i odmah imaju potrebu da onemoguće paru da pristupi Stablu života, jer da se to dogodilo Adam bi mogao živjeti jednako dugo kao i Elohim.

Treba odmah reći da se ne radi o vječnosti, već o životu protegnutom *le-'olam*, tj. „u dugo vrijeme”; to zapravo znači hebrejski izraz - pojam vječnosti ne pripada Bibliji nego je naknadni izum. Elohim su živjeli jako dugo ali nisu bili vječni; u prijašnjim sam radovima analizirao retke (npr. Ps 82) u kojima biblijski autori jasno tvrde da Elohim umiru jednako kao i Adami.

Što je to moglo biti Stablo života? Kako su ga mogli koristiti nakon što su već isprobali stablo spoznaje? Nemojmo zaboraviti da je mjesto u kojem su se nalazili bio teritorij/laboratorij u kojem se radilo na DNK živih vrsta. DNK se nalazi u jezgri stanica - kako je kultura koja za to nije znala mogla prikazati DNK? Koja je slika mogla biti prikladnija od slike stabla o kojem ovisi život? I gdje je mogla biti smještena ta (slikovna i književna) figura ako ne u centru „vrta” u

kojem se djelovalo na najvažnije elemente života za eksperimente korisne Elohimima?

Moguće je da je najvažniji dio strukture zaista bio u centru tog mjesta zatvorenog i zaštićenog ogradom - radilo bi se o praktičnom i strateškom izboru koji je lako razumljiv. Nemojmo zaboraviti da su se ta bića dugo vremena borila među sobom koristeći svoja veoma destruktivna oružja, pa su mjesta u kojima su se obavljale strateške aktivnosti morala biti smještena na posebno zaštićene lokacije (sjetimo se što se kasnije dogodilo Sodomi i Gomori).

Stablo života predstavljalo je dakle mogućnost da se djeluje na DNK s ciljem da se produži život. Tvrdeći ovo ne otkrivam sigurno ništa novo - suvremena znanost čini to isto na raznim stranama svijeta. Eksperimenti s ciljem djelovanja na genetsko nasljeđe kako bi produljili život sve su intenzivniji. Da su to činili i tada potencijalno je dokumentirano jednom hipotezom u prijevodu Post 6,3, prof. Kamala S. Salibija (*American University, Beirut*). U tradicionalnoj verziji Elohim Jahve kaže: „Neće moj duh u čovjeku ostati do vijeka jer on je samo meso i njegovi dani bit će stotinu dvadeset godina”¹⁴ Prof. Salibi kaže da je ovaj prijevod iskrivljen zbog vokalizacije masoreta koji su prekrili pravo značenje onih riječi - ne znamo je li to bilo namjerno ili zato što nisu shvatili sadržaj retka. Prof. Salibi je, prema starijim semitskim korijenima, za taj redak izvukao sljedeće značenje: „Ja više neću oplemenjivati Adame sa svojom tekućinom (sjemenom), oni su meso i njihov će život biti 120 godina.” Ovdje ne donosim filološku analizu, čitatelj može konzultirati naslov citiran u Bibliografiji.

Ističem da ovaj prijevod ima tu prednost da je u potpunosti koherentan s ostatkom 6. poglavlja, posebno s tvrdnjom iznesenom u recima 1 i 2 u kojima se otkriva da su muški Elohim smatrali privlačnima ženske Adame i da su ih uzimali za družice koliko su htjeli, zajedno praveći djecu. **Biblija tvrdi da je, izvan svake sumnje, sjemena tekućina Elohima zaista izljevana u ženke Adama.** Ovo, čini se potvrđuje, prijevod profesora Salibija. Njegovo čitanje sadrži još jednu zanimljivu koherentnost s biblijskim tekstom: usporedimo li duljinu života takozvanih patrijarha, primjećuje se nešto što ne možemo zanijekati. Prije odluke Elohima koju je primijetio Salibi, život Adamovog potomstva dosezao je i do 800-900 godina; nakon odluke Elohima da više neće izljevati svoje sjeme vidimo da se duljina života postupno i nezaustavljivo spustila. To je očito u biblijskoj priči, koju preporučam da s pažnjom pročitate sve do Abrahama, koji je

¹⁴ U KS piše: „Neće moj duh u čovjeku ostati do vijeka; čovjek je tjelesan, pa neka mu vijek bude stotinu dvadeset godina“. *Op. prev.*

živio samo 175 godina, i Mojsija koji je živio samo 120 (podsjećam da se ja uvijek pravim da su postojali). Dakle, DNK Elohimu garantirala je život *le-'olam*, jako produžen u vremenu.

Ono što je glavni Elohim morao i želio spriječiti jest da, sada kad su uz pomoć rivala otkrili mogućnost da se razmnožavaju, genetski modificirani Adam i Chawwah također imaju i mogućnost da žive dugo poput Elohimu, zahvaljujući onim genetskim postupcima. Zato odlučuje da ih udalji: neće ih ubiti, bila su to živa bića koja su radila za njega, ali više nije smio riskirati. Ali, zar je moguće da DNK koja je uvijek ista u svojim biokemijskim komponentama, može proizvesti životni vijek koji može bit toliko različit?

Odgovor je - da, a potvrda nam se nalazi pred nosom. Stvarnost života na Zemlji je ovakva:

- prosječan život leptira je oko 15 dana
- prosječan život kornjače je 120 godina (bar 43.800 dana).

Na ovom planetu ima živih bića (kornjače) čiji život traje 2900 puta više nego drugih (leptira). Ako znamo da u 10 sati imamo oko 20 generacija bakterija, odnos se povećava na vrtoglavih 70.000 puta. **Pitam se zašto pred ovim neospornim dokazom ima 'mudraca' koji svisoka gledaju na duljine života biblijskih patrijarha govoreći za njih da su alegorije ili metafore.**

Zašto ima 'mudraca' koji se s jednakom bahatošću smiju podacima koje su Maneton (egipatski svećenik iz 3. st. pr.Kr.) i Berossos (babilonski svećenik i astronom, 4.-3. st. pr.Kr.) donijeli za životne vjekove starih gospodara svijeta? S prosjekom od 43.000 godina, životi tih starih bića bili su (*samo*) 600 puta duži od ljudskog života. Ništa, usporedimo li ih s 2.900 ili 70.000 puta iz gore spomenutih primjera. Želi li se tvrditi da je razlika u duljini života između tih bića i ljudi (600 puta) mit i bajka, što bismo trebali reći za razliku između kornjača i leptira (2.900 puta) ili kornjače i bakterija (70.000 puta)? Što bi trebali reći leptiri ili bakterije kad bi im netko ispričao da na istom planetu postoje bića čiji je život 2.900 ili čak 70.000 puta duži od njihovog iako imaju isti temeljni strukturalni element, DNK? Bi li se smijali, poput naših 'mudraca'? Možemo li s apsolutnom sigurnošću isključiti da su 'oni' o kojima su govorila dva antička svećenika dolazili sa svjetova gdje je ta duljina života bila normalna? I ako je DNK tih bića 'izvanzemaljski', 'tuđ' u odnosu na ljudski, hipoteza je još vjerojatnija. Je li život Jahve, jednog od Elohimu bio toliko dug? Ne možemo to tvrditi, ali niti uvjerljivo pobiti.

Dr. Buffa mi o tome piše: „Postoje organizmi koji iskazuju potpuno drugačije poluvrijeme eliminacije (biološki poluživot), iako imaju istu polinukleotidnu strukturu DNK. Struktura je jednaka (u kemijskom smislu), ali je biološka informacija potrebna da se razvije organizam, održi na životu i obavi reprodukcija bitno drugačija i tek su je u posljednje vrijeme genetičari počeli dekodirati.”

Čovjek je i u ovome ‘čudan’; „postoje specifični geni koji mogu produljiti trajanje njegovog života jer su usko povezani s kontrolom procesa starenja (mnogi djeluju u prevenciji skraćivanja telomera). Kad bismo pretpostavili da su razvijeni izvanzemaljci znali manipulirati/dodati/aktivirati posebna područja ljudske DNK, mogli bismo pomisliti da je to i ostvarivo (i čovjek je produljio život različitim organizmima, genetskim intervencijama), dok, kad bi se temeljila na prirodnim evolutivnim procesima, bila bi neobjašnjiva. Danas čovjek otkriva da mnogi geni imaju direktnu ulogu u starenju dok mnogi drugi imaju indirektnu (...).“

U svjetlu ovoga, mislim da bi um slobodan od dogmatizama (bili oni religiozni ili znanstveni) mogao mirne duše prihvatiti da je ovo (prema neosporno zemaljskim činjenicama koje su u premisi ovog razmišljanja) barem teorijski moguće te da ne bi bilo dobro odbaciti hipoteze koje nam se ne sviđaju, nego trebamo biti otvorena uma. Evo dakle, prema dokazima iz biblijskog teksta, što se moglo dogoditi u *gan-edenu*:

- Elohim su napravili Adama (koji nije praotac čovječanstva) negdje na Zemlji i stavili ga u svoj centar/laboratorij;
- nakon nekog vremena proizveli su mu ženu;
- Elohim genetičari su, zanemarujući naredbe nadređenih, dali paru mogućnost da se razmnožava;
- zapovjednici, bojeći se da par ne dođe do genetskih praksi koje bi im omogućile i dugotrajan život, udaljili su par iz tog zaštićenog mjesta.

Nakon ovog ponavljanja, moramo postaviti pitanje:

17.

Gdje se 'smjestio' i u čemu se konkretizirao Istočni grijeh?

Odgovor se čini očit: **nije počinjen nikakav grijeh.** Adam i Eva su jednostavno iskušali novu situaciju koju su im namijenili oni Elohim koji su u Bibliji prikazani kao zmija. Dobili su mogućnost da otkriju i koriste prirodnu, urođenu funkciju ljudskog bića od koje su važnije samo potreba za hranom i za preživljavanjem.

Protjerivanje iz *gan-edena* nije bila nikakva osuda koju bi čovječanstvo moralo nositi na sebi kao žig. Radilo se o klasičnoj *sententia post eventum*, odnosno o primanju na znanje i primjeni posljedica nakon jedne slobodno donesene odluke. Adam i Eva nisu bili osuđeni da postanu smrtni zbog one odluke - oni su to već bili, baš kao i Elohim. Podsjećam da sama Biblija stavlja Elohimima u usta riječi da su Adami „postali kao i oni” (Post 3,22), dakle onaj čin ne samo da nije unio tako dramatičan i negativan element kao što je smrt, već je podignuo Adame na razinu Elohima. Čak da je to podrazumijevalo razlikovanje dobra i zla, Elohim su mogli samo biti zadovoljni moralnim rastom svojih stvorova. Zapravo, pitam se kako to da se sami nisu sjetili nečeg tako pozitivnog i korisnog za suživot? Zar primarni 'Božji' cilj nije trebao biti poticanje moralnog razvoja svojih stvorova? Ili bolje, zar im nije trebao usaditi ono znanje od prvog trenutka? Nije li razlikovanje dobra i zla nužan uvjet za odgovoran i slobodan izbor? Dakle, Elohim ('Bog') trebali su to promicati.

Nailazimo, naprotiv, na potpuno drugačiju reakciju: uopće nisu sretni moralnim rastom svojih podređenih - Elohim su vrlo zabrinuti, to vide kao opasnost, negativni element, predznak komplikacija i posljedica koje svakako valja izbjeći. Ali, shvaćamo dobro da se ne radi o tome: činom 'jedenja jabuke' ne rastu naše etičke norme već naše stjecanje materijalnih potencijala, što dio Elohima nije bio spreman dozvoliti i prihvatiti. Radnici Adamiti stjecah su nezavisnost koja je postajala opasna...

Ukratko, uzmimo na znanje činjenicu da se navodni Bog preplašio svojeg stvora: boji se njegova daljnjeg rasta i boji se da će dostići njegovu duljinu života. Neslaganja teološke vizije i drugih duhovnjačkih vizija s biblijskim tekstom postaju sve očitija i neodrživija. Govori nam se da je u onoj situaciji Bog učinio sve da Adam ne stekne vječni život, a kasnije nas se podučava da je život vječni ostvarenje Božjeg obećanja. Zar nam Bog, prema teologiji, ne obećaje upravo to? U Bibliji dakle piše da se od samog početka navodni teološki Bog boji da si čovjek ne osigura život dug koliko i njegov. Ne radi li se o nepodudaranju divovskih razmjera? O proturječju bez ikakve logike?

Zapravo i jest upravo to, kakve su i mnoge 'istine' koje Bogu pridaju judeo-kršćanska teologija i njene poslušne kćeri, ezoterčke i gnostičke struje - one koje su ga same izmislile polazeći od Biblije i tjerajući je da govori ono što nikad ne kaže. Elohimu nisu stvorili čovjeka na način na koji žele da vjerujemo u to; Adam i Eva nisu praroditelji čovječanstva; Elohimu se nisu nikad bojali da će Adam dohvatiti neki nepostojeći vječni život kojeg nisu posjedovali ni oni sami; njihov je život svakako bio dug, ali se također završavao smrću, baš kao i naš.

Adam je udaljen iz *gan-edena* jer je od jednog trenutka mogao predstavljati stvarnu opasnost ili barem praviti probleme u upravljanju, posebno ako bi, uz pomoć onih Elohimu koji su bili više vezani uz njega, dobio pristup laboratorijskim djelatnostima, koje su morale ostati rezervirane isključivo za vladajuću rasu. **Nije, dakle, bilo nikakvog istočnog grijeha.**

Ideju istočnog grijeha uveo je Aurelije Augustin (354.-430.) koji je, u polemici s Pelagijevim teorijama o porijeklu zla, uveo teoriju „izvornog, prvobitnog grijeha”. Prije njega nije bilo crkvenih otaca koji su govorili o ideji istočnog grijeha. Osim toga, ako već govorimo o krivici, moramo uzeti na znanje da njene posljedice ne mogu uprljati čitavo čovječanstvo jer Adam i Eva nisu njegovi praroditelji. Ali, ako istočni grijeh ne postoji ih barem nije uprljao čovječanstvo, je li imalo smisla da neki 'Bog' pošalje svojeg sina da ga izmasakriraju i ubiju kako bi oslobodio čovječanstvo od grijeha koji ne postoji?

I pitamo se još: koji ga je od mnogih Elohimu poslao?

Sigurno ne Jahve, jer znamo da su Jahvu kroz stoljeća vidjeli mnogi. Isus za svog „oca” kaže da ga nitko nije vidio (Iv, 1,18; Iv 8,19). Zar se Isus nije sjećao ovog detalja ili je mislio na drugog „oca”? Tko je dakle *El* u čije ime je Mariju „posjetio” Gabriel (*El* je jednina od Elohimu, „Gavri-El” znači „Elov moćni čovjek”)

te je ona ostala trudna iako nije imala odnos s muškarcem? (Vidi i: *U Bibliji nema stvaranja*)

Je li to možda onaj isti El kojeg Isus zaziva na križu kada uzvikne „Eli, Eli lemà sabachtani” (Mt 27,46) ili „Eloì, Eloì lamà sabactani” (Mk 15,34)?

Čini se da proučavanja prof. Garbinija (La Sapienza, Rim) dokumentiraju kako su tim uzvikom biblijski redaktori vješto manipulirali, zamijenivši aramejsku riječ sa židovskom. Tako je u smirenu rezignaciju pretvoreno nešto što je inače trebalo biti ljutit uzvik protiv nepravde koja mu se događala na križu. Je li taj uzvik bio usmjeren protiv nekog Ela koji nije ispoštovao dogovor?

Kada bi tako bilo, prevara u tekstu, takozvana ‘poštena prevara’ (*„pia frode”*) od crkvenih otaca bila bi prisutna od početka do kraja, dakle od ne-stvaranja u Knjizi Postanka 1,1 do posljednjih Isusovih riječi na križu. Ali ovo je već neka druga priča; vratimo se na Stari zavjet.

Ako istočni grijeh ne postoji, svejedno bi se moglo reći da je čovjek umrljan grijesima koje svakodnevno čini ne poštujući Božje zapovijedi. Ipak, utvrdili smo da se u Bibliji ne govori o Bogu, već o lokalnom kolonizatoru/vladaru koji je izdao zapovijedi što vrijede samo za narod koji mu je bio dodijeljen i za kojeg se trebao brinuti. U njegovim riječima nema ničeg univerzalnog. Zapravo, vidjeli smo’ da ta pravila nisu često bila jasna niti onima koji su ih dobili izravno od njega. Povijesni, socijalni i kulturni relativizam normi koje je zadao Elohim toliko je očit da rabin Benjamin Edidin Scolnic (*Temple Beth Skalom, Hamden, Connecticut, Instructor of Bible, Jewish Theological Seminary, New York*) piše da tumačenje i adaptacija onog teksta jesu neophodna potreba za svaku generaciju. Također tvrdi da je, kada egzegeti pronađu greške ili proturječja, njihov zadatak ponovno urediti i harmonizirati tekstove.

Kao što smo vidjeli samo u kratkim naznakama, grešaka i proturječja ima toliko da nam se čini neprihvatljivim tvrditi da je Biblija produkt izravnog božanskog nadahnuća, iako ima onih koji tvrde da je Biblija predivna i ne griješi nikad jer potječe od Boga.

Ukratko, Jahve nije govorio samo jednome i za sve, već samo za one ljude koje je iskoristio da oružjem osvoji neke teritorije koji mu šefovi nisu dodijelili. Sve ono što je proizašlo kao duhovna istina, produkt je ljudske razrade onih koji su na toj knjizi gradili sustave moći i teološke ideološke strukture s ciljevima koji su čisto zemaljski. Ponavljam da o Bogu i duhovnim svjetovima ne znam ništa pa

imam dovoljno zdravog razuma da o njima i ne govorim. Ograničavam se na to da tvrdim da ni Biblija ne govori o njima.

Ono što sam izvukao iz prijevoda je priča koja s očitim realizmom upućuje na bića koja su došla iz nekog drugog mjesta - „nebeskog boravišta koje je bilo bez vegetacije”, kako se tvrdi na pločici NBC 11.108 pisanoj klinastim pismom - te su se ponašala kao svaki drugi kolonizator. Pitanje je složeno; akademski teolozi razmatraju taj problem s velikom ozbiljnošću. Na ovome mjestu neću ponavljati ono o čemu sam već pisao u ranijim knjigama o izjavama jezuita i drugih crkvenih ljudi u odnosu na izvanzemaljce. Citirat ću ipak, još jednom, Armina Kreinera (docenta teologije pri *Katholisch - Theologischen Fakultät der Ludwig-maximilians-Universität* iz Minhena) koji ukazuje na neka pitanja na koja Crkva i posebno kristologija ne mogu izbjeći dati odgovor:

1. ako ne smijemo govoriti o izvanzemalcima jer ih ne poznajemo, pa ih zato ne možemo imati kao predmet proučavanja, onda moramo prestati govoriti o Bogu, jer ni o njemu ne znamo ništa pa ga ne možemo proučavati;
2. Kristovi svjedoci nisu pozvaniji i provjerljiviji od navodnih svjedoka susreta s izvanzemalcima;
3. U teologiji, Kristov čin spasenja definiran je „jednim i univerzalnim”, tj. dogodio se samo jednom u odnosu na čovječanstvo i vrijedi zauvijek.

Kreiner piše da se u vrijeme kada je definirana ova doktrina još smatralo da je Zemlja centar svemira i da je čovjek jedino inteligentno biće napravljeno na sliku Božju. Ali, ako postoje druga bića, pitamo se:

- prije negoli je došao na Zemlju, je li Krist išao na druge planete?
- jesu li i stanovnici drugih planeta počinili istočni grijeh?
- ako jesu, je li se Krist i tamo dao ubiti?
- što ako netko negdje u budućnosti poćini istoćni grijeh?

U tom smislu, Kreiner tvrdi da se ova pitanja više ne mogu izbjegavati. Crkvena hijerarhija i branitelji tradicionalnih (teoloških, ezoteričko-inicijatskih, ideoloških) teza morat će otvoriti svoje umove za nove izazove jer dogmatska tvrđava građena u ovih dvije tisuće godina mora biti potpuno preispitana.

18.

Je li lažno ono što nam je rečeno o Bibliji?

Kao što uvijek govorim na predavanjima, ja se *pravim da* biblijski autori nisu izmišljali bajke, već da su se potrudili da zapišu događaje iz starih vremena. Zato, nakon godina prevođenja s masoretskog hebrejskog, slobodnog uma, ove mi se tvrdnje čine dovoljno utemeljenima:

- Biblija nije religiozna knjiga;
- Biblija ne govori o Bogu - priča nam o povijesti Elohima i događajima vezanim uz savez koji je jedan od njih (Jahve) sklopio s jednim narodom;
- Biblija ne govori o stvaranju - od prvog retka pripovijeda o aktivnostima Elohima koji su si uredili i organizirali život na Zemlji;
- Biblija ne govori o stvaranju čovjeka kao činu božanske svemoći - donosi nam opise genetskog inženjeringa (Homo sapiens, Adam i Eva, Noa);
- Adam i Eva nisu praroditelji čovječanstva;
- Jahve, navodni Bog, nije prisustvovao pravljenju Adama; stabla u *gan-edenu* nisu se odnosila na spoznaju dobra i zla i život vječni;
- nije istina da su Adam i Eva počinili takozvani istočni grijeh;
- nije istina da se Jahve bavio čovječanstvom u cjelini;
- nije istina da Biblija govori o anđelima kao duhovnim bićima; kerubine nam opisuje kao robote (da upotrijebimo termine koje koristi hebrejska filologija koja oduvijek zna ovu istinu kroz Talmud);
- nije istina da Biblija govori o Sotoni/Luciferu kao princu demona;
- nije istina da Biblija opisuje čuda kao nadnaravna djela;
- nije istina da su Židovi i hebrejski jezik postojali u vrijeme Abrahama (možda nije postojao niti Abraham), a vrlo je vjerojatno da nisu postojali ni u vrijeme Mojsija;
- nije istina da je Jahve dao zakon koji vrijedi za svo čovječanstvo;
- nije istina da je Isus Krist Jahvu smatrao svojim ocem.

Ovo nisu apsolutne istine već zaključci koji proizlaze iz teksta. U zaključku, onaj koji teži da otkrije istinu o Bogu i duhovnim svjetovima, neka je traži negdje drugdje.

Ove (i druge) neprihvatljive sadržaje utvrdio sam kroz godine rada na Bibliji; te sadržaje dokumentiram u svojim knjigama. Ove su sadržaje Židovi masoreti vjerojatno željeli ili možda - morali prikriti da njihov narod ne bude zbrisan s lica zemlje. To se događalo od 6. do 9. stoljeća. U narednim je stoljećima misticizam raznih struja dodatno prekrivao gustom maglom te neprihvatljive i opasne istine. Kakav je bio povijesni trenutak, mogu ih i razumjeti. Ali, u 21. stoljeću kulturni i socijalni uvjeti duboko su se promijenili - oni koji 'znaju' imaju dužnost progovoriti. Vidio sam sa zadovoljstvom da - čak i u odnosu na moje ranije knjige - neki to počinju i činiti, govoreći čak i o vrlo složenim temama. Put je zacrtan; ne preostaje drugo nego nastaviti s proučavanjem i potrebnim provjerama.

Kratice

Post - Knjiga Postanka
Izl - Knjiga Izlaska
Lev - Levitski zakonik
Br - Knjiga Brojeva
Pnz - Ponovljeni zakon
Jš - Jošua
Suci - Knjiga o Sucima
Rut - Ruta
1Sam - Prva knjiga o Samuelu
2Sam - Druga knjiga o Samuelu
1Kr - Prva knjiga o kraljevima
2Kr - Druga knjiga o kraljevima
1Ljet - Prva knjiga Ljetopisa
2Ljet - Druga knjiga Ljetopisa
Ps - Psalmi
Prop - Propovjednik
Jr - Jeremija
Ez - Ezekiel
Dn - Daniel
Sef - Sefanija
Mudr - Knjiga Mudrosti
Mt - Evanđelje po Mateju
Mk - Evanđelje po Marku
Iv - Evanđelje po Ivanu
Heb - Poslanica Hebrejima

Najvažnija bibliografija

(Razni autori), *Sejer Torah Nevijm u-Ketuvim*, The British and Foreign Bible Society, London.

Bat Adam, L“ ESODO ovvero contrabbando di know-how dalle Piramidi a Gerusalemme, Robin Edizioni, Roma 2010.

Benner, J. A., *The Ancient Hebrew Language and Alphabet*, Virtualbookworm, Publishing Inc., College Station (TX, USA) 2004.

Benner, J. A., *Ancient Hebrew Lexicon of the Bible*, Virtualbookworm, Publishing Inc., College Station (TX, USA) 2005.

Blumenthal, J. - Liss, J. L. (uredili) *ETZ HAYIM*, Jewish Publication Society, New York 2005.

Brown, F. - Driver S. - Briggs, C., *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, Hendrikson Publishers, Peabody Massachusetts (USA) 2005.

Caffiero, M., *Legami pericolosi*, Einaudi, Torino 2012.

Clark M. Rabbi, *Ethimological Dictionarp of Biblical Hebrew*, Feldheim Publishers, Jerusalem 1999.

Deiana, G. - Spreafico, A., *Guida allo studio dellebraico biblico*, Urbaniana University Press e Societa Biblica Britannica & Forestiera, Roma 1997.

Downing, Barry, *The Bible and the Flying Saucers*, J.P Lippincott, Philadelphia (USA), 1968; Berkeley Pub Group (Mm), reprint 1998.

Downing, B. H., *La Bibbia e i disehi volanti*, Ed. Cerchio della Luna, 2012.

Garbini G. - Durand O., *Introduzione alle lingue semitiche*, Paideia Editrice, Brescia 1994.

Garbini G., *Note di lessicografia ebraica*, Paideia Editrice, Brescia 1998.

Garbini G“ *Mito e storia nella Bibbia*, Paideia Editrice, Brescia 2003.

Genesius W., *Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament Scriptures*, Boston 1844.

Kreiner, A., *Gesu, gli UFO egli alieni*, Queriniana, Brescia 2012.

Marrs J., *Our occulted history*, HarperCollins Publishers, New York 2013.

Pettinato G., (ur) *La saga di Gilgamesh*, Rusconi, Milano 1992.

Pettinato G., *Sumeri*, Rusconi, Milano 1994.

Pettinato G., *La scrittura celeste*, Mondadori, Milano, 1999.

Pettinato G., *Mitologia sumerica*, UTET, Torino 2001.

Pettinato G., *I re di Sumer I*, Paideia, Brescia 2003.

Pettinato G., *Mitologia Assiro Babilonese*, UTET, Torino 2005.

De Troyes R., *Commento alla Genesi*, Marietti 1820., Genova 1999.

Sabbah M., Sabbah R., *I segreti dell'Esodo*, Marco Troppa Editore, Milano 2008.

Salibi K. S., *The Bible came from Arabia*, London, 1985.

Salibi K. S., *The Arabia Bible revisited*, Cadmus Press 8c Cadmus Press Co. Ltd, Beirut 2008.

Sand S., *L'invenzione del popolo ebraico*, Rizzoli, Milano 2010.

http://www.corriere.it/cultura/libri/11_agosto_26/battistini-riscrivere-la-bibbia_0d5efbee-cfe8-11e0-8b29-ded5cf627aec.shtml

<http://www.biblegateway.com/passage/?search=Giosue%20248cversion=CEI>

BalkanDownload

Mauro Biglino

Mauro Biglino (Torino, 1950.) talijanski je esejist, istraživač povijesti religija i prevoditelj sa starog hebrejskog. Radio je kao prevoditelj sa starog hebrejskog jezika za vatikansku izdavačku kuću Edizioni San Paolo. Za njih je, iz masoretskih tekstova, preveo sedamnaest izvornih knjiga Biblije: dvanaest objavljenih u knjizi *Manji proroci*, a ostatak u *Pet Meghillota*. Suradnja je završena (izgubio je posao u 24 sata) nakon što je 2010. objavio *Knjigu koja će promijeniti vaše mišljenje o Bibliji*.

Otada objavljuje knjige u kojima iznosi na vidjelo iznenađujuća otkrića u analizi takozvanih svetih tekstova koja su uvijek bila izostavljena.

Djela:

- *Cinque Meghillot: traduzione interlineare italiana*, in: P. Beretta (Ed.), *Cinque Meghillot: Rut, Cantico dei cantici, Qoelet, Lamentazioni, Ester: ...*, San Paolo, 2008, ISBN 9788821563010
- *Chiesa Romana Cattolica e Massoneria*, Uno Editori, 2009, ISBN 9788897623151
- *Resurrezione reincarnazione*, Uno Editori, 2009, ISBN 9788897623175
- *I profeti minori: traduzione interlineare italiana*, in: P. Beretta (Ed.), *I profeti minori* = [Sefer Tere 'ašarj: libro dei dodiri profeti, Edizioni San Paolo, 2010, ISBN 9788821566479
- *Il libro che cambierà per sempre le nostre idee sulla Bibbia*, Uno Editori, 2010 - ISBN 9788897623106
- *Il Dio alieno della Bibbia*, Uno Editori, 2011, ISBN 9788897623076
- *Non c'è Creazione nella Bibbia*, Uno Editori, 2012, ISBN 9788897623557
- *La Bibbia non è un libro sacro*, Uno Editori, 2013, ISBN 9788897623755

Zašto knjiga nosi ovaj naslov?

“Biblija, a tu mislim na Stari zavjet, klasična je povijesna knjiga koja se ne bavi religijom. I sami Elohimu nisu se nikada, prema onome što piše u Bibliji, bavili duhovnošću ili onostranim. Moji prijatelji Židovi, iz židovske zajednice u Torinu, mi kažu da oni o onostranom ne znaju ništa jer im njihov Bog nikada ništa o tome nije rekao. Mogu samo dodati da je to jedna velika istina.”

– Mauro Biglino

Tko je stoljećima mijenjao Bibliju?

Jesmo li žrtve prevare?

Pročitaj ovu knjigu i provjerit ćeš mnoge stvari u odnosu na Bibliju među kojima:

- naša Biblija je samo jedna od mnogih mogućih Biblija
- ne znamo ništa o tome tko je i kada napisao Bibliju
- skrivena nam je prava priroda *Stabla života*
- mi smo genetski modificirana bića
- Bog se može umoriti, uprljati i biti gladan
- jedanaest biblijskih knjiga je nestalo
- stvaranje čovjeka nije božanski čin
- istočni grijeh je samo bajka
- biblijski Bog nije Isusov otac